อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ

ร้อยตำรวจเอก มังกร สุวรรณะชฎ

ณ วัดโสมนัสวิหาร

วันจันทร์ที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๓

346
อ234ม

H 3520

ร้อยตำรวจเอก มังกร สุวรรณะชฎ ธบ.

ชาตะ ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๕๑

มรณะ ๒ ตุลาคม ๒๕๑๒

เลขหมู่ 346
 [illegible]
เลขทะเบียน [illegible]

4801

ประวัติ

ร้อยตำรวจเอก มังกร สุวรรณะชฎ เป็นบุตรคนแรกของ พระนิกรกิจบัญชา และนางบุญมี พรรโณภาส เกิดที่ตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดอยุธยา เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๑ มีน้องร่วมบิดา คือ

๑. พลโทพลพัฒก์	สุวรรณะชฎ
๒. นางฉวี	กรีพรหม
๓. นางสาวนงลักษณ์	สุวรรณะชฎ (ถึงแก่กรรม)
๔. นางสาวภคินี	สุวรรณะชฎ
๕. นางสุดา	สุวรรณสินธุ์
๖. นายไกรพิชย์	สุวรรณะชฎ
๗. นายพินิจ	สุวรรณะชฎ
๘. นาวาโทพิศิษฐ์	สุวรรณะชฎ
๙. นางนารี	ใคร่ครวญ
๑๐. นางนิภา	สุนทรเกตุ
๑๑. เรือเอกวิชัย	สุวรรณะชฎ

ได้ทำการสมรสกับ นางสาว สิริลักษณ์ กลั่นทกสุวัณณ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ ณ บ้านเจ้าพระยายมราช มีบุตร ธิดา รวม ๗ คน คือ

๑. พันตรีสมภพ สุวรรณะชฎ สมรสกับ นางสาวยาใจ โรหิตเสถียร

๒. ร้อยเอกมนัส สุวรรณะชฎ สมรสกับ ร้อยเอกหญิงรัตน์ศิริ รัตนธาดากุล

๓. นางพร้อมพันธุ์ เมษประสาท สมรสกับ เรืออากาศเอกประเดิม เมษประสาท

๔. นางจุฑามาศ ชวนเจริญ สมรสกับ นายวิชัย ชวนเจริญ สถ บ.

๕. นายพรชัย สุวรรณะชฎ สมรสกับ นางสาวเกวรินทร์ รัตนทารส

๖. นางกาญจนาวัลย์ วัชรมูล สมรสกับ เรือโทพีรศักดิ์ วัชรมูล

๗. นายศุภลักษณ์ สุวรรณะชฎ ร.บ.

ตำแหน่งและยศในหน้าที่ราชการ

พ.ศ. ๒๔๗๒	นักเรียนนายดาบ โรงเรียนนายร้อยทหารบก
พ.ศ. ๒๔๗๓	นายดาบ ประจำกองพันทหารม้าที่ ๒ กรมทหารม้าที่ ๒ จังหวัดสระบุรี
พ.ศ. ๒๔๗๔	ผู้บังคับหมวดทหารสัมภาระ
พ.ศ. ๒๔๗๕	ตำแหน่งเดิม
พ.ศ. ๒๔๗๖	ประจำกรมยกกระบัตรทหารบก และกรมพลาธิการทหารบก
พ.ศ. ๒๔๗๗	นายดาบตำรวจประจำกองตำรวจนครบาลเหนือ
พ.ศ. ๒๔๗๙	นายร้อยตำรวจตรี รองสารวัตรสถานีตำรวจนครบาลพญาไท
พ.ศ. ๒๔๘๐	นายร้อยตำรวจตรี ประจำแผนกพิจารณาภาพยนตร์ ตำรวจสันติบาล กองที่ ๔
พ.ศ. ๒๔๘๔	นายร้อยตำรวจโท หัวหน้าสถานีตำรวจภูธร กิ่งอำเภอหนองหมู จังหวัดสระบุรี
พ.ศ. ๒๔๘๖	นายร้อยตำรวจโท หัวหน้าสถานีตำรวจภูธร อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี
พ.ศ. ๒๔๘๘	นายร้อยตำรวจเอก รองผู้กำกับการตำรวจภูธร จังหวัดเลย
พ.ศ. ๒๔๘๘	นายร้อยตำรวจเอก ผู้กำกับการตำรวจภูธร จังหวัดเลย
พ.ศ. ๒๔๙๐	ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
พ.ศ. ๒๔๙๑	นายร้อยตำรวจเอก ประจำกรมตำรวจ และรองผู้กำกับการกอง ๑ กรมตำรวจสอบสวนกลาง
พ.ศ. ๒๔๙๑–๒๔๙๗	หัวหน้ากองศาสนสมบัติ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

เครื่องราชอิสสริยาภรณ์

เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย

เบญจมาภรณ์ช้างเผือก

เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

เหรียญช่วยราชการเขตภายใน

เหรียญจักรมาลา

ร้อยตำรวจเอก มังกร สุวรรณะชฎ เริ่มเจ็บป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง ตั้งแต่ตอนที่ไปปฏิบัติงานที่กรมการศาสนา เมื่อออกจากกรมการศาสนาแล้ว ได้ไปทำงานอยู่กับบริษัทน้ำมันคาลเท็กซ์ สุขภาพเสื่อมโทรมตลอดมา จนสุดท้ายเป็นเบาหวาน พยายามรักษาตัวอยู่กับบ้านเป็นเวลาหลายปี เริ่มรู้สึกหายใจไม่สะดวกในตอนกลางคืนวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๒ ญาติได้นำส่งโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ฯ ในเช้าวันที่ ๓๐ กันยายน นายแพทย์และพยาบาลได้ให้การรักษาพยาบาลอย่างเต็มที่ ปรากฏว่า เบาหวานเป็นพิษ และหัวใจวายอย่างสงบเมื่อ ๒ ตุลาคม ๒๕๑๒ เวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น. สิริรวมอายุได้ ๖๑ ปี ๔ เดือน ๒๑ วัน.

บันทึกคำมั่น

กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง

๒๙ กันยายน ๒๔๙๑

ข้าพเจ้า ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะชฎ ขอให้คำมั่นไว้ต่อกรมตำรวจ ในการที่ข้าพเจ้าลาออกจากราชการครั้งนี้ว่า

๑. บรรดาคดีสำคัญหรือไม่สำคัญก็ดี ที่ข้าพเจ้าจัดทำขณะรับราชการ ข้าพเจ้าจะรักษาผลประโยชน์และความลับของคดีนั้น ๆ เช่นเดียวกับที่ข้าพเจ้ายังคงเป็นตำรวจประจำการ

๒. ข้าพเจ้าจะไม่เป็นทนาย (หากจะเป็นทนาย) ในคดีที่ข้าพเจ้าเป็นพนักงานสอบสวน หรือคดีที่ข้าพเจ้ารู้เห็นในขณะรับราชการตำรวจ

๓. ข้าพเจ้าจะประพฤติตนเป็นพลเมืองดี ไม่ข้องเกี่ยวกับการเมืองที่อยู่นอกขอบเขตต์รัฐธรรมนูญ

๔. ข้าพเจ้าจะช่วยราชการตำรวจทุกวิถีทาง ที่เป็นไปตามระเบียบแบบแผนของกฎหมาย และศีลธรรมอันดีโดยไม่หยุดยั้ง

๕. ทางราชการตำรวจจะขอร้องด้วยประการใด ๆ ที่ข้าพเจ้าจะช่วยได้ ข้าพเจ้าจะช่วยทันที

๖. ทั้งนี้ ถ้าข้าพเจ้าผิดคำมั่นดังกล่าว ข้าพเจ้ายอมให้กรมตำรวจฟ้องร้องข้าพเจ้าได้ทั้งทางแพ่งและอาญา

บันทึกนี้ เป็นความจริงของข้าพเจ้า ไม่มีใครบังคับ ขู่เข็ญ หลอกลวง หรือสัญญาจะให้ประโยชน์แก่ข้าพเจ้า เพื่อให้ข้าพเจ้าจัดทำขึ้นแต่อย่างใดเลย.

ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะชฎ ผู้ให้คำมั่น

เสนอ รองผู้บังคับการ

กระผมรู้สึกเสียดาย แต่เมื่อสอบถามได้ความว่าประสงค์ไปประกอบอาชีพทางอื่น ซึ่งมีรายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัวสูงกว่า และไปดี ก็จำต้องอนุโลมให้ลาออกได้ตามความประสงค์ เพื่อได้โปรดพิจารณา

พ.ต.ต.ป. บูรณชนิต

ผู้กำกับการกอง ๑ กองปราบปราม

เสนอ ผู้บังคับการ

ผู้นี้เป็นคนดีมาก แต่เมื่อมีความจำเป็นเกี่ยวแก่อาชีพก็น่าเห็นใจ จึงเสนอมาเพื่อพิจารณา

พ.ต.ท. พิชัย กุลละวณิชย์

๒๙ ก.ย. ๙๑

เสนอ ผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง

ข้าพเจ้ารู้สึกเสียดายผู้นี้เป็นอย่างยิ่ง เพราะได้ปฏิบัติราชการเท่าที่เห็นมาเป็นที่เรียบร้อยดี คำมั่นที่ให้ไว้รู้สึกว่าจะเป็นคนแรกที่เสนออย่างนี้ เป็นแบบที่ดีมาก เมื่อจำเป็นเช่นนี้ก็ควรกรุณา

พ.ต.อ. เนื่อง อาขุบุตร

๒๙. ก.ย. ๙๑

เสนอ อธิบดี

เนื่องจากมีความจำเป็นในเรื่องค่าของชีพ เห็นควรอนุมัติ แต่ผู้นี้เป็นผู้ที่เข้มแข็งอดทน ในการปราบปรามมาก น่าเสียดาย เพื่อพิจารณา

พ.ต.อ. พิสิษฐวิทยาการ

๒๙ ก.ย. ๙๑

เสนอ รองเลขานุการ

ไม่ขัดต่อระเบียบอย่างใด ควรอนุญาต

ร.ต.อ. ฉอ้อน บุญญวัฒน์

๒๙ ก.ย. ๙๑

พ.ต.ท. จง วีระยุทธ

๒๙ ก.ย. ๙๑

พ.ต.อ. โมรา ดุละลัมพะ

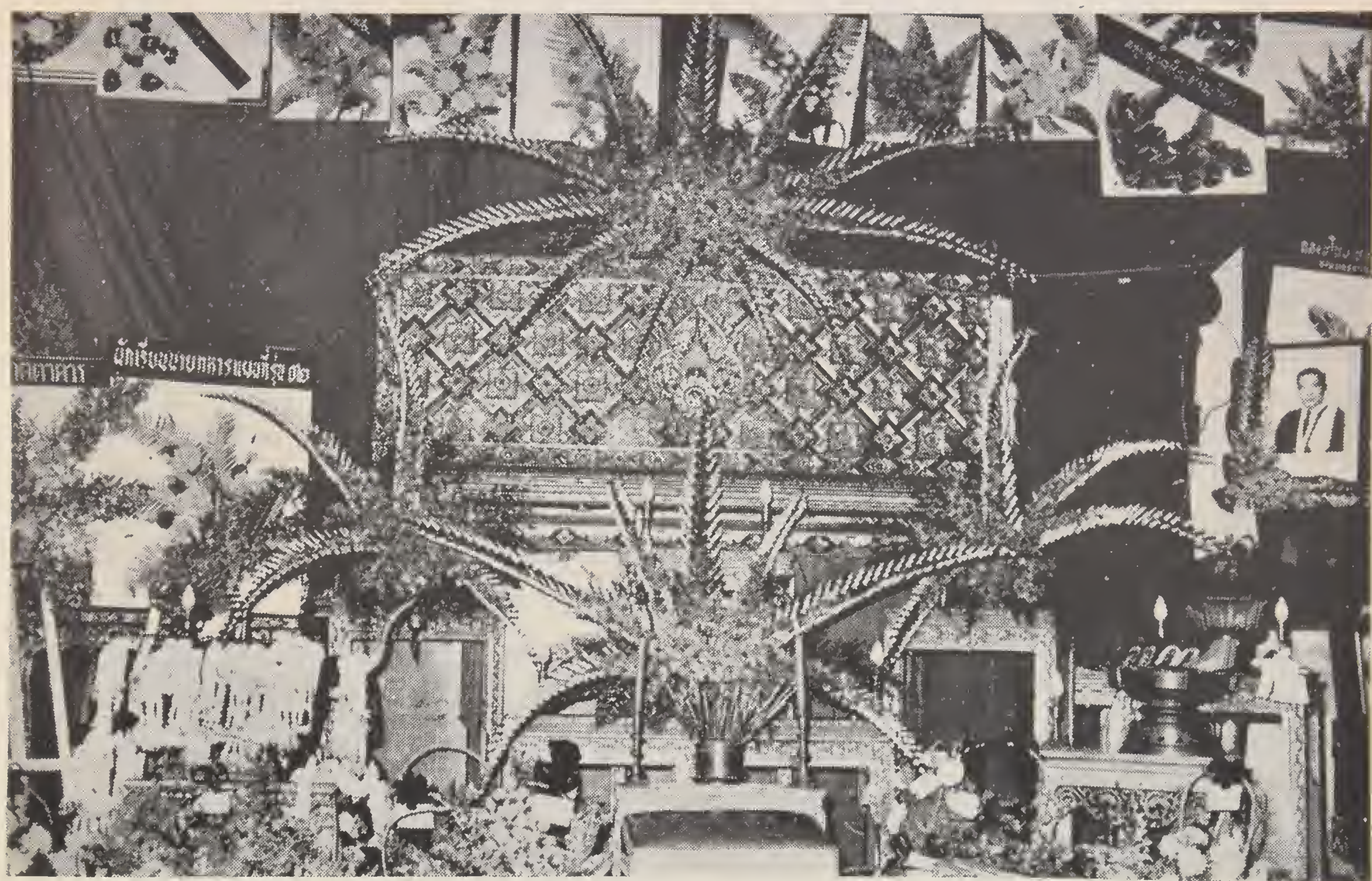
๒๙ ก.ย. ๙๑

เสนอ รัฐมนตรี

ควรอนุญาตให้ลาออกไปตามความประสงค์

พล.ต.ท. ชาติตระการโกศล

๒๙ ก.ย. ๙๑

นักเรียนนายทหารแพทย์รุ่น ๑๒

แด่ คุณมังกร สุวรรณะชฎ

ร.ต.อ มังกร สุวรรณะชฎ เกิดมาในตระกูลที่ดี ได้รับการศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นธรรมศาสตร์บัณฑิต ได้ประกอบกรณียกิจในหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี มิได้ขาดตกบกพร่อง ในฐานะที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ได้สนใจรักใคร่ภรรยาและบุตรธิดาให้ได้รับความสุขความเจริญตามสมควรแก่อัตภาพจัดการให้บุตรธิดาได้รับการศึกษาทั่วทุกคน จนมีหลักฐานเกือบทั้งหมด เป็นที่เบาใจ ในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ในตระกูล ก็ได้ประพฤติตนอย่างเหมาะสมเป็นที่เคารพนับถือและเป็นที่รักของญาติพี่น้องทุกคน เอาใจใส่ดูแลสุขทุกข์พี่น้องญาติมิตรโดยทั่วไป ในฐานะพลเมืองของชาติ ก็ได้รับราชการสนองคุณชาติเต็มภาคภูมิ คือ เคยรับราชการทหารเป็นนายดาบ รับราชการตำรวจเป็นร้อยตำรวจเอก และรับราชการพลเรือนเป็นหัวหน้ากองศาสนสมบัติ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ นับว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ในชีวิตมาเป็นอย่างมากผู้หนึ่ง

ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะชฎ เป็นสุภาพบุรุษที่มีอัธยาศัยสุภาพงดงาม มีชีวประวัติไม่ด่างพร้อย ประพฤติตนอยู่ในสุจริตธรรมทั้งกายวาจาใจ เป็นคนตรงไปตรงมา ยินดีในกุศลจริยาสัมมาปฏิบัติ กตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณเคารพยำเกรงต่อผู้ใหญ่ และมีเมตตากรุณาต่อผู้น้อยโดยทั่วไป จึงเป็นที่เคารพรักใคร่นับถือ ไม่แต่สัมพันธชนผู้เกี่ยวข้องในตระกูลวงศ์เท่านั้น แต่ของผู้ที่รู้จักคุ้นเคยทั่วหน้ากัน นับว่าเป็นเกียรติและเป็นที่ภาคภูมิใจของภรรยาและบุตรธิดาตลอดถึงตระกูลวงศ์เป็นอย่างยิ่ง

บัดนี้ ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะชฎ ได้จากไปแล้ว เพราะถูกโรคภัยเบียดเบียนตลอดเวลา ในบั้นปลายแห่งชีวิต ซึ่งเป็นคติธรรมดาของสังขาร ที่ไม่มีผู้ใดหรือสิ่งใดมาห้ามปรามต้านทานได้ ด้วยอำนาจแห่งคุณธรรมความดีได้ประกอบกระทำไว้เมื่อยังมีชีวิตอยู่ และกุศลบุญราศีที่ภรรยาบุตรธิดาและพี่น้อง ซึ่งมี พล ท. พลพัฒก์ สุวรรณะชฎ เป็นประธาน ได้บำเพ็ญมาแต่ต้น จนกระทั่งงานรับพระราชทานเพลิงศพ จงเป็นพลวปัจจัย อำนวยสุขสมบัติแด่ ร.ต..อ มังกร สุวรรณะชฎ ตามสมควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพนั้น ๆ ทุกประการ

พระเทพมุนี

รองเจ้าอาวาสวัดอรุณราชวราราม

เจ้าคณะภาค ๑๖

คำไว้อาลัย

คุณ สิริลักษณ์ สุวรรณะฎ ได้มาปรารภเรื่องจะทำการพระราชทานเพลิงศพ ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะฎ ต้องการให้เขียนบทความไว้อาลัยสุดแต่จะได้ ร.ต.อ. มังกร ได้รู้จักกับอาตมา ในตำแหน่งหัวหน้ากองศาสนาสมบัติ กรมการศาสนา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๕ เพราะต้องประสานงานกันตามหน้าที่ ยังไม่สนิทคุ้นเคยกันมากนัก มาในระยะหลัง ๆ นี้ ร.ต.อ. มังกร ได้ออกจากราชการ กรมการศาสนาแล้ว ได้มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้นโดยลำดับ คือที่บ้านมีการใส่บาตรเป็นประจำ ครั้งแรก ๆ อาตมาก็มักเดินผ่านไป เพราะเห็นมีพระรับประจำอยู่หลายรูปแล้ว แต่ ร.ต.อ. มังกร นิมนต์ให้รับเป็นประจำ อาตมาก็ได้รับบาตรสนองศรัทธา ความสนิทคุ้นเคยก็เพิ่มขึ้นตามลำดับ เมื่อได้ทราบว่าเป็นโรคเบาหวาน ก็ได้สืบเสาะหาตำรายามาให้ เมื่อได้ตำราแล้วก็คอยถามอยู่เสมอ แต่มาในระยะนี้ดูเหมือนโรคจะกำเริบรุนแรงเสียแล้ว ตำรายาตามแผนโบราณจึงไม่สามารถจะสะกัดโรคให้หายได้ ผลสุดท้าย ร.ต.อ. มังกรมาจบชีวิตลงด้วยโรคภัยไข้เจ็บจนได้

ได้ทราบว่า ขณะนำตัวไปโรงพยาบาลก็ยังเป็นห่วงเรื่องใส่บาตรอยู่เสมอ นับว่ามีนิมิตรเครื่องหมายอันดี ที่จะมีคติไปในภายหน้า เพราะมีจิตใจฝักใฝ่แต่ในการบุญการกุศลอัน บุคคลผู้มีความเชื่อเลื่อมใสในบุญกุศลเช่นนี้ นับว่ามีจิตใจเป็นพื้นฐานอันดี ที่จะทำให้คุณงามความดีบังเกิดขึ้นได้ เหมือนกับบุคคลที่มีพื้นที่อันดี ย่อมสามารถ จะเพาะปลูกพืชผักอันเป็นประโยชน์ให้บังเกิดขึ้นในที่นั้นได้ ตรงกันข้าม ถ้าจิตใจปราศจากความเลื่อมใสเสียแล้ว แม้จะมีทรัพย์สมบัติมากมายสักเท่าไร ก็ไม่สามารถจะสร้างบุญกุศลคุณงามความดี ให้บังเกิดขึ้นได้ เหมือนบุคคลที่ไม่มีพื้นดิน แม้จะปรารถนาเพาะปลูกพืชผลอันเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตอยู่ในโลก ก็ไม่สามารถจะทำให้บังเกิดขึ้นได้ เพราะไม่มีที่ดินอันใด คนที่ไม่มีความเชื่อเลื่อมใสก็เช่นเดียวกัน ถึงปรารถนาคุณความดี ก็ไม่สามารถจะก่อสร้างความดีอันเป็นบุญกุศลให้บังเกิดขึ้นได้ฉันนั้น

ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะชฎ เป็นผู้มีศรัทธา ความเชื่อ ปสาทะ ความเลื่อมใส ในพระพุทธศาสนา ได้ใส่บาตรพระสงฆ์มากรูปอยู่เป็นประจำ ส่อถึงความเป็นผู้เชื่อกรรมและผลของกรรม เรียกตามศาสนาโวหารว่า "เป็นผู้มีศรัทธา" ผู้มีศรัทธาเช่นนี้ย่อมสามารถยึดถือเอาสาระในชีวิตนี้ไว้ได้ ต้องตามนัยพระบาลีว่า

สทฺธา ย สีเลน จโย ปวฑฺฒติ
ปญฺญา ย จาเตน สุเตน จูภยํ
โส ตาทิโส สปฺปุริโส วิจกฺขโณ
อาตียติ สารมิ เทว อตฺตโน

บุรุษใด เจริญทั่วถึงด้วยศรัทธา ด้วยศีล ด้วยปัญญา ด้วยการบริจาค และด้วยการสดับตรับฟัง ทั้งที่เป็นโลกีย์โลกุดร บุรุษนั้นเป็นผู้เฉียบแหลมเช่นนั้น ย่อมถือเอาสาระประโยชน์ของตนในโลกนี้ไว้ได้แน่แท้ ดังนี้

ขออำนาจบุญกุศลที่ ภรรยา บุตร ธิดา และญาติมิตร บำเพ็ญอุทิศมาแล้วตามลำดับก็ดี บุญกุศลที่ได้บำเพ็ญในคราวพระราชทานเพลิง พร้อมด้วยการพิมพ์หนังสือนี้แจกเป็นธรรมบรรณาการก็ดี หรือบุญกุศลอื่นใดอันจะพึงมี ขอบุญกุศลส่วนนั้นจงเป็นพลวปัจจัยอำนวยอิฐวิบูลมนูญผลสุขประโยชน์ แด่ ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะชฎ ตามสมควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพด้วย เทอญ.

พระราชธรรมโสภณ
วัดเครือวัลย์วรวิหาร ธนบุรี
๒๑ สิงหาคม ๒๕๑๓

คำไว้อาลัย

คุณสิริลักษณ์ สุวรรณะชฎ ได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัย เพื่อพิมพ์ในหนังสือแจกในงานพระราชทานเพลิงศพ ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะชฎ สามี

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่จะสนองความประสงค์ของเจ้าภาพ เพราะ ร.ต.อ. มังกร-สุวรรณะชฎ เข้ารับราชการในกรมตำรวจภายหลังข้าพเจ้า ๗–๘ ปี และได้เคยอยู่ร่วมปฏิบัติหน้าที่ราชการใกล้ชิดกันระยะหนึ่ง ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะชฎ เป็นคนขยันขันแข็ง และเคร่งครัดในระเบียบวินัย กรมการศาสนามีความประสงค์จะได้ ร.ต.อ. มังกร ไปรับราชการในกรมนั้นในตำแหน่งหัวหน้ากองศาสนสมบัติ จึงได้โอนไปรับราชการในกรมนั้นเพื่อความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ราชการ ร.ต.อ. มังกร ได้มาติดต่อกับข้าพเจ้าที่กรมตำรวจเป็นสม่ำเสมอเพื่อขอคำแนะนำและปรึกษาข้อราชการต่าง ๆ ข้าพเจ้าได้ทราบว่า ร.ต.อ. มังกร รับราชการในกองศาสนสมบัติเป็นประโยชน์ต่อหน้าที่การงาน เป็นอย่างดีตลอดมา แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ ร.ต.อ. มังกร เจ็บป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง สุขภาพเสื่อมโทรม จึงต้องลาออกจากราชการเพื่อรับการรักษาตัว เมื่อเห็นว่าอาการป่วยไข้ทุเลาขึ้น ประกอบกับเป็นผู้มีความขยันในการงาน จึงได้ไปเข้าทำงานกับบริษัทน้ำมันคาลเท๊กซระยะหนึ่ง ก็ต้องออกจากงานอีก เพราะมีโรคเบาหวานเข้าทับถม จึงต้องรักษาตัวอยู่กับบ้านเป็นเวลาหลายปี จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

ร.ต.อ มังกร สุวรรณะชฎ ได้ประกอบแต่กรรมดีมาโดยตลอด ข้าพเจ้าขอตั้งจิตอธิษฐานให้ผลบุญกุศลที่ ร.ต.อ. มังกร ได้บำเพ็ญมาโดยตลอดนั้น จงบันดาลให้ดวงวิญญาณของ ร.ต.อ. มังกร ไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ.

พล.ต.อ. หลวงชาติตระการโกศล

๗ ก.ย. ๒๕๑๓

คำไว้อาลัย

แด่

ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะชฎ

ในโอกาสที่เจ้าภาพจะประกอบพิธีพระราชทานเพลิงศพ ร้อยตำรวจเอก มังกร สุวรรณะชฎ ในวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๑๓ นี้ คุณสิริลักษณ์ สุวรรณะชฎ ได้มาติดต่อขอให้ผมเขียนคำไว้อาลัยเพื่อพิมพ์หนังสือแจก เป็นเกียรติประวัติอนุสรณ์แด่ผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยเห็นว่าผมเป็นผู้หนึ่งในบรรดาข้าราชการ ตำรวจที่ได้เคยร่วมปฏิบัติหน้าที่ราชการกับ ร.ต.อ. มังกร ตั้งแต่ครั้งในอดีตมาด้วยดี ผมรู้สึกเศร้าสลดและอาลัยในการจากไปของ ร.ต.อ. มังกร ฯ เป็นอย่างยิ่ง และรู้สึกเป็นเกียรติที่ได้มีส่วนร่วมมือ ในการเขียนคำไว้อาลัยแด่ผู้วายชนม์ ณ โอกาสนี้ ด้วย

ผมเคยเป็นผู้บังคับบัญชาของ ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะชฎ ตั้งแต่สมัยที่ผมดำรงตำแหน่งผู้กำกับการตำรวจภูธร และข้าหลวงประจำจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งขณะนั้น ร.ต.อ. มังกร ฯ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จากการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดทำให้ผมเห็นชัดเจนว่า ร.ต.อ. มังกร ฯ ผู้นี้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและขยันขันแข็งในการทำงานอย่างหาที่เปรียบได้ยาก เป็นผู้ที่ทำอะไรทำจริง ไม่ท้อถอยต่อการงานหรือไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก เรื่องของหน้าที่ราชการถ้าผู้บังคับบัญชาไว้วางใจสั่งการให้กระทำ ร.ต.อ. มังกร ฯ รับไปปฏิบัติได้อย่างไม่เห็นแก่ชีวิต กับทั้งเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นผู้ที่เคารพยำเกรงรักใคร่ของเพื่อนข้าราชการ ตลอดจนผู้ใต้บังคับบัญชา

ด้วยอำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และคุณงามความดี ตลอดจนบุญกุศลที่ ร.ต.อ. มังกร สุวววรณะชฎ ได้กระทำไว้ โปรดดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของ ร.ต.อ. มังกร ฯ ได้สถิตย์ยังสถานพิมานสุขในสัมปรายภพตลอดไปด้วย เทอญ

พลตำรวจตรี ขุนพิชัยมนตรี

บ้านซอยพิชัยมนตรี
ถนนพหลโยธิน
พระนคร

คำไว้อาลัย

ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะชฎ เป็นเพื่อนรักร่วมรุ่นนักเรียนนายดาบ พ.ศ. ๒๔๗๒ คุณมังกร สุวรรณะชฎ สังกัดอยู่หมวด ๒ โรง ๗ ซึ่งเป็นอาคารหลังเดียวกับผม ผู้สังกัดอยู่หมวด ๑ จึงนับว่าเป็นเพื่อนร่วมรุ่นรับประทานข้าวกระทะ และเพื่อนนอนโรงเดียวกันได้เห็นหน้ากัน ใกล้ชิดตลอดเวลาที่ศึกษาและฝึกปีหนึ่งเต็ม ๆ แล้วต่างจึงได้แยกย้ายกันไปรับ-ราชการและทำงานตามวิถีชีวิตของแต่ละคน

ระหว่างชีวิต ๑ ปี ของการเป็นนักเรียนนายดาบ แม้ว่าจะต้องถูกฝึก และเรียนวิชาทหารอย่างหนัก แต่เราก็มีเวลาสนุกสนานครื้นเครงกันในเวลาว่าง คุณมังกร สุวรรณะชฎ เป็นผู้หนึ่งที่มีอัธยาศัยเป็นกันเองกับเพื่อน ๆ ทุกคน เป็นผู้ที่มีวาจาคมคายไพเราะ เป็นที่รู้จักกันดีในบรรดาเพื่อนฝูง จึงเป็นที่รักใคร่กันดี

หลังที่ได้จากกันไปเป็นเวลานานประมาณ ๓๐ ปีเศษ เพื่อนรักร่วมรุ่นจึงได้นัดมาพบปะสังสรรค์กันเท่าที่จะติดต่อรวบรวมกันมาได้ให้พร้อมหน้า ในจำนวนนี้มีคุณมังกรด้วยผู้หนึ่งที่ได้พยายามมาร่วมพร้อมทั้งครอบครัวเสมอ ทั้ง ๆ ที่ปรากฏว่าสุขภาพไม่สู้จะสมบูรณ์นัก และก็ได้นำความสนิทสนมชื่นชอบเช่นเดียวกับสมัยก่อน มาสู่หมู่มิตรสหาย ให้เป็นที่สดชื่นและยินดีโดยทั่วกันตลอดมา การมรณกรรมของคุณมังกร สุวรรณะชฎ ทำให้เราขาดเพื่อนร่วมรุ่นที่ดีไปอีกคนหนึ่ง เป็นการจากไปตลอดกาล ไม่มีวันที่จะกลับมาพบกันอีก เช่นคราวที่แล้ว ๆ มา ทั้งนี้เป็นการนำความเศร้าสลดใจ และเสียดายเป็นอย่างมากมาสู่เพื่อนรักร่วมรุ่นนักเรียนนายดาบ พ.ศ. ๒๔๗๒ จึงขอร่วมในความเศร้าสลดและอาลัยกับครอบครัวและญาติของ ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะชฎ ไว้ในโอกาสนี้ด้วย

ในนามของเพื่อนรักร่วมรุ่นนักเรียนนายดาบ พ.ศ. ๒๔๗๒ ขอให้กรรมดีและกุศลผลบุญที่ ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะชฎ ได้บำเพ็ญมาโดยตลอดนั้น จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของ ร.ต.อ. มังกร สุวรรณะชฎ เพื่อนรักร่วมรุ่นได้เสวยทิพยสุขในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

พันเอก *แสง จุละจาริตต์*

(แสง จุละจาริตต์)

ประธานกรรมการรุ่นนักเรียนนายดาบ พ.ศ. ๒๔๗๒

แด่หลาน

วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๑๒ เวลาตอนเที่ยงวันเศษ รับประทานอาหารกลางวันแล้ว นั่งเล่นอยู่ที่บ้านซอยสายทิพย์ อำเภอพระโขนง บุตรชายขับรถกลับจากสำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ บอกว่ามังกรหลานชายคนโตถึงแก่กรรมที่โรงพยาบาลเมื่อคืนวันที่ ๒ ตุลาคม ขณะนี้ญาตินำศพไปทำการรดน้ำอยู่ที่วัดโสมนัส ถ้าเป็นคนอื่นบอกแทบไม่เชื่อ เพราะเมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๑๒ เราได้พบและคุยกันที่รับบำนาญสำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย เห็นท่าทางเป็นปกติ ในระยะเวลาเพียง ๖–๗ วันเท่านั้น ไม่น่าจะเป็นเช่นนี้เป็นการทำให้เสียดายมาก เพราะหลานชายคนนี้เป็นผู้มีนิสัยรักพี่น้อง ทั้งอารีต่อญาติไม่ว่าญาติจะมีฐานะอย่างไร ถ้ามีทุกข์ร้อนมาขอให้ช่วยเหลือไม่เคยปฏิเสธเมื่อมีทางช่วยได้เป็นช่วยทันที เป็นที่เคารพรักของพี่น้องมาก ในด้านความกตัญญู ก็พูดได้เต็มปากว่าดีมาก ย่อมเป็นที่ประจักษ์แก่ญาติผู้ใหญ่มาแล้วโดยไม่มีผู้ใดกล้าเถียงได้เลย

เมื่อขณะรับราชการเป็นนายตำรวจ ผู้บังคับบัญชาก็ให้ความไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เป็นคนเอาใจออกห่างจากผู้บังคับบัญชาให้ความเคารพนับถือ แม้ผู้บังคับบัญชาจะตกอับในภาวะการเมืองก็คงให้ความเคารพดังเดิม ไม่ปลีกตัวหนี แสดงถึงว่าเป็นคนมีจิตใจแน่นอนมาก

มังกร เป็นคนมีมานะพากเพียรอดทนในระหว่างรับราชการ แม้จะมีราชการในหน้าที่มากมาย ก็ยังพยายามหาเวลาศึกษาเล่าเรียนไปด้วย จนกระทั่งได้รับปริญญานิติศาสตร์บัณฑิต

เมื่อมาจากไปไม่มีวันกลับโดยอยู่ในวัยนี้ ทำให้เสียใจเสียดายอย่างบอกไม่ถูก อาว์เคยคิดไว้ว่า ตัวอาว์นี้มีความชราก็มากแล้ว จะได้หลานเป็นหลักช่วยเหลือน้อง ๆ ต่อไป ในภายหน้า ก็เป็นอันหมดหวังในตัวหลานไป

แม้จะทราบดีว่าการตายนี้ เป็นกฎธรรมดาของทุกคนในโลก เป็นทำนองเดียวกันทุกคนก็จะไม่มีอภิสิทธิหรือต่อรองกันได้ก็จริง แต่จะห้ามความเศร้าโศกไม่ได้ ถ้ายิ่งรักมากก็เศร้ามาก เมื่อไม่มีทางขอคืนมาได้ ก็อุทิศส่วนกุศลให้แก่หลาน ได้ไปสู่สุคติภพเถิด

จากอาว์

เฉลียบ สุวรรณะชฎ

สารถึงพี่

พี่ไปไหนฉันไปด้วย

พี่ที่รัก.........

เมื่อพี่ยังมีชีวิตอยู่ บางระยะเวลาที่เราต้องจากกันฉันเคยเขียนจดหมายถึงพี่ บางทีก็เล่าถึงความตื่นเต้นและเหน็ดเหนื่อยในการเดินทาง บุกป่า ข้ามเขา เช่นในคราวสงครามมหาเอเชียบูรพา บางคราวก็เป็นการเล่าเรื่องแปลกหู แปลกตาที่ได้ประสบพบเห็นเมื่อครั้งเดินทางไปต่างประเทศ เช่น อังกฤษ อเมริกา ญี่ปุ่น และไทเป เป็นต้น......แต่ในวันนี้ฉันเขียนถึงพี่ด้วยความเศร้า และไม่สามารถที่จะหักห้ามน้ำตาไว้ได้ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าพี่ไม่มีโอกาสจะอ่าน จะรู้อีกแล้ว อย่างไรก็ดี ขอให้ฉันได้เขียนเพื่อระบายความรู้สึก ให้ลูกหลาน ญาติพี่น้องที่ยังอยู่ได้รับทราบไว้

นับตั้งแต่พี่จากไปเป็นเวลาปีเศษ เผอิญเป็นเวลาที่ฉันไม่มีราชการ หรือกิจธุระจำเป็นที่จะต้องไปพักค้างคืนที่อื่น ฉันจึงอยู่กับบ้านตลอดเวลา เรื่องที่จะช่วยให้ลืมพี่ไม่มี จึงบอกได้ว่าฉันคิดถึงพี่ทุกวัน ผ่านห้องพระจะเข้าห้องนอนก็ต้องนึกว่าพี่เคยบูชาพระ เมื่อจะนอนก็เห็นภาพของพี่นอนไม่สบายอยู่ที่โรงพยาบาล บางทีก็เห็นภาพที่เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลนำพี่ไปสู่ห้องเย็น บางทีก็ภาพในงานสวดพระอภิธรรม เหตุไฉนฉันจึงคิดถึงพี่อยู่เรื่อย ๆ เมื่อคิดทบทวนไปถึงครั้งที่พี่ยังมีชีวิตอยู่ ๖๐ ปีเศษ คิดหักออก ๑๐ ปีจะได้หรือเปล่า ที่เราต้องแยกกันอยู่เกี่ยวด้วยราชการในหน้าที่ ขอให้ฉันได้ทบทวนความหลังดูสักหน่อย ก็จะพบว่าพี่ไปไหนฉันไปด้วย เมื่อเล็ก ๆ เราไปอยู่บ้านคุณตาคุณยายที่บ้านตำบลเกาะเกิดเราก็อยู่ด้วยกัน ไปเรียนหนังสืออยู่กับหลวงตาเจิมที่วัดพญาญาติด้วยกัน เมื่อคุณยายส่งเราไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนครูเพิ่ม อำเภอราชคราม เราก็ไปด้วยกัน ณ ที่นี้ คุณอาเฉียบบอกว่าคุณพ่อให้มารับไปอำเภอเสนาซึ่งคุณพ่อรับราชการอยู่ ในชั้นต้นฉันร้องไห้ ไม่อยากจากบ้านเกาะเกิด แต่เห็นพี่จัดแจงแต่งเนื้อแต่งตัวพร้อมที่จะไปกับคุณอา ฉันก็ตามพี่ไปด้วย คุณพ่อส่งเราเข้าเรียนที่

โรงเรียนวัดเสากระโดงทอง ที่อำเภอเสนา พี่สอบไล่ได้ชั้นสูงของโรงเรียนก่อนฉัน คุณพ่อก็ส่งพี่มาอยู่กับพระครูประสิทธิ์พุทธมนต์ วัดบวรนิเวศ และเข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบวรนิเวศ ต่อมาในเวลาไล่เรี่ยกัน ฉันก็ตามพี่มาอยู่กับพระครูประสิทธิ์ ฯ และเข้าเรียนในโรงเรียนวัดบวรนิเวศเช่นกัน สี่ห้าปีต่อมาพี่ก็ลาจากพระครูประสิทธิ์ฯ มาอยู่กับพี่หลวง (หลวงอรรถเวทีโกญจนาวรรณ) ที่หน้าสถานเสาวภา แล้วเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนวัดปทุมคงคา ไม่เป็นที่น่าประหลาดใจเลยเพราะในที่สุดฉันก็ได้มาอยู่กับพี่ที่บ้านพี่หลวง และเข้าเรียนโรงเรียนวัดปทุมคงคา พี่ออกจากโรงเรียนแล้วไปเป็นครูใหญ่โรงเรียนประจำอำเภออุทัย ส่วนฉันเมื่อออกจากโรงเรียนก็ไปเป็นครูใหญ่โรงเรียนวัดนิเวศน์ธรรมประวัติ อำเภอบางปะอิน เมื่อพี่มาสมัครเป็นนักเรียนนายดาบ ฉันก็มาสมัครเป็นนักเรียนนายดาบเช่นเดียวกัน ครั้นเมื่อพี่โอนไปรับราชการตำรวจฉันคิดจะตามไปเหมือนกัน แต่ไม่ทราบว่าจะไปได้อย่างไรจึงอยู่เป็นทหารเรื่อยมา ถึงจะไม่ได้ไปเป็นตำรวจ แต่เราก็อยู่ร่วมกันมาโดยตลอด เมื่อฉันย้ายมาอยู่กับคุณพ่อที่บ้านบางยี่ขัน พี่ก็ย้ายครอบครัวมาอยู่ด้วยกัน พี่ย้ายไปอยู่ที่บ้านพักของสถานีตำรวจพญาไท ฉันก็ไปอยู่กับพี่ เราแยกกันบ้างเมื่อพี่ไปรับราชการต่างจังหวัด และฉันต้องไปอยู่จังหวัดอื่น ครั้นเมื่อย้ายเข้ากรุงเทพ ฯ พี่ไปอยู่ที่บ้านซอยอารีฉันก็ไปอยู่ด้วย พี่ย้ายมาอยู่ที่บ้านบางลำภู ฉันก็อยู่ด้วย เมื่อพี่ย้ายมาอยู่ที่บ้านถนนอิสรภาพซึ่งเป็นที่อยู่ปัจจุบัน ฉันก็มาอยู่ด้วยอีก ชีวิตของเรามีความผูกพันกันมาโดยตลอด เนื่องจากชีวิตของเราทั้งสองมีความผูกพันกันอย่างแนบแน่นเช่นนี้ตลอดมา ฉันจึงบอกพี่ไม่ถูกเลยว่า ฉันใจหาย ฉันว้าเหว่ ฉันขาดพี่เหมือนเพื่อนเช่นนี้ ฉันคิดว่าตลอดเวลาที่ฉันยังมีชีวิตอยู่คงลืมพี่ไม่ได้ พี่มังกรเป็นทั้งพี่และทั้งเพื่อนเที่ยวด้วยกันกินนอนด้วยกัน ทุกข์สุขอย่างไรก็ได้ปรึกษาหารือกัน ในที่สุดเมื่อพี่ป่วยเป็นโรคเบาหวานฉันก็เป็นบ้าง พี่ต้องจากไปอยู่วัดโสมนัส ฉันก็คงต้องตามพี่ไปอีกเช่นกัน

เย็นวันนั้น ๒ ต.ค. ๑๒ เรืออากาศเอกประเดิม เมษประสาท เป็นผู้ถือนามบัตรมีข้อความสั้น ๆ บอกว่าคุณป๋าป่วยมากไปให้ฉัน ซึ่งกำลังประชุมงบประมาณอยู่ที่พระที่นั่งอนันต์ฯ

เมื่อออกมาพบก็แทบจะไม่ต้องพูดอะไรกันเพราะสังเกตจากอาการและคำยืนยันว่า "คุณป๋าเสียแล้ว" ฉันตัวเย็นชืดพูดไม่ออก ใจวาบหวิว เมื่อนึกถึงพี่น้ำตาก็ไหลซึม ถึงเวลานี้เมื่ออยู่คนเดียวเงียบ ๆ หรือในขณะที่กำลังเขียนสารถึงพี่นี้ ก็ยังหักห้ามใจมิให้คิดถึงพี่มิได้ ความตายเป็นสิ่งที่แน่นอนไม่มีผู้ใดหลีกเลี่ยงได้ แต่การตายของผู้ที่เรารักใคร่สนิทสนมนั้นทำให้รู้สึกใจหายและว้าเหว่อย่างบอกไม่ถูก จะมีทางรู้ได้อย่างไรว่าเราจะเกิดเป็นพี่น้องกันอีก ขอให้วิญญาณของพี่ที่รักไปสู่สุคติเถิด.

พลโท พลพัฒก์ สุวรรณะชฎ

"อาลัยพี่ใหญ่"

ไม่นึกเลยว่าการได้สนทนาไต่ถามอาการป่วยของพี่ใหญ่ เมื่อเช้าวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๒ ก่อนไปโรงพยาบาลนั้น จะเป็นการที่น้องได้พูดกับพี่ใหญ่เป็นครั้งสุดท้าย เพราะพี่ใหญ่ยังได้พูดกับน้อง ๆ และลูกเมียด้วยดวงหน้ายิ้ม ๆ ตามเคยว่า "คงไม่เป็นอะไรมากหรอก มันรู้สึกแน่น ๆ ในอกนิดหน่อย เมื่อคืนนอนไม่ค่อยหลับ" คำว่านิดหน่อยของพี่ใหญ่ทำให้พวกเราอุ่นใจ ใครเล่าจะคิดว่าส่งพี่ใหญ่เข้าโรงพยาบาลวันนั้นแล้ว จะไม่ได้รับกลับบ้านอีกจนตลอดกาลเช่นนี้

บ่ายวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๑๒ น้องกับคุณแม่ชวนกันไปเยี่ยมพี่ใหญ่ที่โรงพยาบาล ก็ไม่ได้สนทนาอะไรกัน เพราะพี่ใหญ่หลับสนิทอยู่ในห้องกระจก น้องมองเห็นพี่ใหญ่หลับสนิทหน้าตาแจ่มใสดี น้องกับคุณแม่ก็ไม่อยากรบกวนนั่งรออยู่พักหนึ่งก็ยังไม่ตื่น น้องมีธุระอื่นจึงชวนคุณแม่กลับก่อน คิดว่ารุ่งขึ้นจะไปเยี่ยมใหม่ แต่ที่ไหนได้เย็นวันนั้นเอง พอกลับถึงบ้านก็ได้รับโทรศัพท์จากหลานกาญจนาวัลย์ว่า "ให้รีบไปโรงพยาบาลเดี๋ยวนี้ คุณป๋าอาการหนักมาก" รู้สึกใจหาย รีบชวนพี่ ๆ น้อง ๆ เท่าที่อยู่ในขณะนั้นขึ้นรถไปโรงพยาบาลทันที ระหว่างทางไม่มีใครพูดอะไรกันเลยนั่งเงียบกริบ เพราะทุกคนมีกังวลอย่างหนักหน่วงเหมือนกันหมด ถึงโรงพยาบาลรีบขึ้นไปที่ห้องพักของพี่ใหญ่ โธ่เอ๋ย ! น้องได้พบแต่เพียงร่างของพี่นอนนิ่งไม่ไหวติงเสียแล้ว เป็นไปได้หรือที่พวกเราต้องมาศูนย์เสียพี่ชายคนโตอันเป็นที่รักของน้อง ๆ ทุกคนไปอย่างรวดเร็วเกินความคาดหมายเช่นนี้ ขณะนั้นน้องทำได้อย่างเดียวคือเดินเข้าไปกราบที่เท้าของพี่ผู้มีพระคุณ แล้วยืนสงบนิ่งดูร่างอันไร้วิญญาณเพื่อความทรงจำครั้งสุดท้าย

เครื่องแต่งกายของพี่ใหญ่ชุดนั้น จะเป็นการบังเอิญหรืออย่างไรไม่ทราบ ปรากฏว่าเป็นชุดที่พี่ใหญ่โปรดมาก คือกางเกงแพรสีเหลืองไพล เสื้อฮาวายสีเนื้อ มีลายปักที่อกเป็นรูปมังกรผงาด สวยงามสง่าผ่าเผยสมตัวยิ่งนัก น้องยังจำภาพของพี่ใหญ่ในวันนั้นติดตาอยู่มิรู้ลืม

พี่ใหญ่จากไปแล้ว แต่ความอาลัยรักของน้อง ๆ ทุกคนยังคงอยู่ไม่เสื่อมคลายตลอดเวลาที่พี่ใหญ่มีชีวิตอยู่ ได้ทำแต่สิ่งที่ดีงามทุกประการ เป็นผู้มีความกล้าหาญอดทน ยึดมั่นใน

ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นนักกีฬา นักดนตรี และเป็นนักพูดซึ่งสอดแทรกอารมณ์ขันได้อย่างประหลาด คราวใดที่มีการนัดพบปะสังสรรค์ระหว่างวงญาติ พี่ใหญ่จะต้องสร้างบรรยากาศอันสดชื่นให้แก่พวกเราทุกครั้ง น้องยังจำได้ถึงครั้งสุดท้ายที่พวกเราจัดงานเลี้ยงส่งนาวาโทพิศิษฐ์ สุวรรณะชฎ น้องชายคนสุดท้องไปราชการ ณ สหรัฐอเมริกา พี่ใหญ่ยังได้พูดสั่งเสียน้องชายอย่างมีอารมณ์ขัน ๆ ว่า "จะจากบ้านไปไกล ๆ อย่างนี้ อย่าลืมนะว่า พวกบ้านทุกคนเขาคิดถึงเราทั้งนั้นแม้แต่หลานก้อง (หมายถึงลูกชายคุณพร้อมพันธุ์ซึ่งในตอนนั้นเพิ่งเกิดใหม่ๆ อายุยังไม่ถึงเดือน) ก็ยังคิดถึงด้วยนะ" พวกเราทุกคนก็หัวเราะกันเฮฮา ความจริงในตอนนั้นสุขภาพของพี่ใหญ่ก็ไม่ค่อยจะดีนัก แต่ก็ยังพูดจาให้พวกเราขบขันได้เช่นเคย แต่แล้วยังไม่ทันที่นาวาโทพิศิษฐ์ จะกลับจากสหรัฐฯ พี่ใหญ่ก็จากไปเสียก่อน จึงเป็นเรื่องที่พวกเราเศร้าโศกกันมาก

จริงอยู่ ความตายเป็นสิ่งที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เมื่อคิดว่ามันรวดเร็วเกินไป และโดยเฉพาะกับผู้ที่เรารักใคร่นับถือเช่นนี้ จึงทำให้เกิดความเศร้าโศกเสียดาย เหลือประมาณ นึกถึงบรรยากาศระหว่างพี่ ๆ น้อง ๆ ที่ผ่านมาแล้ว นึกถึงความโอบอ้อมอารีซึ่งพี่ใหญ่ให้แก่พวกน้อง ๆ โดยสม่ำเสมอ นึกถึงคำพูดที่พี่ใหญ่เคยตักเตือนพวกน้องๆให้รักชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ให้ทำแต่สิ่งที่ดีงาม ให้รู้จักความเป็นพี่เป็นน้อง ให้สามัคคีกลมเกลียวกัน สิ่งเหล่านี้พวกเราจะไม่ลืมเลย

น้องขอตั้งจิตอธิษฐานให้วิญญาณของพี่ใหญ่จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพ คุณงามความดีของพี่ใหญ่จะยังคงอยู่ในความทรงจำของพวกเราตลอดกาล หากชาติหน้ามีจริงขอให้เราได้เกิดมาเป็นพี่น้องกันอีก.

จากน้อง ๆ บ้าน "สุโรจน์"

ระลึกถึงคุณป๋า

เมื่อยังมีชีวิตอยู่........ป๋าเป็นที่พึ่งของพวกเรา เป็นพ่อที่ดีของลูก ๆ ป๋ารักลูกมาก แม้บางครั้งจะไม่แสดงออกด้วยการกระทำ แต่พวกเราก็รู้สึก......ซาบซึ้งใจ......และสำนึกในพระคุณอยู่เสมอ... แม้ในวาระสุดท้ายของชีวิต ป๋าก็ยังแสดงความรักและห่วงถึงลูก

ป๋าเป็นตัวอย่างที่ดีของความซื่อสัตย์สุจริต รับราชการด้วยความขยันหมั่นเพียร มีความยุติธรรม เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ เข้มแข็ง อดทน ต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ โดยไม่ย่อท้อ ไม่เคยแสดงความอ่อนแอให้ผู้ใดเห็นแม้ในยามที่เกิดเคราะห์กรรม หรือโรคภัยไข้เจ็บจะเบียดเบียนเพียงใด

ในฐานะที่เป็นสามี.....ป๋าก็ทำหน้าที่นี้ได้โดยไม่บกพร่อง ใช้ชีวิตร่วมกับคุณแม่ด้วยความสงบสุข ต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ ร่วมกัน นับเป็นคู่ชีวิตอย่างแท้จริง

ในฐานะที่เป็นพี่.....ก็ให้ความรักความเมตตาปรานีต่อน้อง ๆ ให้ความช่วยเหลืออุปถัมภ์ค้ำชูเมื่อมีโอกาส ป๋ารักพี่น้องเป็นชีวิตจิตใจนับเป็นตัวอย่างของความรักที่พี่มีต่อน้อง ป๋ากับคุณอาไม่เคยแยกจากกันคงอยู่รวมเป็นครอบครัวเดียวกันมาโดยตลอด...เมื่อป๋าจากไป...พวกเราก็มีคุณอาและญาติพี่น้องเป็นที่พึ่ง ให้ความรักความเมตตาปรานีต่อมาทั้งนี้เพราะความดีที่ป๋าได้เคยสร้างสมไว้ จึงเป็นผลดีมาจนชั้นลูกหลาน

ในบั้นปลายของชีวิต ป๋าใช้ชีวิตอย่างสงบอยู่กับบ้าน เพราะสุขภาพไม่อำนวย ช่วยเหลือดูแลลูกหลาน เป็นคุณปู่ คุณตา ที่แสนจะใจ

ดี.....ป๋าเป็นผู้ที่ใฝ่ใจในการบุญการกุศลอยู่เสมอมิได้ขาด ทำบุญตักบาตรทุกเช้าเป็นกิจวัตร แม้ในยามที่เจ็บป่วยก็อุตส่าห์เป็นห่วง มอบหมายให้ผู้อื่นทำหน้าที่แทน ซึ่งผลบุญกุศลที่ป๋าได้สร้างสมไว้ในยามที่ยังมีชีวิตอยู่ คงดลบันดาลให้ป๋าสู่สุคติ ในสัมปรายภพ

ยามเมื่อจากไป.........ไม่มีทุกข์ใดจะมาเปรียบเทียบได้ไม่มีใครคาดคิดมาก่อนว่า ป๋าจะด่วนจากพวกเราไปรวดเร็วถึงเพียงนี้.........ถึงแม้ความตาย จะมาพรากให้ป๋าจากพวกเราไป......ก็คงจากกันแต่เพียงกายเท่านั้น......ป๋ายังคงเป็นชีวิตจิตใจเป็นที่รักเคารพบูชา อยู่ในความทรงจำของลูกทุกคนเสมอไป.........มิรู้ลืม.

จากลูก

วันอาลัย

วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๑๒ เป็นวันที่ดิฉันได้รับความเศร้าโศกที่สุดในชีวิต เนื่องจากพี่มังกรได้จากดิฉันไปเสียแล้ว จากไปท่ามกลางความดูแลอย่างใกล้ชิดของคุณหมอพร พิศกนก และของพวกเรา ดิฉันตลึงงันไปหมด มันรวดเร็วเหลือเกิน พูดอะไรไม่ออก และไม่เคยคาดคิดมาก่อนเลย ตลอดเวลา ๓๘ ปี ที่อยู่กันมา เราสองคนได้ร่วมต่อสู้กับอุปสรรคนานาประการ กว่าเราจะสร้างหลักฐานขึ้นมาได้ พี่มังกรมุ่งหวังเหลือเกินที่จะสร้างฐานะสร้างครอบครัวให้ดีที่สุด พี่มังกรได้ต่อสู้อย่างหนักมาตลอด และก็ด้วยเหตุนี้แหละ ทำให้พี่มังกรต้องล้มป่วยด้วยโรคเบาหวานความดันโลหิตสูงและโรคหัวใจ ซึ่งก็ได้เข้ารับการรักษาพยาบาลจากนายแพทย์และพยายามรักษาสุขภาพตลอดมาอย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งได้เข้ารักษาที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าหลายครั้ง แต่พี่มังกรก็ไม่เคยท้อถอย แต่คราวนี้พี่มังกรป่วยอย่างกระทันหันและจากดิฉันไปอย่างรวดเร็วเหลือเกิน

ตลอดเวลาที่ผ่านมา พี่มังกรมีความห่วงใยน้อง ๆ และครอบครัวอย่างมาก พี่มังกรจะคอยติดตามและดูแลด้วยความเอาใจใส่ และเมื่อตอนที่น้อง ๆ ไปราชการ ณ ต่างประเทศ หรือลูกไปราชการสงครามเวียดนามจะสังเกตได้ชัดว่า พี่มังกรมีความห่วงใยมากยิ่งขึ้น มีอย่างหนึ่งที่พี่มังกรได้กระทำไว้จนเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันทุกวันนี้ คือพี่มังกรจะใส่บาตรทุกเช้ามิได้ขาดเป็นเวลาหลายปีมาแล้ว แต่วาระสุดท้ายของพี่มังกรก็มาถึงจนได้ เราทุกคนมีความอาลัยและยังระลึกถึงพี่มังกรอย่างสุดพรรณา

ด้วยผลบุญกุศลและความดีที่พี่มังกรได้กระทำมาตลอด จงเป็นผลส่งให้พี่มังกรได้สถิตย์สู่สุคติเถิด

สุดท้ายนี้ดิฉันและลูก ๆ ขอขอบพระคุณ คุณหมอพร พิศกนก และนายแพทย์และนางพยาบาล โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ที่ได้ให้ความเอาใจใส่และดูแลพี่มังกรอย่างดียิ่ง

สิริลักษณ์ สุวรรณะชฎ

สารบัญ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บรรพ ๕

ครอบครัว

ลักษณะ ๑

การสมรส

หมวด ๑

การหมั้น

มาตรา ๑๔๓๕ การหมั้น จะทำได้ต่อเมื่อชายมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ และหญิงมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์

ถ้าชายหรือหญิงยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องรับความยินยอมของบิดามารดาก่อนจึงจะหมั้นได้ ถ้าบิดาหรือมารดาตายต้องรับความยินยอมจากผู้ที่ยังอยู่

ถ้าชายหรือหญิงอยู่กับบิดาหรือมารดา ต้องรับความยินยอมของบิดาหรือมารดานั้น

ถ้ามีผู้ปกครอง ต้องรับความยินยอมของผู้ปกครอง

มาตรา ๑๔๓๖ ของหมั้น คือ ทรัพย์สินซึ่งฝ่ายชายให้ไว้แก่ฝ่ายหญิงเพื่อเป็นหลักฐานและประกันว่าจะสมรสกับหญิงนั้น

เมื่อคู่หมั้นได้สมรสแล้ว ของหมั้นย่อมตกเป็นสิทธิแก่หญิง

สินสอด คือ ทรัพย์ซึ่งฝ่ายชายให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองฝ่ายหญิงเพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส ถ้าไม่มีการสมรส ชายเรียกคืนได้

มาตรา ๑๔๓๗ การหมั้นนั้น ไม่เป็นเหตุที่จะร้องขอให้ศาลบังคับให้สมรสได้

ถ้าได้มีคำมั่นไว้ว่าจะให้เบี้ยปรับในเมื่อผิดสัญญาหมั้น คำมั่นนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๔๓๘ เมื่อมีการหมั้นแล้ว ถ้าฝ่ายใดผิดสัญญาหมั้น ฝ่ายนั้นต้องรับผิดใช้ค่าทดแทน

มาตรา ๑๔๓๙ ค่าทดแทนนั้น อาจเรียกได้ดั่งต่อไปนี้

(๑) ทดแทนความเสียหายต่อกาย หรือชื่อเสียงแห่งชายหรือหญิง

(๒) ทดแทนค่าใช้จ่ายซึ่งคู่หมั้น บิดามารดา หรือผู้ปกครองของผู้นั้นได้ใช้จ่ายไปโดยสุจริตเนื่องในการเตรียมการสมรส

(๓) ทดแทนความเสียหายเนื่องจากการที่ชาย หรือหญิงได้จัดการทรัพย์สิน หรือกิจธุระของตนไป โดยมุ่งหมายว่าจะได้สมรส

ในกรณีที่หญิงเป็นผู้เสียหาย ให้ของหมั้นตกเป็นสิทธิแก่หญิง แต่ศาลอาจชี้ขาดว่าของหมั้นนั้นเป็นค่าทดแทนเพียงพอแล้วก็ได้

มาตรา ๑๔๔๐ ถ้าคู่หมั้นฝ่ายหนึ่งตายก่อนสมรส อีกฝ่ายหนึ่งจะเรียกร้องค่าทดแทนมิได้ ส่วนของหมั้นนั้น ถ้าหญิงตาย ให้ฝ่ายหญิงคืนแก่ฝ่ายชาย แต่ถ้าชายตายไม่ต้องคืนของหมั้น เว้นแต่มีสัญญาไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๔๔๑ ถ้าชายไม่ยอมสมรสกับหญิงคู่หมั้น โดยมีเหตุผลสำคัญอันเกิดแต่หญิงนั้น ให้หญิงคืนของหมั้นแก่ชาย และชายหญิงจะเรียกค่าทดแทนจากกันไม่ได้

มาตรา ๑๔๔๒ ถ้าหญิงไม่ยอมสมรสกับชายคู่หมั้น โดยมีเหตุผลสำคัญอันเกิดแต่ชายนั้น หญิงมิต้องคืนของหมั้น และชายหญิงจะเรียกค่าทดแทนจากกันไม่ได้

มาตรา ๑๔๔๓ ชายคู่หมั้นของหญิง อาจเรียกค่าทดแทนจากชายอื่น ผู้ทำการล่วงเกินหญิงคู่หมั้นในทางประเวณี

มาตรา ๑๔๔๔ การฟ้องเรียกค่าทดแทนตามหมวดนี้ ให้ผู้เสียหายเท่านั้นฟ้องได้ ทายาทจะฟ้องหรือรับมฤดกความต่อไปมิได้ เว้นแต่ค่าทดแทนตามมาตรา ๑๔๓๙ (๒)

ห้ามมิให้นำคดีมาฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหกเดือนนับแต่วันผิดสัญญาหมั้น

หมวด ๒
เงื่อนไขแห่งการสมรส

มาตรา ๑๔๔๕ การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อ

(๑) ชายมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ และหญิงมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์แล้ว

(๒) ชายหญิงมิได้เป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมา หรือเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา

(๓) ชายหรือหญิงมิได้เป็นคู่สมรสของบุคคลอื่นอยู่

(๔) ชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากัน

(๕) ชายหรือหญิงไม่เป็นคนวิกลจริต

หญิงหม้ายจะสมรสใหม่ได้ เมื่อการสมรสครั้งก่อนสิ้นไปแล้วไม่น้อยกว่าสามร้อยสิบวัน แต่ความข้อนี้มิให้ใช้บังคับ เมื่อ

(ก) มีบุตรเกิดในระหว่างนั้น

(ข) สมรสกับคู่หย่าเดิม หรือ

(ค) มีคำสั่งของศาลให้สมรสได้

มาตรา ๑๔๔๖ ผู้รับบุตรบุญธรรม จะสมรสกับบุตรบุญธรรมนั้นไม่ได้

มาตรา ๑๔๔๗ ชายหรือหญิงผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะจะสมรส ให้นำมาตรา ๑๔๓๕ สามวรรคท้ายมาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔๔๘ ผู้ให้ความยินยอม จะให้ได้โดย

(๑) ลงลายมือชื่อในทะเบียนขณะจดทะเบียนสมรส

(๒) ทำเป็นหนังสือระบุนามผู้จะสมรส และลงลายมือชื่อผู้ให้ความยินยอม หรือ

(๓) ถ้ามีเหตุจำเป็น จะให้ความยินยอมโดยแสดงด้วยวาจาต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนก็ได้

ความยินยอม เมื่อให้แล้ว ถอนไม่ได้

มาตรา ๑๔๔๙ การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้ จะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนแล้ว

ดูแบบ ค.ร. ๑ ในท้ายกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความใน พ.ร.บ. จดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๔๗๘ (ฉบับที่ ๒) และแบบ ก. ท้ายกฎกระทรวงการต่างประเทศ ออกตามความใน พ.ร.บ. จดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๔๗๘

มาตรา ๑๔๕๐ การสมรสระหว่างคนในบังคับไทย หรือคนในบังคับไทย กับคนต่างประเทศจะทำในเมืองต่างประเทศตามแบบที่กำหนดไว้ในกฎหมายไทย หรือกฎหมายแห่งประเทศนั้นก็ได้

การจดทะเบียนสมรสตามวรรคก่อนนั้น เจ้าพนักงานทูตหรือกงสุลไทยจะเป็นผู้ทำแบบที่กำหนดไว้ในกฎหมายไทยก็ได้

มาตรา ๑๔๕๑ บุคคลใดจดทะเบียนสมรสแล้ว จะจดทะเบียนอีกไม่ได้เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การสมรสครั้งก่อนได้หมดไปแล้วเพราะ ตาย หย่า หรือศาลเพิกถอน

มาตรา ๑๔๕๒ เมื่อชายหญิงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย ถ้าชายหญิงนั้นได้แสดงเจตนาจะสมรสกัน และถ้าต่อมาได้จดทะเบียนสมรสแล้ว ให้ถือว่าการสมรสนั้นมีผลแต่วันแสดงเจตนา

หมวด ๓
สัมพันธ์แห่งสามีภริยา

มาตรา ๑๔๕๓ สามีภริยาจำต้องอยู่กินด้วยกันฉันท์สามีภริยา

สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกัน

มาตรา ๑๔๕๔ สามีเป็นหัวหน้าในคู่ครอง เป็นผู้เลือกที่อยู่และเป็นผู้อำนวยการในเรื่องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดู

มาตรา ๑๔๕๕ ถ้าการอยู่ร่วมกันจะเป็นอันตรายแก่อนามัย หรือทำลายความผาสุกอย่างมากของสามีหรือภริยา ฝ่ายที่จะต้องรับอันตรายหรือความเสียหาย อาจร้องต่อศาลขอให้สั่งอนุญาตให้ตนอยู่ต่างหากในระหว่างที่เหตุนั้น ๆ ยังมีอยู่ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ศาลจะกำหนดจำนวนค่าอุปการะเลี้ยงดูให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งตามควรแก่พฤติการณ์ก็ได้

มาตรา ๑๔๕๖ ถ้าภริยาประกอบวิชาชีพอยู่แล้วก่อนสมรส ภริยาอาจประกอบวิชาชีพนั้นต่อไปได้โดยมิต้องรับความยินยอมของสามี

มาตรา ๑๔๕๗ ถ้าศาลสั่งให้สามีหรือภริยา เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ภริยาหรือสามีย่อมเป็นผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์โดยอำนาจกฎหมาย

เมื่อผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการร้องขอและถ้ามีเหตุสำคัญ ศาลจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ก็ได้

หมวด ๔
ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา

มาตรา ๑๔๕๘ ถ้าสามีภริยามิได้ทำสัญญากันไว้ ในเรื่องทรัพย์สินเป็นพิเศษก่อนสมรส ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาในเรื่องทรัพย์สินนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติในหมวดนี้

ถ้าข้อความใดในสัญญา ก่อนสมรสขัดต่อ ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือว่าให้ใช้กฎหมายประเทศอื่นบังคับเรื่องทรัพย์สินนั้น ข้อความนั้น ๆ เป็นโมฆะ

มาตรา ๑๔๕๙ ข้อความใดในสัญญาก่อนสมรสไม่มีผลเกี่ยวถึงบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต

เมื่อสมรสแล้ว จะเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสนั้นไม่ได้ นอกจากจะได้รับอนุญาต จากศาลในกรณีกอร์ปด้วยเหตุผล

มาตรา ๑๔๖๐ สัญญาก่อนสมรสเป็นโมฆะ

(๑) ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อคู่สมรสและพยานอย่างน้อยสองคน

(๒) ถ้าได้ทำขึ้นแล้ว แต่ต่อมามิได้มีการสมรส

มาตรา ๑๔๖๑ สัญญาใดที่สามีภริยาได้ทำไว้ต่อกัน ในระหว่างเป็นสามีภริยากันนั้น ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกล้างเสียในเวลาใดที่เป็นสามีภริยากันอยู่หรือภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ขาดจากการเป็นสามีภริยากันก็ได้ แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต

มาตรา ๑๔๖๒ ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา นอกจากที่ได้แยกไว้เป็นสินส่วนตัว ย่อมเป็นสินบริคณห์

สินบริคณห์ คือสินเดิมและสินสมรส

มาตรา ๑๔๖๓ สินเดิมได้แก่ทรัพย์สิน

(๑) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่แล้วก่อนสมรส

(๒) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างเป็นสามีภริยาโดยทางพินัยกรรม์ หรือยกให้โดยเสน่หา เมื่อพินัยกรรม์หรือหนังสือยกให้นั้นได้แสดงไว้ว่าให้เป็นสินเดิม

มาตรา ๑๔๖๔ สินส่วนตัวได้แก่

(๑) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรส และคู่สมรสได้ทำสัญญาก่อนสมรสแยกไว้เป็นสินส่วนตัว

(๒) ทรัพย์สินอันเป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัวตามฐานะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

(๓) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างเป็นสามีภริยาโดยทางพินัยกรรม์ หรือยกให้โดยเสน่หา เมื่อพินัยกรรม์หรือหนังสือยกให้นั้นได้แสดงไว้ให้เป็นสินส่วนตัว

(๔) ดอกผลของสินส่วนตัว

(๕) ของหมั้น

มาตรา ๑๔๖๕ ถ้าสินเดิมหรือสินส่วนตัว

(๑) ได้ขายหรือแลกเปลี่ยน

(๒) ทำลายไปหมด หรือแต่บางส่วน แต่ได้ทรัพย์สินอย่างอื่นมาทดแทนแล้ว

ให้เอาทรัพย์สินใหม่ที่ได้มานั้นแทนสินเดิมหรือสินส่วนตัวอันเก่า แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๔๖๖ สินสมรสได้แก่ทรัพย์สินทั้งหมดที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส นอกจากที่ระบุไว้ว่าเป็นสินเดิมหรือส่วนตัวตามมาตรา ๑๔๖๓ หรือ ๑๔๖๔

ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่า ทรัพย์สินอย่างหนึ่งเป็นสินสมรสหรือมิใช่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสินสมรส

มาตรา ๑๔๖๗ ถ้าทรัพย์สินใดซึ่งรวมอยู่ในสินสมรสเป็นจำพวกที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๕๖ แห่งประมวลกฎหมายนี้หรือที่มีเอกสารเป็นสำคัญ สามีหรือภริยาจะร้องขอให้ลงชื่อตนเป็นเจ้าของร่วมกันในเอกสารนั้นก็ได้

มาตรา ๑๔๖๘ สามีเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ เว้นแต่ในสัญญาก่อนสมรสจะได้กำหนดให้ภริยาเป็นผู้จัดการหรือให้จัดการร่วมกัน

มาตรา ๑๔๖๙ สามีมีสิทธิฟ้องคดีที่เกี่ยวกับการสงวนบำรุงรักษา หรือการใด ๆ เพื่อประโยชน์แก่สินบริคณห์ และถ้าภริยาจะฟ้องคดีเช่นนี้ ต้องได้รับอนุญาตจากสามีก่อน เว้นแต่สัญญาก่อนสมรส กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น และหนี้อันเกิดแต่การฟ้องคดีนั้น ต้องใช้จากสินบริคณห์

มาตรา ๑๔๗๐ แม้สามีเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ก็ตาม ภริยาก็ยังมีอำนาจจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวโดยควรแก่อัตตภาพ ค่าใช้จ่ายเช่นนี้ย่อมผูกพันสินบริคณห์

ถ้าภริยาจัดการดังกล่าวแล้วเป็นที่เสียหายถึงขนาด สามีอาจร้องขอต่อศาลให้ห้าม หรือจำกัดอำนาจนี้เสียได้

มาตรา ๑๔๗๑ ถ้าสามีหรือภริยา ซึ่งเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ จัดการให้เกิดเสียหายถึงขนาด ไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือทำหนี้เกินกึ่งหนึ่งของสินบริคณห์ อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่งอนุญาตให้ตนเป็นผู้จัดการได้

มาตรา ๑๔๗๒ เมื่อเกิดพฤติการณ์ดังกล่าวในมาตราก่อน หรือปรากฏว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำความหายนะให้แก่สินบริคณห์ ฝ่ายที่มีสิทธิจะร้องขอตามมาตราก่อน หรือฝ่ายที่จะได้รับความเสียหายอาจร้องขอให้ศาลสั่งแบ่งสินบริคณห์ออกเป็นส่วนเสียก็ได้

มาตรา ๑๔๗๓ นอกจากจะมีสัญญาก่อนสมรสไว้เป็นอย่างอื่น สามีมีอำนาจจำหน่ายสินบริคณห์ได้

แต่ในกรณีต่อไปนี้ สามีต้องรับความยินยอมของภริยาเสียก่อน คือ

(๑) สินเดิมของภริยา

(๒) โอนโดยมีค่าตอบแทน ซึ่งสินสมรสอย่างใดที่ภริยาได้มาโดยทางยกให้หรือพินัยกรรม์

(๓) ให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางสมาคม

มาตรา ๑๔๗๔ ถ้าสินบริคณห์มีเอกสารลงชื่อสามีภริยาตามมาตรา ๑๔๖๗ การจำหน่ายสินบริคณห์นั้น ต้องเข้าชื่อด้วยกันทั้งสองคน

มาตรา ๑๔๗๕ เมื่อฝ่ายใดต้องให้ความยินยอม หรือลงชื่อกับอีกฝ่ายหนึ่งในเรื่องจัดทรัพย์สิน แต่ไม่ให้ความยินยอมหรือไม่ยอมลงชื่อโดยปราศจากเหตุผล อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตได้

มาตรา ๑๔๗๖ การใดที่สามีหรือภริยากระทำซึ่งต้องรับความยินยอมจากกัน และถ้าการนั้นมีกฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นหนังสือหรือให้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ความยินยอมนั้นต้องทำเป็นหนังสือ

มาตรา ๑๔๗๗ สามีหรือภริยาไม่มีอำนาจทำพินัยกรรม์ยกสินบริคณห์ให้ผู้อื่นเกินกว่าส่วนของตน

มาตรา ๑๔๗๘ ในระหว่างที่เป็นสามีภริยากัน ฝ่ายใดจะยึดทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เว้นแต่สำหรับค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ยังมิได้ชำระตามคำพิพากษาของศาล

มาตรา ๑๔๗๙ ถ้าสามีหรือภริยาต้องใช้หนี้เป็นส่วนตัวให้ใช้ด้วยสินส่วนตัวของฝ่ายนั้นก่อน เมื่อไม่พอจึงให้ใช้จากสินบริคณห์ที่เป็นส่วนของฝ่ายนั้น

มาตรา ๑๔๘๐ ถ้าสามีภริยาต้องรับผิดใช่หนี้ร่วมกัน ให้ใช้จากสินบริคณห์และสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย

มาตรา ๑๔๘๑ หนี้ที่สามีหรือภริยา ก่อไว้ก่อนสมรส ให้ใช้จากสินส่วนตัว และส่วนบริคณห์ของฝ่ายนั้น

มาตรา ๑๔๘๒ หนี้ซึ่งก่อขึ้นในระหว่างสมรสดั่งต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นหนี้ร่วมกัน

(๑) หนี้ค่าอุปการะเลี้ยงดู รักษาพยาบาลครอบครัวและการศึกษาของบุตรตามสมควร

(๒) หนี้ที่เกี่ยวข้องกับสินบริคณห์

(๓) หนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงานซึ่งสามีภริยาทำด้วยกัน

(๔) หนี้ที่สามีหรือภริยาก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว แต่อีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบัน

มาตรา ๑๔๘๓ ถ้าสามีหรือภริยาถูกยึดทรัพย์ตามคำพิพากษา และเจ้าหนี้ไม่ได้รับใช้หนี้เต็มจำนวน เจ้าหนี้อาจร้องขอต่อศาลให้แยกสินบริคณห์ออกเป็นส่วนของลูกหนี้เพื่อดำเนินการไปตามคำพิพากษาได้

มาตรา ๑๔๘๔ ถ้าสามีหรือภริยาต้องคำพิพากษาให้ล้มละลาย สินบริคณห์ย่อมแยกจากกันโดยอำนาจกฎหมาย นับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายนั้น

มาตรา ๑๔๘๕ เมื่อได้แยกสินบริคณห์โดยกรณีใดก็ตาม ถ้าสามีหรือภริยาร้องขอ ศาลอาจสั่งให้รวมกันต่อไปได้

มาตรา ๑๔๘๖ เมื่อได้แยกทรัพย์สินไว้เป็นสินส่วนตัวโดยความตกลงโดยอำนาจกฎหมาย หรือโดยคำสั่งศาลแล้ว ให้ใช้ข้อบังคับดังต่อไปนี้

(๑) สามีหรือภริยาต่างมีกรรมสิทธิ์ มีอำนาจจัดการและจำหน่ายสินส่วนตัวนั้นได้โดยลำพัง

ถ้าภริยาอนุญาตให้สามีจัดการสินส่วนตัวของตน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าภริยาได้ยอมให้สามีเก็บดอกผลจากทรัพย์สินนั้นมาใช้สอยในการบ้านเรือนได้

(๒) ในกรณีที่สินบริคณห์หมดแล้ว สามีหรือภริยาต้องออกค่าใช้สอยสำหรับการบ้านเรือนตามส่วนมากและน้อยแห่งสินส่วนตัวของตน

ถ้าสามีหรือภริยามีหนี้สินล้นพ้นตัว ฝ่ายหนึ่งต้องรับผิดในหนี้ที่อีกฝ่ายหนึ่งได้ทำขึ้นเนื่องในการใช้สอยสำหรับการบ้านเรือนนั้น

มาตรา ๑๔๘๗ เมื่อแยกสินบริคณห์แล้ว ส่วนที่แยกออกเป็นของสามีหรือภริยาตกเป็นสินส่วนตัวของฝ่ายนั้น

หมวด ๕

เพิกถอนการสมรส

มาตรา ๑๔๘๘ บุคคลใดจะอ้างว่า การสมรสเป็นโมฆะหรือโมฆียะไม่ได้นอกจากศาลพิพากษาว่าเป็นเช่นนั้น

มาตรา ๑๔๘๙ ถ้าการสมรสผิดบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๔๕ (๑) เมื่อผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ ศาลอาจสั่งให้เพิกถอนเสียได้ แต่บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ให้ความยินยอมแล้วจะร้องขอไม่ได้ ถ้าการสมรสนั้นศาลมิได้สั่งให้เพิกถอนจนชายหญิงมีอายุครบตามมาตรานั้น หรือหญิงมีครรภ์ก่อนอายุครบกำหนดให้ถือว่าสมบูรณ์มาแต่เวลาสมรส

มาตรา ๑๔๙๐ การสมรสผิดบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๔๕ (๒) (๓) หรือ (๕) ให้ถือว่าเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๔๙๑ การสมรสผิดบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๔๕ (๔) ให้ถือว่าเป็นโมฆะ

ถ้าความยินยอมบกพร่อง เพราะสำคัญตัวผิด หรือมีการข่มขู่ ให้ถือว่าเป็นโมฆียะ เมื่อผู้ที่ให้ความยินยอมอันบกพร่องนั้นร้องขอ ศาลอาจสั่งให้เพิกถอนเสียได้

อายุความในคดีเช่นนี้ มีกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ทราบว่าสำคัญตัวผิดหรือเมื่อมีโอกาสที่จะฟ้องคดีได้

มาตรา ๑๔๙๒ เมื่อสมรสแล้ว จะเลิกร้างเสียเพราะเหตุถ้อยคำที่ให้ต่อนายทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๔๕ วรรคสองไม่เป็นความจริงนั้นมิได้ แต่บุตรซึ่งเกิดภายในสามร้อยสิบวันนับแต่วันที่ภริยาขาดจากสามีคนก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นบุตรของสามีคนก่อนนั้น

มาตรา ๑๔๙๓ ถ้าชายหรือหญิงยังไม่บรรลุนิติภาวะสมรสโดยมิได้รับความยินยอมของบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือคำสั่งศาล บิดามารดาหรือผู้ปกครองเท่านั้น อาจร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการสมรสได้ เว้นแต่

(ก) ล่วงพ้นหกเดือนนับแต่วันทราบการสมรส

(ข) ชายหรือหญิงมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์แล้ว

(ค) เมื่อหญิงมีครรภ์แล้ว

มาตรา ๑๔๙๔ เหตุที่การสมรสถูกเพิกถอน ไม่เป็นผลให้ชายหรือหญิงผู้สมรสโดยสุจริตเสื่อมสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสนั้น

ถ้าฝ่ายเดียวทำการสมรสโดยสุจริต ฝ่ายนั้นมีสิทธิเรียกร้องค่าทดแทนได้ ถ้าหญิงเป็นฝ่ายสุจริต อาจเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูได้อีกด้วย

มาตรา ๑๔๙๕ เหตุที่การสมรสถูกเพิกถอน ไม่เป็นผลให้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตเสื่อมสิทธิที่ได้มาก่อนการเพิกถอนนั้น

มาตรา ๑๔๙๖ เมื่อมีการเพิกถอนการสมรสให้นำบทบัญญัติอันว่าด้วยการขาดจากการสมรสโดยการหย่าตามคำพิพากษาของศาลมาบังคับโดยอนุโลม

หมวด ๖

การขาดจากการสมรส

มาตรา ๑๔๙๗ ความตายหรือการหย่าเท่านั้นเป็นเหตุให้ขาดจากการสมรส

มาตรา ๑๔๙๘ การหย่านั้น จะทำได้แต่โดยความยินยอมทั้งสองฝ่ายหรือโดยคำพิพากษาของศาล

การหย่าโดยความยินยอม ต้องทำเป็นหนังสือ และมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อยสองคน

ดูแบบ ค.ร. ๕ ท้ายกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความใน พ.ร.บ. จดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๔๗๘ (ฉบับที่ ๒) และแบบ ข. ท้ายกฎกระทรวงการต่างประเทศ ออกตามความใน พ.ร.บ. จดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๔๗๘

มาตรา ๑๔๙๙ เมื่อได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายนี้ การหย่าโดยความยินยอมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อสามีและภริยาได้จดทะเบียนการหย่านั้นแล้ว

มาตรา ๑๕๐๐ คดีฟ้องหย่านั้น ถ้า

(๑) ภริยามีชู้ สามีฟ้องหย่าได้

(๒) สามีหรือภริยาประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงหรือทำร้ายร่างกายอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพพการีของอีกฝ่ายหนึ่งถึงบาดเจ็บ หรือหมิ่นประมาทอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพพการีของอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๓) สามี หรือ ภริยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินกว่าหนึ่งปีหรือไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูตามสมควร หรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามีภริยากันอย่างร้ายแรง จนอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจจะอยู่กินเป็นสามีภริยาต่อไปอีก ฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๔) สามี หรือภริยา ต้องคำพิพากษา ถึงที่สุดให้จำคุก ฐาน ลักทรัพย์ วิ่งราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด หรือปลอมแปลงเงินตรา หรือต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดอย่างอื่นเกินกว่าสามปี อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๕) สามีหรือภริยาที่ถูกศาลสั่งว่าเป็นคนสาบสูญ และศาลยังไม่เพิกถอนคำสั่งนั้น อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๖) สามีหรือภริยาที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถเพราะเหตุวิกลจริตตลอดมาเกินกว่าสามปีนับแต่วันศาลสั่ง และความวิกลจริตนั้นไม่มีทางที่จะหายได้ ทั้งถึงขีดที่จะอยู่กินเป็นสามีภริยากันต่อไปอีกไม่ได้แล้ว อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๗) สามีหรือภริยาผิดทัณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๘) สามี หรือภริยาเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรง อันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่งและโรคนั้นไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๙) สามีหรือภริยามีอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ไม่สมบูรณ์ จนมิสามารถจะอยู่ด้วยกันฉันท์สามีภริยาได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

มาตรา ๑๕๐๑ ถ้าสามียินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจให้ภริยามีชู้ ตามมาตรา ๑๕๐๐ (๑) หรือสามีภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยินยอมรู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิดตามมาตรา ๑๕๐๐ (๔) จะฟ้องหย่าไม่ได้

มาตรา ๑๕๐๒ ถ้าสามีภริยาหย่ากันเอง ความตกลงว่าฝ่ายใดจะปกครองบุตรคนไหน ให้ทำเป็นหนังสือ ถ้ามิได้ตกลงไว้เช่นนั้น ให้บิดาเป็นผู้ปกครอง

ถ้าหย่ากันโดยคำพิพากษาของศาลให้ฝ่ายชนะคดีเป็นผู้ปกครอง เว้นแต่ศาลจะชี้ขาดให้อีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้ปกครอง

มาตรา ๑๕๐๓ ถ้าปรากฏว่าผู้ปกครองตามความในมาตรา ๑๕๐๒ ประพฤติตนไม่สมควร หรือภายหลังพฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจสั่งเปลี่ยนตัวผู้ปกครองโดยเพ่งเล็งถึงความผาสุขและประโยชน์ของบุตรนั้นเป็นประมาณ

แม้จะมอบให้ฝ่ายหนึ่งปกครองก็ตาม อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะติดต่อกับบุตรของตนได้ตามสมควรแล้วแต่พฤติการณ์

มาตรา ๑๕๐๔ เมื่อสามีภริยาหย่ากัน ให้ต่างออกเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรโดยกำหนดจำนวนไว้ในสัญญาหย่า หรือตามที่ได้กำหนดไว้ในคำพิพากษาของศาล

มาตรา ๑๕๐๕ เมื่อศาลพิพากษาให้หย่ากันโดยภริยามีชู้ สามีมีสิทธิ์ได้รับค่าทดแทนจากภริยาและชู้

สามีจะเรียกค่าทดแทนจากผู้ที่ล่วงเกินภริยาไปในทำนองชู้สาวก็ได้

ถ้าสามียินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจ ให้ภริยามีชู้ หรือให้ล่วงเกินภริยาตน ไปในทำนองชู้สาว สามีจะเรียกค่าทดแทนไม่ได้

มาตรา ๑๕๐๖ ในการหย่านั้น ถ้าศาลชี้ขาดว่าฝ่ายใดเป็นผู้ต้องรับผิดแต่ฝ่ายเดียวและอีกฝ่ายหนึ่งยากจนลง ไม่มีรายได้พอ จากทรัพย์สิน หรือจากการงานที่เคยทำอยู่ ระหว่างสมรส

ศาลจะสั่งให้ฝ่ายที่ต้องรับผิดนั้นจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งตามสมควรแก่ฐานะของผู้รับและความสามารถของผู้ให้ก็ได้

มาตรา ๑๕๐๗ ถ้าหย่าขาดจากกัน เพราะเหตุวิกลจริตของคู่สมรสฝ่ายหนึ่ง คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งต้องออกค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ฝ่ายที่วิกลจริตนั้นโดยอนุโลมตามมาตราก่อน

มาตรา ๑๕๐๘ ถ้าฝ่ายที่รับค่าอุปการะเลี้ยงดูสมรสใหม่ สิทธิรับค่าอุปการะเลี้ยงดูย่อมหมดไป

มาตรา ๑๕๐๙ สิทธิฟ้องร้องโดยอาศัยเหตุในอนุมาตรา (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๗) แห่งมาตรา ๑๕๐๐ หรือมาตรา ๑๕๐๕ ย่อมระงับไปเมื่อพ้นกำหนดสามเดือนนับแต่วันผู้กล่าวอ้างรู้ หรือควรรู้ความจริงซึ่งตนอาจยกขึ้นกล่าวอ้าง อย่างไรก็ตาม ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันเกิดเหตุนั้น

เหตุอันจะยกขึ้นฟ้องหย่าไม่ได้แล้วนั้น อาจนำสืบสนับสนุนคดีฟ้องหย่าซึ่งอาศัยเหตุอย่างอื่น

มาตรา ๑๕๑๐ ขณะคดีฟ้องหย่าอยู่ในระหว่างพิจารณา ถ้าฝ่ายใดร้องขอ ศาลอาจสั่งให้จัดการตามที่เห็นควร เช่นในเรื่องสินบริคณห์ ที่พักอาศัย การอุปการะเลี้ยงดูสามีภริยาและการพิทักษ์อุปการะเลี้ยงดูบุตรของเขา

มาตรา ๑๕๑๑ การสมรสที่จดทะเบียนตามกฎหมายนั้น การหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายมีผลนับแต่เวลาจดทะเบียนเป็นต้นไป

การหย่าตามคำพิพากษา มีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการหย่านั้นแล้ว

มาตรา ๑๕๑๒ เมื่อหย่ากันแล้ว ให้จัดการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยา แต่ในระหว่างสามีภริยา

(ก) ถ้าเป็นการหย่ากันโดยความยินยอมทั้งสองฝ่าย ให้จัดการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยาตามที่มีอยู่ในเวลาจดทะเบียนการหย่า

(ข) ถ้าเป็นการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล คำพิพากษาส่วนที่บังคับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยานั้น มีผลย้อนหลังไปถึงวันฟ้องหย่า

มาตรา ๑๕๑๓ เมื่อหย่ากัน

(๑) ให้คืนสินเดิมแก่คู่สมรสทั้งสองฝ่าย

(๒) ถ้าสินเดิมของฝ่ายใดขาดไปให้เอาสินสมรสใช้สินเดิมเสียก่อน

(๓) ถ้าไม่มีสินสมรส หรือเอาสินสมรสใช้หมดแล้ว สินเดิมยังไม่ครบจำนวน ให้ชักสินเดิมของฝ่ายที่ยังเหลือมากมาเฉลี่ยใช้ฝ่ายที่สินเดิมขาดตามส่วนมากและน้อย

มาตรา ๑๕๑๔ ถ้าฝ่ายใดจำหน่ายสินเดิมของตนเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวโดยมิได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง หรือจงใจทำให้สูญหายไป จะชักสินสมรสหรือเฉลี่ยสินเดิมไม่ได้

มาตรา ๑๕๑๕ ถ้าฝ่ายใดมิได้รับความยินยอมจากฝ่ายที่เป็นเจ้าของสินเดิม จำหน่ายเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวหรือจงใจทำให้สูญหายไป ให้ชักสินเดิมของฝ่ายนั้นใช้เจ้าของ ถ้าสินเดิมไม่มีหรือไม่พอ ให้ชักสินส่วนตัวใช้และฝ่ายนั้นจะชักสินสมรสหรือเฉลี่ยสินเดิมมาใช้ไม่ได้

มาตรา ๑๕๑๖ เมื่อสามีภริยาขาดกัน และชายมีเรือนหอในที่ดินของฝ่ายหญิง ชายต้องรื้อเรือนนั้นไป แต่ถ้ารื้อไปจะเสียหายเกินกึ่งราคาตลาดของเรือนหอในขณะนั้น ให้นำมาตรา ๑๓๑๐ วรรค ๑ แห่งประมวลกฎหมายนี้มาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๑๗ การแบ่งสินสมรสนั้น ให้ชายและหญิงได้ส่วนเท่ากันเว้นแต่ชายหรือหญิงมีสินเดิมฝ่ายเดียว อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีสินเดิม ก็ให้ชายหรือหญิงฝ่ายที่มีสินเดิมได้สองส่วน ฝ่ายที่ไม่มีสินเดิมได้หนึ่งส่วน

มาตรา ๑๕๑๘ ในระหว่างสามีภริยาให้แบ่งความรับผิดในหนี้ที่จะต้องรับผิดด้วยกันตามส่วนที่จะได้สินสมรส

ลักษณะ ๒
บิดามารดากับบุตร

หมวด ๑
บิดามารดา

มาตรา ๑๕๑๙ เด็กเกิดแก่หญิงขณะเป็นภริยาชาย หรือภายในสามร้อยสิบวันนับแต่ขาดจากการสมรส ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุตรของชายผู้เป็นสามี

มาตรา ๑๕๒๐ เด็กตามลักษณะที่ระบุไว้ในมาตราก่อน ชายผู้เป็นสามีจะไม่รับเป็นบุตรของตนก็ได้ โดยฟ้องมารดากับเด็กร่วมกันเป็นจำเลยและพิสูจน์ว่าตนไม่ได้อยู่ร่วมกับมารดาเด็กในระยะเวลาตั้งครรภ์ คือระหว่างร้อยแปดสิบวันถึงสามร้อยสิบวันก่อนเด็กเกิดหรือตนไม่อาจเป็นบิดาของเด็กเพราะเหตุไม่สามารถอย่างอื่น

มาตรา ๑๕๒๑ ถ้าสามีพิสูจน์ได้ว่าเด็กเกิดในระยะเวลาน้อยกว่าร้อยแปดสิบวันภายหลังที่ได้ทำการสมรส ก็ไม่ต้องนำพยานอื่นมาสืบประกอบอีกในข้อไม่รับเด็กเป็นบุตร

แต่ถ้าปรากฏว่าก่อนสมรส สามีร่วมประเวณีกับมารดาเด็กในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า สามีเป็นบิดาของเด็กนั้น

มาตรา ๑๕๒๒ การฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตร ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่สามีรู้หรือควรรู้ถึงการเกิดของเด็ก แต่ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันเกิดของเด็ก

มาตรา ๑๕๒๓ การฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตร ผู้มีสิทธิได้รับมฤดกร่วมกับเด็กหรือผู้จะเสียสิทธิรับมฤดกเพราะการเกิดของเด็กนั้น อาจฟ้องได้ในกรณีต่อไปนี้

(๑) ถ้าสามีตาย หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถก่อนพ้นกำหนดที่สามีจะพึงฟ้องได้

(๒) ถ้าไม่ปรากฏว่า สามียังมีชีวิตอยู่หรือตาย หรือหาที่อยู่ไม่พบ

แต่ห้ามมิให้ฟ้องคดีเช่นนี้ เมื่อพ้นกำหนดสามเดือนนับแต่วันที่ผู้มีส่วนได้เสียรู้หรือควรรู้ถึงการเกิดของเด็กนั้น

มาตรา ๑๕๒๔ การอ้างว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ย่อมพิสูจน์ได้จากทะเบียนคนเกิด

ถ้าไม่ปรากฏในทะเบียน พฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมา ว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ย่อมเป็นหลักฐานพอแล้ว

พฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายนั้น ให้พิจารณาจากข้อเท็จจริง ที่แสดงความเกี่ยวข้องฉันท์บิดากับบุตร ซึ่งปรากฏในระหว่างตัวเด็ก กับครอบครัวที่เด็กอ้างว่าตนสังกัดอยู่ เช่นบิดาให้การศึกษาให้ความอุปการะเลี้ยงดู หรือยอมให้เด็กนั้นใช้นามสกุลของตน หรือโดยเหตุประการอื่น ๆ

มาตรา ๑๕๒๕ เด็กเกิดจากหญิงที่มิได้มีการสมรสกับชายให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น

มาตรา ๑๕๒๖ เด็กเกิดก่อนสมรส จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกัน หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

ดูแบบ ค.ร. ๙ ท้ายกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๔๗๘ (ฉบับที่ ๒) และแบบ ค. ท้ายกฎกระทรวงการต่างประเทศออกตามความในพระราชบัญญัติ จดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๔๗๘

มาตรา ๑๕๒๗ บิดาจะจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของเด็กและมารดาเด็ก เด็กหรือมารดาอาจคัดค้านว่าผู้ร้องไม่ใช่บิดา ในกรณีเช่นนั้นการจดทะเบียนว่าเป็นบุตรต้องมีคำพิพากษาของศาล

เมื่อเจ้าหน้าที่ได้แจ้งความการขอจดทะเบียนไปยังเด็กและมารดา ถ้าไม่คัดค้านภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันรู้หรือควรรู้แจ้งความนั้น ให้ถือว่าเด็กและมารดายินยอม ถ้าเด็กหรือมารดาอยู่นอกประเทศไทยให้ขยายกำหนดเวลานั้นเป็นหกเดือน

มาตรา ๑๕๒๘ ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้ศาลถอนการจดทะเบียนเด็กเป็นบุตร เพราะเหตุว่าผู้ขอให้จดทะเบียนนั้นมิใช่บิดาก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายในสามเดือนนับแต่วันที่ทราบการจดทะเบียนนั้น อนึ่ง ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันจดทะเบียน

มาตรา ๑๕๒๙ การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตร ให้มีได้แต่ในกรณีต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีการข่มขืนทำชำเรา ฉุดคร่า หรือหน่วงเหนี่ยวกักขังหญิงมารดาโดยมิชอบด้วยกฎหมายในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

(๒) เมื่อมีการลักพาหญิงมารดา ไปในทางชู้สาว หรือมีการล่อลวง ร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้ ในกรณีหลังต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือซึ่งบิดาทำไว้

(๓) เมื่อมีเอกสารของบิดาแสดงชัดว่า เด็กนั้นเป็นบุตรของตน

(๔) เมื่อบิดามารดาได้อยู่กินด้วยกัน อย่างเปิดเผย ในระยะเวลา ซึ่งหญิงมารดาอาจตั้งครรภ์ได้

(๕) เมื่อมีพฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมาว่า เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย

ถ้าปรากฏว่าในระยะเวลาตั้งครรภ์ หญิงมารดาได้ร่วมประเวณีกับชายอื่น หรือสำส่อนในทางประเวณีเป็นที่รู้กันทั่วไป หรือชายไม่อาจเป็นบิดาเด็กนั้นได้ ให้ยกฟ้องเสีย

การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรในระหว่างที่เด็กเป็นผู้เยาว์ ผู้แทนโดยชอบธรรมของเด็กเป็นผู้ฟ้องแทน หรือถ้าเด็กจะฟ้องเองก็ต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันบรรลุนิติภาวะ

ถ้าเด็กนั้นตาย ผู้สืบสันดานของเด็กจะฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้เหตุที่อาจขอให้รับเด็กเป็นบุตร อนึ่ง ห้ามมิให้ฟ้องคดีเช่นนี้เมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่เด็กนั้นตาย

มาตรา ๑๕๓๐ การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายมีผล

(๑) ถ้าบิดามารดาสมรสกันภายหลัง ให้มีผลนับแต่วันสมรส

(๒) ถ้าบิดาจดทะเบียนเด็กเป็นบุตร ให้มีผลนับแต่วันจดทะเบียน

(๓) ถ้ามีคำพิพากษาว่าเป็นบุตร ให้มีผลนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรตามคำพิพากษาแล้ว

มาตรา ๑๕๓๑ เมื่อได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรแล้วจะถอนมิได้

มาตรา ๑๕๓๒ บุตรเกิดระหว่างสมรสซึ่งได้เพิกถอนภายหลังนั้นให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย

หมวด ๒
สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร

มาตรา ๑๕๓๓ บุตรชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิใช้นามสกุลและรับมฤดกได้

มาตรา ๑๕๓๔ ผู้ใดจะฟ้องบุพพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาไม่ได้ แต่เมื่อผู้นั้นร้องขอ พนักงานอัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้

มาตรา ๑๕๓๕ บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์

บิดามารดาจำต้องอุปการะ เลี้ยงดูบุตร ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่เฉพาะ ผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้

มาตรา ๑๕๓๗ บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดา อำนาจปกครองนั้นอยู่แก่บิดา

มาตรา ๑๕๓๘ อำนาจปกครองจะอยู่แก่มารดาในกรณีต่อไปนี้ เมื่อ

(๑) บิดาตาย

(๒) ไม่แน่นอนว่าบิดามีชีวิตอยู่หรือตาย

(๓) บิดาถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ

(๔) บิดามีจิตฟั่นเฟือนต้องรักษาตัวในโรงพยาบาล

(๕) บุตรเกิดนอกสมรส และบิดามิได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย

(๖) ศาลสั่งให้อำนาจปกครองอยู่แก่มารดา

มาตรา ๑๕๓๙ ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิ

(๑) กำหนดที่อยู่ของบุตร

(๒) ทำโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน

(๓) ให้บุตรทำการงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานานุรูป

(๔) เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่นซึ่งกักบุตรไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๑๕๔๐ เมื่อบุคคลใดมีบุตรติดมาได้สมรสกับบุคคลอื่น อำนาจปกครองบุตรอยู่กับผู้ที่บุตรนั้นติดมา

มาตรา ๑๕๔๑ ผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของบุตร

ถ้าบุตรยังไม่บรรลุนิติภาวะ ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ใช้อำนาจปกครองย่อมเป็นผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๕๔๒ คำบอกกล่าวที่ผู้ใช้อำนาจปกครองแจ้งไปหรือรับแจ้งมา ให้ถือว่าเป็นคำบอกกล่าวที่บุตรได้แจ้งไปหรือรับแจ้งมา

มาตรา ๑๕๔๓ อำนาจปกครองนั้น รวมทั้งการจัดการทรัพย์สินของบุตรด้วย และให้จัดการทรัพย์สินนั้นด้วยความระมัดระวังเช่นวิญญูชนจะพึงกระทำ

มาตรา ๑๕๔๔ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะทำหนี้ที่บุตรจะต้องทำเอง โดยมิได้รับความยินยอมของบุตรนั้นไม่ได้

มาตรา ๑๕๔๕ ถ้าบุตรมีเงินได้ ให้ใช้เงินนั้นเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูและการศึกษาก่อน ส่วนที่เหลือผู้ใช้อำนาจปกครองจะเอาใช้ตามสมควรก็ได้

บทบัญญัติต้น มิให้ใช้บังคับ ถึง เงินได้ ที่เกิดจาก ทรัพย์สิน โดยทาง ยกให้ โดยเสน่หาหรือพินัยกรรม์ซึ่งมีเงื่อนไขว่ามิให้ผู้ใช้อำนาจปกครองได้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น ๆ

มาตรา ๑๕๔๖ นิติกรรมใดอันเกี่ยวแก่ทรัพย์สินของเด็กดังต่อไปนี้ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะทำมิได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

(๑) ขาย แลกเปลี่ยน หรือจำนองอสังหาริมทรัพย์

(๒) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินกว่าสามปี

(๓) ให้กู้ยืมเงิน

(๔) ประนีประนอมยอมความ

(๕) ให้โดยเสน่หา เว้นแต่จะเอาจากเงินได้ของเด็กให้แทนเด็กเพื่อการศาสนาหรือสมาคมตามประเพณีพอควรแก่ฐานานุรูปของเด็ก

(๖) ไม่รับมฤดกหรือพินัยกรรม์ หรือการให้โดยเสน่หา ซึ่งไม่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน

(๗) รับหรือไม่รับมฤดกหรือพินัยกรรม์ หรือการให้โดยเสน่หา ซึ่งมีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน

(๘) มอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัย

มาตรา ๑๕๔๗ ถ้าในกิจการใด ประโยชน์ของผู้ใช้อำนาจปกครองขัดกับประโยชน์ของผู้เยาว์ ผู้ใช้อำนาจปกครองต้องได้รับอนุญาตของศาลก่อน จึงทำกิจการนั้นได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๕๔๘ บุคคลใดจะโอนทรัพย์สินให้ผู้เยาว์ โดยพินัยกรรม์หรือโดยเสน่หา มีเงื่อนไขว่าให้บุคคลอื่นนอกจากผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้จัดการจนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะก็ได้ ผู้จัดการนั้นต้องเป็นผู้ซึ่งผู้โอนระบุชื่อไว้ หรือถ้ามิได้ระบุไว้ก็ให้ศาลสั่ง แต่การจัดการทรัพย์สินนั้นต้องอยู่ใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายนี้มาตรา ๖๐, ๖๑ และ ๖๓

มาตรา ๑๕๔๙ เมื่ออำนาจปกครองสิ้นไปแล้ว ผู้ใช้อำนาจปกครองต้องรีบส่งมอบทรัพย์สินที่จัดการและบัญชีในการนั้นให้เด็ก และถ้ามีเอกสารเกี่ยวกับเรื่องจัดการทรัพย์สินนั้นก็ให้ส่งมอบพร้อมกับบัญชี

มาตรา ๑๕๕๐ เด็กผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว จะให้สัตยาบันการจัดการทรัพย์สินของตนได้ ก็ต่อเมื่อได้รับมอบทรัพย์สิน บัญชี และเอกสาร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๔๙

มาตรา ๑๕๕๑ คดีเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน ในระหว่างเด็ก กับผู้ใช้อำนาจปกครองนั้น ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่เวลาที่อำนาจปกครองสิ้นไป

ถ้าอำนาจปกครองสิ้นไปขณะเด็กยังเป็นผู้เยาว์อยู่ ให้เริ่มนับอายุความในวรรคก่อนตั้งแต่เวลาที่เด็กบรรลุนิติภาวะ หรือเมื่อมีผู้แทนโดยชอบธรรมขึ้นใหม่

มาตรา ๑๕๕๒ ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถโดยคำสั่งของศาลก็ดี ใช้อำนาจปกครองเกี่ยวแก่ตัวเด็กโดยมิชอบก็ดี ประพฤติชั่วก็ดี ในกรณีเหล่านี้ศาลจะสั่งเอง หรือจะสั่งเมื่อญาติสนิทของเด็กหรือพนักงานอัยการร้องขอให้ถอนอำนาจปกครองเสียบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองล้มละลายก็ดี หรือจัดการทรัพย์สินของเด็กในทางที่ผิดจนอาจเป็นภัยก็ดี ศาลจะสั่งตามวิธีในวรรคก่อนให้ถอนอำนาจจัดการทรัพย์สินเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๕๓ ผู้ถูกถอนอำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมดนั้น ถ้าเหตุดังกล่าวไว้ในมาตราก่อนสิ้นไปแล้ว และเมื่อตนเองก็ดีหรือญาติสนิทของเด็กก็ดี ร้องขอ ศาลจะสั่งให้มีอำนาจปกครองดั่งเดิมก็ได้

มาตรา ๑๕๕๔ การที่ผู้ใช้อำนาจปกครองถูกถอนอำนาจบางส่วนหรือทั้งหมด ไม่เป็นเหตุให้ผู้นั้นพ้นจากหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กตามกฎหมาย

หมวด ๓

ความปกครอง

มาตรา ๑๕๕๕ บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและไม่มีบิดามารดา หรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครองเสียแล้วนั้น จะให้จัดมีผู้ปกครองขึ้นในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ก็ได้

ในกรณีที่ผู้ใช้อำนาจปกครองถูกถอนอำนาจตามมาตรา ๑๕๕๒ จะตั้งผู้ปกครองเพื่อจัดการทรัพย์สินเป็นพิเศษก็ได้

มาตรา ๑๕๕๖ ผู้ปกครองตามมาตรา ๑๕๕๕ จะตั้งโดยพินัยกรรมของบิดาหรือมารดาซึ่งตายทีหลังก็ได้ หรือเมื่อญาติของผู้เยาว์หรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะตั้งก็ได้

มาตรา ๑๕๕๗ บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วอาจถูกตั้งเป็นผู้ปกครองได้ เว้นแต่

(๑) ผู้ซึ่งศาลสั่งว่าเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ

(๒) ผู้ล้มละลาย

(๓) ผู้ซึ่งประพฤติชั่วร้ายไม่เหมาะที่จะปกครองผู้เยาว์หรือทรัพย์สินของผู้เยาว์

(๔) ผู้ซึ่งมีหรือเคยมีคดีในศาลกับผู้เยาว์หรือญาติสนิทของผู้เยาว์

(๕) ผู้ซึ่งบิดาหรือมารดาที่ตายทีหลังได้ระบุชื่อห้ามไว้มิให้เป็นผู้ปกครอง

มาตรา ๑๕๕๘ บุคคลใดจะบรรลุนิติภาวะหรือไม่ก็ตาม ยังมิได้สมรสและศาลสั่งว่าเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถแล้ว ให้บิดามารดาเป็นผู้อนุบาลหรือเป็นผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๕๕๙ ผู้ปกครองมีได้คราวหนึ่งเพียงคนเดียว แต่ในกรณีพิเศษ ศาลจะตั้งผู้ปกครองหลายคนให้กระทำการร่วมกันหรือกำหนดอำนาจให้ไว้เฉพาะคนหนึ่ง ๆ ก็ได้

มาตรา ๑๕๖๐ ความเป็นผู้ปกครองนั้น เริ่มแต่วันทราบคำบอกกล่าวการตั้ง

มาตรา ๑๕๖๑ ให้ผู้ปกครองรีบทำบัญชีทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองให้เสร็จภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันทราบการตั้ง แต่ผู้ปกครองจะร้องต่อศาลก่อนสิ้นกำหนดขอให้ยืดเวลาก็ได้

บัญชีนั้นต้องทำต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน ซึ่งต้องเป็นญาติสนิทของผู้อยู่ในปกครอง ถ้าหาญาติสนิทไม่ได้จะให้ผู้อื่นเป็นพยานก็ได้

มาตรา ๑๕๖๒ ให้ผู้ปกครองยื่นสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องต่อศาลฉบับหนึ่งภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้ทำบัญชีทรัพย์สินเสร็จแล้ว และศาลจะสั่งให้ผู้ปกครองชี้แจงเพิ่มเติมหรือให้นำเอกสารมาประกอบเพื่อแสดงให้เห็นว่าบัญชีนั้นถูกต้องแล้วก็ได้

เมื่อศาลเห็นว่าบัญชีถูกต้องแล้ว ให้แจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ถ้าศาลมิได้แจ้งให้ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันยื่นบัญชี หรือวันชี้แจงเพิ่มเติม หรือนำเอกสารยื่นประกอบให้ถือว่าบัญชีนั้นถูกต้องแล้ว

ถ้าผู้ปกครองมิได้ทำบัญชี ขึ้นภายในเวลาและตามแบบที่กำหนดไว้ หรือศาลไม่พอใจในบัญชีนั้นเพราะเหตุเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือไม่สุจริต หรือเห็นได้ชัดว่า ผู้ปกครองหย่อนความสามารถ ศาลจะสั่งถอนผู้ปกครองนั้นเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๖๓ ก่อนที่ศาลยอมรับบัญชีนั้น ผู้ปกครองจะทำกิจการใดมิได้ เว้นแต่จะเป็นการเร่งร้อนและจำเป็น แต่ทั้งนี้จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตไม่ได้

มาตรา ๑๕๖๔ ถ้ามีหนี้เป็นคุณแก่ผู้ปกครองแต่เป็นโทษต่อผู้อยู่ในปกครอง หรือเป็นคุณแก่ผู้อยู่ในปกครองแต่เป็นโทษต่อผู้ปกครอง ให้ผู้ปกครองแจ้งข้อความเหล่านั้นต่อศาลก่อนลงมือทำบัญชีทรัพย์สิน

ถ้าผู้ปกครองรู้ว่ามีหนี้เป็นคุณแก่ตนแต่เป็นโทษต่อผู้อยู่ในปกครอง และมิได้แจ้งข้อความนั้นต่อศาล หนี้ของผู้ปกครองนั้นย่อมสูญไป

ถ้าผู้ปกครองรู้ว่ามีหนี้เป็นโทษแก่ตน แต่เป็นคุณแก่ผู้อยู่ในปกครองและมิได้แจ้งข้อความนั้นต่อศาล ศาลจะสั่งถอนผู้ปกครองเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๖๕ เมื่อศาลเห็นสมควรโดยลำพัง หรือเมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลอาจสั่งให้ผู้ปกครอง

(๑) หาประกันอันสมควร ในการ จัดการทรัพย์สิน ของผู้อยู่ ใน ปกครอง ตลอดการมอบคืนทรัพย์สินนั้น

(๒) แถลงถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง

มาตรา ๑๕๖๖ ในระหว่างปกครอง ถ้าผู้อยู่ในปกครองได้ทรัพย์สินอันมีค่ามาโดยทางมฤดกหรือยกให้ ให้นำมาตรา ๑๕๖๑ ถึงมาตรา ๑๕๖๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๖๗ ให้ผู้ปกครองทำบัญชีทรัพย์สินส่งต่อศาลปีละครั้งนับแต่วันเป็นผู้ปกครอง แต่เมื่อศาลได้รับบัญชีปีแรกแล้ว จะสั่งให้ส่งบัญชีเช่นว่านั้นในระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีก็ได้

มาตรา ๑๕๖๘ ผู้ปกครองมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา ๑๕๓๖ วรรค ๑ และมาตรา ๑๕๓๙

มาตรา ๑๕๖๙ ผู้ปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้อยู่ในปกครอง

ให้นำมาตรา ๑๕๔๒, ๑๕๔๓, ๑๕๔๔, ๑๕๔๖, ๑๕๔๗ และ ๑๕๔๘ มาบังคับแก่ผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๗๐ เงินได้ของผู้อยู่ในปกครองนั้น ผู้ปกครองย่อมใช้ได้ตามสมควรเพื่อการอุปการะเลี้ยงดูและการศึกษาของผู้อยู่ในปกครอง ถ้ามีเหลือให้ใช้ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์เฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

(๑) ซื้อพันธบัตรรัฐบาลไทย

(๒) รับจำนองอสังหาริมทรัพย์ในลำดับแรก แต่จำนวนเงินที่รับจำนองต้องไม่เกินกึ่งราคาตลาดของอสังหาริมทรัพย์นั้น

(๓) ฝากประจำในธนาคารที่ได้รับอนุญาต จากรัฐบาลไทย ให้ประกอบ กิจการ ในราชอาณาจักร

(๔) ฝากคลังออมสินของรัฐบาลไทย

(๕) ลงทุนอย่างอื่นซึ่งศาลอาจอนุญาตเป็นพิเศษ

มาตรา ๑๕๗๑ ถ้าผู้อยู่ในปกครองรู้จักผิดชอบและมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี เมื่อผู้ปกครองจะทำกิจการใดที่สำคัญ ให้ปรึกษาหารือผู้อยู่ในปกครองก่อนที่จะทำได้

การที่ผู้อยู่ในปกครองได้ยินยอมด้วยนั้นหาคุ้มผู้ปกครองให้พ้นจากความรับผิดไม่

มาตรา ๑๕๗๒ ความปกครองสิ้นสุดลงเมื่อผู้อยู่ในปกครองตาย หรือบรรลุนิติภาวะ

มาตรา ๑๕๗๓ ความเป็นผู้ปกครองสุดสิ้นลงเมื่อผู้ปกครองตาย ไร้ความสามารถเสมือนไร้ความสามารถ ลาออก หรือถูกถอนโดยคำสั่งของศาล

มาตรา ๑๕๗๔ ถ้าผู้ปกครองละเลยไม่ทำการตามหน้าที่ก็ดี เลินเล่ออย่างร้ายแรงในหน้าที่ก็ดี ใช้หน้าที่ในทางที่ผิดก็ดี ประพฤติมิชอบให้เห็นว่าไม่สมควรแก่หน้าที่อันต้องไว้ใจก็ดี หรือล้มละลายก็ดี ให้ศาลสั่งถอนผู้ปกครองเสีย

ถ้าผู้ปกครองหย่อนความสามารถในหน้าที่ ถึงแม้ว่าจะมิถึงกระทำผิดก็ดี เมื่อประโยชน์ของผู้อยู่ในปกครองน่าจะเป็นอันตราย ศาลจะสั่งให้ถอนผู้ปกครองเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๗๕ การร้องขอให้ถอนผู้ปกครองนั้น ผู้อยู่ในปกครองซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี หรือญาติสนิทของผู้อยู่ในปกครอง หรือพนักงานอัยการจะเป็นผู้ร้องขอก็ได้

มาตรา ๑๕๗๖ ในระหว่างพิจารณาคำร้องขอให้ถอนผู้ปกครอง ศาลจะตั้งผู้จัดการชั่วคราวให้จัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองแทนผู้ปกครองก็ได้

มาตรา ๑๕๗๗ ถ้าความปกครองหรือความเป็นผู้ปกครองสุดสิ้นลง ให้ผู้ปกครองหรือทายาทรีบส่งมอบทรัพย์สิน ที่จัดการ แก่ผู้อยู่ ในปกครอง หรือทายาท หรือผู้ปกครอง คนใหม่ และให้ทำบัญชีในการจัดการทรัพย์ส่งมอบภายในเวลาสองเดือน และถ้ามีเอกสารเกี่ยวกับเรื่องจัดการทรัพย์สินนั้น ก็ให้ส่งมอบพร้อมกับบัญชี แต่เมื่อผู้ปกครองหรือทายาทร้องขอ ศาลจะสั่งให้ยืดเวลาก็ได้

ให้นำมาตรา ๑๕๕๐ และ ๑๕๕๑ มาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๗๘ นับแต่วันส่งมอบบัญชี ให้เริ่มคิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินซึ่งผู้ปกครอง หรือผู้อยู่ในปกครองจะต้องคืนให้แก่กัน

ถ้าผู้ปกครองใช้เงินของผู้อยู่ในปกครองนอกจากเพื่อประโยชน์ ของผู้อยู่ในปกครองแล้วให้เสียดอกเบี้ยในจำนวนเงินนั้นตั้งแต่วันใช้เป็นต้นไป

มาตรา ๑๕๗๙ ผู้อยู่ในปกครองมีบุริมะสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ปกครองเพื่อชำระหนี้ซึ่งค้างอยู่แก่ตน

บุริมะสิทธินี้ให้อยู่ในลำดับที่หกถัดจากบุริมะสิทธิสามัญอย่างอื่น ตามมาตรา ๒๕๓ แห่งประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๑๕๘๐ ผู้ปกครองไม่มีสิทธิจะได้รับบำเหน็จ เว้นแต่จะได้กำหนดไว้ในการตั้งหรือตามคำสั่งศาล โดยพิเคราะห์ถึงรายได้และความเป็นอยู่ของผู้ปกครอง และผู้อยู่ในปกครอง

มาตรา ๑๕๘๑ ถ้าศาลสั่งให้บุคคลใดนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๕๗ และ ๑๕๔๑ เป็นคนไร้ความสามารถ และเมื่อได้มีผู้อนุบาลแล้ว ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยความปกครองมาบังคับโดยอนุโลม

หมวด ๔

บุตรบุญธรรม

มาตรา ๑๕๘๒ บุคคลผู้มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีจะรับบุคคลผู้อื่นเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ แต่ผู้นั้นต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อยสิบห้าปี

มาตรา ๑๕๘๓ ถ้าผู้ที่เป็นบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ การรับผู้นั้นเป็นบุตรบุญธรรม จะทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดามารดา ถ้าไม่มีบิดามารดา ผู้แทนโดยชอบธรรมจะให้ความยินยอมก็ได้

ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมด้วย

มาตรา ๑๕๘๔ ผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรม หรือผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมถ้ามีคู่สมรสอยู่ต้องได้รับความยินยอมของคู่สมรสนั้นก่อน เว้นแต่คู่สมรสนั้นวิกลจริต หรือสูญหายไปไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

มาตรา ๑๕๘๕ การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย

มาตรา ๑๕๘๖ บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ ๒ หมวด ๒ แห่งบรรพนี้มาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๘๗ การรับบุตรบุญธรรมไม่ก่อให้เกิดสิทธิรับมฤดกของบุตรบุญธรรม

ถ้าบุตรบุญธรรมผู้ซึ่งไม่มีคู่สมรสหรือผู้สืบสันดาน ตายก่อนผู้รับบุตรบุญธรรม บรรดาทรัพย์สินที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้ให้แก่บุตรบุญธรรม และซึ่งยังคงรูปเดิม อยู่ในขณะที่บุตรบุญธรรมตายนั้น ให้กลับคืนมาเป็นของผู้รับบุตรบุญธรรม

มาตรา ๑๕๘๘ การรับบุตรบุญธรรม จะเลิกโดยความตกลงกันในระหว่างคู่กรณีเมื่อใดก็ได้ และให้นำมาตรา ๑๕๘๓, ๑๕๘๔ และ ๑๕๘๕ มาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๘๙ คดีฟ้องเลิกการรับบุตรบุญธรรมนั้น เมื่อ

(๑) ฝ่ายหนึ่งทำการชั่วร้าย หรือหมิ่นประมาทในข้อร้ายแรงต่ออีกฝ่ายหนึ่ง หรือต่อบุพพการีของเขา อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้

(๒) ฝ่ายหนึ่งไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายหลังฟ้องเลิกได้

(๓) ฝ่ายหนึ่งจงใจละทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินกว่าหนึ่งปี ฝ่ายหลังฟ้องเลิกได้

(๔) ฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาให้จำคุกเกินกว่าสามปี อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้

(๕) ผู้รับบุตรบุญธรรมทำผิดหน้าที่บิดามารดาอย่างมาก ตามมาตรา ๑๕๓๖, ๑๕๔๓, ๑๕๔๕, ๑๕๔๖ และ ๑๕๔๗ บุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้

มาตรา ๑๕๙๐ ห้ามมิให้ฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรม เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้กล่าวหารู้หรือควรรู้ข้อความอันเป็นเหตุให้เลิกการนั้น หรือเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่เหตุนั้นเกิดขึ้น

มาตรา ๑๕๙๑ บุตรบุญธรรม ซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบห้าปีจะฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมมิได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากผู้ที่มีสิทธิให้ความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรม

แต่กรณีจะเป็นอย่างใดก็ตาม พนักงานอัยการจะฟ้องคดีแทนบุตรบุญธรรมก็ได้

มาตรา ๑๕๙๒ การเลิกรับบุตรบุญธรรมโดยคำพิพากษาของศาลย่อมมีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่ได้จดทะเบียนแล้ว

มาตรา ๑๕๙๓ เมื่อการรับบุตรบุญธรรมเลิกแล้ว บุตรบุญธรรมย่อมกลับคืนสู่ฐานะอย่างสมบูรณ์ในครอบครัวเดิมของตน แต่ไม่เป็นเหตุเสื่อมสิทธิที่บุคคลภายนอกได้ไว้ก่อนโดยสุจริต

ลักษณะ ๓

ค่าอุปการะเลี้ยงดู

มาตรา ๑๕๙๔ บุคคลที่มีสิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดู ต้องเป็นผู้ไร้ทรัพย์สินและมิสามารถหาเลี้ยงตนเองได้

ในการกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดู ให้พิเคราะห์ถึงพฤติการณ์แห่งเรื่องตลอดถึงรายได้และฐานะของคู่กรณี

มาตรา ๑๕๙๕ บุคคลไม่จำต้องอุปการะเลี้ยงดูผู้อื่นเมื่อตนมีหนี้อื่น ๆ ไม่สามารถจะอุปการะเลี้ยงดูได้โดยไม่เป็นภัยแก่การเลี้ยงดูตนเองตามสมควรแก่ฐานะ

มาตรา ๑๕๙๖ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียแสดงได้ว่า พฤติการณ์รายได้หรือฐานะของคู่กรณีได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลจะสั่งให้เพิกถอน ลด เพิ่ม หรือกลับให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูอีกก็ได้ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๕๙๗ ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น ให้ชำระเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนด แต่ถ้ามีเหตุพิเศษจะตกลงกันเอง หรือจะร้องต่อศาลขอชำระด้วยวิธีอื่นก็ได้

มาตรา ๑๕๙๘ สิทธิที่จะได้ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น จะสละ ยึด หรือโอนมิได้

พระราชบัญญัติ

ให้ใช้

บทบัญญัติบรรพ ๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

พุทธศักราช ๒๔๗๗

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอนันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗)

อนุวัตน์จาตุรนต์

อาทิตย์ ทิพอาภา

เจ้าพระยายมราช

ตราไว้ ณ วันที่ ๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๘

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า การประมวลกฎหมายแห่งบ้านเมืองได้ดำเนินมาถึงคราวที่ควรใช้บรรพ ๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำ และยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า "พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗"

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มเติมบทบัญญัติบรรพ ๖ ตั้งแต่มาตรา ๑๕๙๙ ถึงมาตรา ๑๗๕๕ ตามที่ได้ตราไว้ต่อท้ายพระราชบัญญัตินี้ เข้าเป็นส่วนหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้บทบัญญัติแห่งบรรพนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๘ เป็นต้นไป

มาตรา ๔ บทบัญญัติแห่งบรรพนี้ ไม่กระทบกระเทือน ถึงกฎข้อบังคับ สำหรับปกครองบริเวณเจ็ดหัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ ในส่วนที่เกี่ยวด้วยมฤดก

มาตรานี้ยกเลิกโดยมาตรา ๓ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๗๗ พ.ศ. ๒๔๘๖

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

(๕๒ ร.จ. ๕๒๙ ลงวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๔๗๘)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บรรพ ๖

มฤดก

ลักษณะ ๑

บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

หมวด ๑

การตกทอดแห่งทรัพย์มฤดก

มาตรา ๑๕๙๙ เมื่อบุคคลใดตาย มฤดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท

ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมฤดกได้แต่โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น

มาตรา ๑๖๐๐ ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ กองมฤดกของผู้ตายได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดต่างๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้

มาตรา ๑๖๐๑ ทายาทไม่จำต้องรับผิดเกินกว่าทรัพย์มฤดกที่ตกทอดได้แก่ตน

มาตรา ๑๖๐๒ เมื่อบุคคลใด ต้องถือว่า ถึงแก่ความตาย ตามความ ในมาตรา ๖๕ แห่งประมวลกฎหมายนี้ มฤดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท

ถ้าพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นยังคงมีชีวิตอยู่ หรือตายในเวลาอื่นผิดไปจากเวลาดั่งระบุไว้ในคำสั่งที่สั่งให้เป็นคนสาบสูญให้ใช้ บทบัญญัติมาตรา ๖๖ แห่งประมวลกฎหมายนี้บังคับแก่ทายาทของบุคคลนั้น

มาตรา ๑๖๐๓ กองมฤดก ย่อมตกทอดแก่ ทายาทโดยสิทธิ ตามกฎหมาย หรือโดยพินัยกรรม์

ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย เรียกว่า "ทายาทโดยธรรม"

ทายาทที่มีสิทธิตามพินัยกรรม์เรียกว่า "ผู้รับพินัยกรรม์"

หมวด ๑
การเป็นทายาท

มาตรา ๑๖๐๔ บุคคลธรรมดาจะเป็นทายาทได้ ก็ต่อเมื่อมีสภาพบุคคล หรือสามารถมีสิทธิได้ตามมาตรา ๑๕ แห่งประมวลกฎหมายนี้ ในเวลาที่เจ้ามฤดกถึงแก่ความตาย

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้ถือว่าเด็กที่เกิดมารอดอยู่ภายในสามร้อยสิบวัน นับแต่เวลาที่เจ้ามฤดกถึงแก่ความตายนั้นเป็นทารกในครรภ์มารดาอยู่ในเวลาที่เจ้ามฤดกถึงแก่ความตาย

มาตรา ๑๖๐๕ ทายาทคนใดยักย้าย หรือปิดบังทรัพย์มฤดกเท่าส่วนที่ตนจะได้หรือมากกว่านั้นโดยฉ้อฉล หรือรู้อยู่ว่าตนทำให้เสื่อมประโยชน์ของทายาทคนอื่น ทายาทคนนั้นต้องถูกกำจัดมิให้ได้มฤดกเลย แต่ถ้าได้ยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มฤดกน้อยกว่าส่วนที่ตนจะได้ ทายาทคนนั้นต้องถูกกำจัดมิให้ได้มฤดกเฉพาะส่วนที่ได้ยักย้ายหรือปิดบังไว้นั้น

มาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่ผู้รับพินัยกรรม์ ซึ่งผู้ตายได้ทำพินัยกรรม์ยกทรัพย์สินให้เฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง ในอันที่จะได้รับทรัพย์สินนั้น

มาตรา ๑๖๐๖ บุคคลดั่งต่อไปนี้ ต้องถูกกำจัด มิให้รับมฤดก ฐานเป็น ผู้ไม่สมควรคือ

(๑) ผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้เจตนากระทำ หรือพยายามกระทำให้เจ้ามฤดกหรือผู้มีสิทธิได้รับมฤดกก่อนตนถึงแก่ความตายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

(๒) ผู้ที่ได้ฟ้อง เจ้ามฤดกหาว่า ทำความผิดโทษประหารชีวิต และตนเอง กลับต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่า มีความผิดฐานฟ้องเท็จหรือทำพยานเท็จ

(๓) ผู้ที่รู้แล้วว่า เจ้ามฤดกถูกฆ่าโดยเจตนา แต่มิได้นำข้อความนั้นขึ้นร้องเรียนเพื่อเป็นทางที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่ข้อนี้มิให้ใช้บังคับถ้าบุคคลนั้นมีอายุยังไม่ครบสิบหกปีบริบูรณ์ หรือเป็นคนวิกลจริตไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือถ้าผู้ที่ฆ่านั้นเป็นสามีภริยา หรือผู้บุพพการี หรือผู้สืบสันดานของตนโดยตรง

(๔) ผู้ที่ฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามฤดกทำ หรือเพิกถอน หรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรม์แต่บางส่วนหรือทั้งหมดซึ่งเกี่ยวกับทรัพย์มฤดกหรือไม่ให้กระทำการดั่งกล่าวนั้น

(๕) ผู้ที่ปลอม ทำลาย หรือปิดบังพินัยกรรม์แต่บางส่วนหรือทั้งหมด

เจ้ามฤดกอาจถอนข้อจำกัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรเสียก็ได้ โดยให้อภัยไว้เป็นลายลักษณะอักษร

มาตรา ๑๖๐๗ การถูกจำกัดมิให้รับมฤดกนั้นเป็นการเฉพาะตัว ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมฤดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว แต่ในส่วนทรัพย์สินซึ่งผู้สืบสันดานได้รับมฤดกมาเช่นนี้ ทายาทที่ว่านั้นไม่มีสิทธิที่จะจัดการและใช้ดั่งที่ระบุไว้ในบรรพ ๕ ลักษณะ ๒ หมวด ๓ แห่งประมวลกฎหมายนี้ ในกรณีเช่นนี้ให้ใช้มาตรา ๑๕๔๘ บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๓

การตัดมิให้รับมฤดก

มาตรา ๑๖๐๘ เจ้ามฤดกจะตัดทายาทโดยธรรม ของตนคนใดมิให้รับมฤดกก็ได้แต่ด้วยแสดงเจตนาชัดแจ้ง

(๑) โดยพินัยกรรม์

(๒) โดยทำเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่

ตัวทายาทผู้ถูกตัดมิให้รับมฤดกนั้น ต้องระบุไว้ให้ชัดเจน

แต่เมื่อบุคคลใดได้ทำพินัยกรรม์จำหน่ายทรัพย์มฤดกเสียทั้งหมดแล้ว ให้ถือว่าบรรดาทายาทโดยธรรมผู้ที่มิได้รับประโยชน์จากพินัยกรรม์ เป็นผู้ถูกตัดมิให้รับมฤดก

มาตรา ๑๖๐๙ การแสดงเจตนาตัดมิให้รับมฤดกนั้น จะถอนเสียก็ได้

ถ้าการตัดมิให้รับมฤดกนั้นได้ทำโดยพินัยกรรม์ จะถอนเสียได้ก็แต่โดยพินัยกรรม์เท่านั้น แต่ถ้าการตัดมิให้รับมฤดกได้ทำเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ การถอนจะทำตามแบบใดแบบหนึ่งดั่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖๐๘ (๑) หรือ (๒) ก็ได้

หมวด ๔

การสละมฤดกและอื่น ๆ

มาตรา ๑๖๑๐ ถ้ามฤดกตกทอดแก่ผู้เยาว์ หรือบุคคลวิกลจริต หรือบุคคลผู้ไม่สามารถจะจัดทำการงานของตนเองได้ตามความหมายแห่งมาตรา ๓๔ แห่งประมวลกฎหมายนี้ และบุคคลนั้นยังไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ก็ให้ศาลตั้งผู้ปกครองผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๖๑๑ ทายาทซึ่งเป็นผู้เยาว์ บุคคลวิกลจริต หรือบุคคลผู้ไม่สามารถจะจัดทำการงานของตนเองได้ตามความหมายแห่งมาตรา ๓๔ แห่งประมวลกฎหมายนี้ จะทำการดั่งต่อไปนี้ไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี และได้รับอนุมัติจากศาลแล้วคือ

(๑) สละมฤดก

(๒) รับมฤดกอันมีค่าภาระติดพันหรือเงื่อนไข

มาตรา ๑๖๑๒ การสละมฤดกนั้น ต้องแสดงเจตนาชัดแจ้งเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ

มาตรา ๑๖๑๓ การสละมฤดกนั้น จะทำแต่เพียงบางส่วนหรือทำโดยมีเงื่อนไขหรือเลื่อนเวลาไม่ได้

การสละมฤดกนั้น จะถอนเสียไม่ได้

มาตรา ๑๖๑๔ ถ้าทายาทสละมฤดกด้วยวิธีใดโดยที่รู้อยู่ว่า การที่ทำเช่นนั้นจะทำให้เจ้าหนี้ของตนเสียเปรียบ เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะร้องขอให้เพิกถอนการสละมฤดกนั้นเสียได้ แต่ความข้อนี้มิให้ใช้บังคับ ถ้าปรากฏว่าในขณะที่สละมฤดกนั้นบุคคลซึ่งเป็นผู้ได้ลาภงอกแต่การนั้นมิได้รู้เท่าถึงข้อความจริง อันเป็นทางให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบนั้นด้วย แต่หากกรณีเป็นการสละมฤดกโดยเสน่หา เพียงแต่ทายาทผู้สละมฤดกเป็นผู้รู้ฝ่ายเดียวเท่านั้นก็พอแล้ว ที่จะขอเพิกถอนได้

เมื่อได้เพิกถอนการสละมฤดกแล้ว เจ้าหนี้จะร้องขอให้ศาลสั่งเพื่อให้ตนรับมฤดกแทนที่ทายาทและในสิทธิของทายาทนั้นก็ได้

ในกรณีเช่นนี้ เมื่อได้ชำระหนี้ของทายาทนั้นให้แก่เจ้าหนี้แล้ว ถ้าส่วนของทายาทนั้นยังมีเหลืออยู่อีก ก็ให้ได้แก่ผู้สืบสันดานของทายาทนั้น หรือทายาทอื่นของเจ้ามฤดกแล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๖๑๕ การที่ทายาทสละมฤดกนั้น มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามฤดกตาย

เมื่อทายาทโดยธรรมคนใดสละมฤดก ผู้สืบสันดานของทายาทคนนั้นสืบมฤดกได้ตามสิทธิของตน และชอบที่จะได้รับส่วนแบ่งเท่ากับส่วนแบ่งที่ผู้สละมฤดกนั้นจะได้รับ แต่ผู้สืบสันดานนั้นต้องไม่ใช่ผู้ที่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้อนุบาลแล้วแต่กรณี ได้บอกสละมฤดกโดยสมบูรณ์ในนามของผู้สืบสันดานนั้น

มาตรา ๑๖๑๖ ถ้าผู้สืบสันดาน ของผู้สละ มฤดกได้ มฤดก มาดั่ง กล่าวไว้ใน มาตรา ๑๖๑๕ แล้ว ผู้ที่ได้สละมฤดกนั้นไม่มีสิทธิในส่วนทรัพย์สินอันผู้สืบสันดานของตนได้รับมฤดกมา ในอันที่จะจัดการและใช้ดั่งที่ระบุไว้ในบรรพ ๕ ลักษณะ ๒ หมวด ๓ แห่งประมวลกฎหมายนี้ และให้ใช้มาตรา ๑๕๔๘ บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖๑๗ ผู้รับพินัยกรรม์คนใดสละมฤดก ผู้นั้นรวมตลอดทั้งผู้สืบสันดานไม่มีสิทธิจะรับมฤดกที่ได้สละแล้วนั้น

มาตรา ๑๖๑๘ ถ้าทายาทโดยธรรมผู้ที่ได้สละมฤดกไม่มีผู้สืบสันดานที่จะรับมฤดกได้ หรือผู้รับพินัยกรรม์ได้สละมฤดก ให้ปันส่วนแบ่งของผู้ที่ได้สละมฤดกนั้น ๆ แก่ทายาทอื่นของเจ้ามฤดกต่อไป

มาตรา ๑๖๑๙ ผู้ใดจะสละหรือจำหน่ายจ่ายโอนโดยประการใดซึ่งสิทธิอันหากจะมีในภายหน้าในการสืบมฤดกผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นไม่ได้

ลักษณะ ๒

สิทธิโดยธรรมในการรับมฤดก

หมวด ๑

บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

มาตรา ๑๖๒๐ ถ้าผู้ใดตายโดยไม่ได้ทำพินัยกรรม์ไว้ หรือทำพินัยกรรม์ไว้แต่ไม่มีผลบังคับได้ ให้ปันทรัพย์มฤดกทั้งหมดแก่ทายาทโดยธรรมของผู้ตายนั้นตามกฎหมาย

ถ้าผู้ใดตายโดยได้ทำพินัยกรรม์ไว้ แต่พินัยกรรม์นั้นจำหน่ายทรัพย์หรือมีผลบังคับได้ แต่เพียงบางส่วนแห่งทรัพย์มฤดก ให้ปันส่วนที่มิได้จำหน่ายโดยพินัยกรรม์หรือส่วนที่พินัยกรรม์ไม่มีผลบังคับให้แก่ทายาทโดยธรรมตามกฎหมาย

มาตรา ๑๖๒๑ เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรม์จะได้แสดงเจตนากำหนดไว้ในพินัยกรรม์เป็นอย่างอื่น แม้ทายาทโดยธรรมคนใดจะได้รับทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดตามพินัยกรรม์ทายาทคนนั้นก็ยังมีสิทธิที่จะเรียกเอาส่วนโดยธรรมของตนจากทรัพย์มฤดกส่วนที่ยังไม่ได้จำหน่ายโดยพินัยกรรม์จนเต็มอีกก็ได้

มาตรา ๑๖๒๒ พระภิกษุนั้น จะเรียกร้องเอาทรัพย์มฤดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะได้สึกจากสมณเพศมาเรียกร้องภายในกำหนดอายุความตามมาตรา ๑๗๕๔

แต่พระภิกษุนั้น อาจเป็นรับพินัยกรรมได้

มาตรา ๑๖๒๓ ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นได้ถึงแก่มรณภาพ ให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม์

มาตรา ๑๖๒๔ ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุทรัพย์สินนั้นหาตกเป็นสมบัติของวัดไม่ และให้เป็นมฤดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นจำหน่ายโดยประการใดตามกฎหมายก็ได้

มาตรา ๑๖๒๕ ถ้าผู้ตายเป็นผู้สมรสแล้ว การคิดส่วนแบ่งและการปันทรัพย์สินระหว่างผู้ตายกับคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น ให้เป็นไปดั่งนี้

(๑) ในเรื่องส่วนแบ่งในทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาให้อยู่ในบังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยการหย่าโดย ยินยอมทั้งสองฝ่าย อันมีบทบัญญัติ เพิ่มเติมให้บริบูรณ์ในมาตรา ๑๖๓๗ และ ๑๖๓๘ และโดยเฉพาะต้องอยู่ในบังคับแห่งมาตรา ๑๕๑๓ ถึง ๑๕๑๗ แห่งประมวลกฎหมายนี้ แต่การคิดส่วนแบ่งนั้นมีผลตั้งแต่วันที่การสมรสได้สิ้นไปด้วยเหตุความตายนั้น

(๒) ในเรื่องส่วนแบ่งในทรัพย์มฤดกของผู้ตาย ให้อยู่ในบังคับของบทบัญญัติแห่งบรรพนี้ นอกจากมาตรา ๑๖๓๗ และ ๑๖๓๘

มาตรา ๑๖๒๖ เมื่อได้ปฏิบัติตามมาตรา ๑๖๒๕ (๑) แล้ว ให้คิดส่วนแบ่งทรัพย์มฤดกระหว่างทายาทโดยธรรมดั่งต่อไปนี้

(๑) ทรัพย์มฤดกนั้นให้ แบ่งแก่ทายาทตามลำดับและชั้นต่าง ๆ ดั่งที่บัญญัติไว้ในหมวด ๒ แห่งลักษณะนี้

(๒) ส่วนแบ่งอันจะได้แก่ทายาทในลำดับและชั้นต่าง ๆ นั้น ให้แบ่งในระหว่างบรรดาทายาทในลำดับและชั้นนั้น ๆ ดั่งที่บัญญัติไว้ในหมวด ๓ แห่งลักษณะนี้

มาตรา ๑๖๒๗ บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว และบุตรบุญธรรมนั้น ให้ถือว่า เป็นผู้สืบสันดาน เหมือน กับบุตร ที่ชอบด้วย กฎหมาย ตามความหมาย แห่งประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๑๖๒๘ สามีภริยาที่ร้างกัน หรือแยกกันอยู่โดยยังมิได้หย่าขาดจากกันตามกฎหมาย มิได้สิ้นไปซึ่งสิทธิโดยชอบธรรมในการสืบมฤดกซึ่งกันและกัน

หมวด ๒

การแบ่งทรัพย์มฤดกระหว่างทายาทโดยธรรม ในลำดับและชั้นต่าง ๆ

มาตรา ๑๖๒๙ ทายาทโดยธรรมมีหกลำดับเท่านั้น และภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๑๖๓๐ วรรค ๒ แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมฤดกก่อนหลังดั่งต่อไปนี้ คือ

(๑) ผู้สืบสันดาน
(๒) บิดามารดา
(๓) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
(๔) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน
(๕) ปู่ ย่า ตา ยาย
(๖) ลุง ป้า น้า อา

คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรม ภายใต้บังคับของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา ๑๖๓๕

มาตรา ๑๖๓๐ ตราบใดที่มีทายาทซึ่งยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมฤดกแทนที่ยังไม่ขาดสายแล้วแต่กรณีในลำดับหนึ่ง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๖๒๙ ทายาทผู้ที่อยู่ในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในทรัพย์มฤดกของผู้ตายเลย

แต่ความในวรรคก่อนนี้ มิให้ใช้บังคับในกรณีเฉพาะ ที่มีผู้สืบ สันดานคนใด ยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมฤดกแทนที่กันแล้วแต่กรณี และมีบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ในกรณีเช่นนั้น ให้บิดามารดาได้ส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าเป็นทายาทชั้นบุตร

มาตรา ๑๖๓๑ ในระหว่างผู้สืบสันดานต่างชั้นกันนั้น บุตรของเจ้ามฤดกอันอยู่ในชั้นสนิทที่สุดเท่านั้นมีสิทธิรับมฤดก ผู้สืบสันดานที่อยู่ในชั้นถัดลงไปจะรับมฤดกได้ก็แต่โดยอาศัยสิทธิ ในการรับมฤดกแทนที่

หมวด ๑

การแบ่งส่วนมฤดกทายาทโดยธรรมในลำดับและชั้นต่าง ๆ

ส่วนที่ ๑

ญาติ

มาตรา ๑๖๓๒ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๑๖๒๙ วรรคสุดท้าย การแบ่งส่วนมฤดกของทายาทโดยธรรมในลำดับญาติให้เป็นไปตามบทบัญญัติในส่วนที่ ๑ แห่งหมวดนี้

มาตรา ๑๖๓๓ ทายาทโดยธรรมในลำดับเดียวกัน ในลำดับหนึ่ง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๖๒๙ นั้น ชอบที่จะได้รับส่วนแบ่งเท่ากัน ถ้าในลำดับหนึ่งมีทายาทโดยธรรมคนเดียว ทายาทโดยธรรมคนนั้นมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งทั้งหมด

มาตรา ๑๖๓๔ ระหว่างผู้สืบสันดานที่รับมฤดกแทนที่กันในส่วนแบ่งสายหนึ่ง ๆ ตามบทบัญญัติในลักษณะ ๒ หมวด ๔ นั้น ให้ได้รับส่วนแบ่งมฤดกดั่งนี้

(๑) ถ้ามีผู้สืบสันดานต่างชั้นกัน บุตรของผู้ตายซึ่งอยู่ในชั้นสนิทที่สุดเท่านั้นที่มีสิทธิรับมฤดก ผู้สืบสันดานในชั้นถัดลงไปจะรับมฤดกได้ก็แต่โดยอาศัยสิทธิ ในการรับมฤดกแทนที่

(๒) ผู้สืบสันดานในชั้นเดียวกันได้รับส่วนแบ่งเท่ากัน

(๓) ถ้าในชั้นหนึ่งมีผู้สืบสันดานคนเดียว ผู้สืบสันดานคนนั้นมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งทั้งหมด

ส่วนที่ ๒

คู่สมรส

มาตรา ๑๖๓๕ ลำดับและส่วนแบ่งของคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ในการรับมฤดกของผู้ตายนั้น ให้เป็นไปดั่งต่อไปนี้

(๑) ถ้ามีทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ (๑) ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมฤดกแทนที่แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น มีสิทธิได้ส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าตนเป็นทายาทชั้นบุตร

(๒) ถ้ามีทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ (๓) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมฤดกแทนที่ หรือถ้าไม่มีทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ (๑) แต่มีทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ และ (๒) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมฤดกกึ่งหนึ่ง

(๓) ถ้ามีทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ (๔) หรือ (๖) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมฤดกแทนที่ หรือมีทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ (๕) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่มีสิทธิได้รับมฤดกสองส่วนในสาม

(๔) ถ้าไม่มีทายาทดั่งระบุไว้ในมาตรา ๑๖๒๙ คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมฤดกทั้งหมด

มาตรา ๑๖๓๖ ถ้าเจ้ามฤดกมีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ หลายคนยังมีชีวิตอยู่ ภริยาเหล่านั้นทั้งหมดรวมกันมีสิทธิได้รับมฤดกตามลำดับชั้นและส่วนแบ่งดั่งระบุไว้ในมาตรา ๑๖๓๕ แต่ในระหว่างกันเองให้ภริยาน้อยแต่ละคนมีสิทธิได้รับมฤดกกึ่งส่วนที่ภริยาหลวงจะพึงได้รับ

มาตรา ๑๖๓๗ ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิต คู่สมรสฝ่ายนั้นมีสิทธิรับจำนวนเงินทั้งหมดที่ได้ตกลงกันไว้กับผู้รับประกันภัย แต่จำต้อง

เอาจำนวนเบี้ยประกันภัย เพียงเท่าที่พิสูจน์ได้ว่าสูงกว่าจำนวนเงินที่ผู้ตายจะพึงส่งใช้เป็นเบี้ยประกันภัยได้ ตามรายได้หรือฐานะของตนโดยปกติไปชดใช้สินเดิมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งหรือสินสมรสแล้วแต่กรณี

ถึงอย่างไรก็ดี จำนวนเงินเบี้ยประกันภัยซึ่งจะพึงส่งคืนตามบทบัญญัติข้างต้นนั้นรวมทั้งสิ้นต้องไม่เกินจำนวนเงินที่ผู้รับประกันภัยได้ชำระให้

มาตรา ๑๖๓๘ เมื่อคู่สมรส ทั้งสองฝ่ายได้ ลงทุนออกเงินในการทำสัญญา และตามสัญญานั้นทั้งสองฝ่ายจะต้องได้รับเงินปีในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ร่วมกัน และเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดตาย ฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่ยังจะต้องได้รับเงินปีต่อไปตลอดอายุฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่ จำต้องชดใช้สินเดิมของอีกฝ่ายหนึ่งหรือสินสมรสแล้วแต่กรณี สุดแต่ว่าได้เอาเงินสินเดิมหรือสินสมรสไปใช้ในการลงทุนนั้น เงินที่จะต้องชดใช้สินเดิมหรือสินสมรสดั่งว่านี้ ให้ชดใช้เท่าจำนวนเงินซึ่งผู้จ่ายเงินรายปีจะเรียกให้ใช้เพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อผู้จ่ายจะได้จ่ายเงินรายปีให้แก่คู่สมรสฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นต่อไป

หมวด ๔
การรับมฤดกแทนที่กัน

มาตรา ๑๖๓๙ ถ้าบุคคลใดซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ (๑) (๓) (๔) หรือ (๖) ถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมฤดกก่อนเจ้ามฤดกตาย ถ้าบุคคลนั้นมีผู้สืบสันดานก็ให้ผู้สืบสันดานรับมฤดกแทนที่ ถ้าผู้สืบสันดานคนใดของบุคคลนั้นถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมฤดก เช่นเดียวกัน ก็ให้ผู้สืบสันดานของผู้สืบสันดานนั้น รับมฤดกแทนที่ และให้มีการรับมฤดกแทนที่กันเฉพาะส่วนแบ่งของบุคคลเป็นราย ๆ สืบต่อกันเช่นนี้ไปจนหมดสาย

มาตรา ๑๖๔๐ เมื่อบุคคลใดต้องถือว่าถึงแก่ความตายตามความในมาตรา๖๕ แห่งประมวลกฎหมายนี้ ให้มีการรับมฤดกแทนที่กันได้

มาตรา ๑๖๔๑ ถ้าบุคคลใดซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ (๒) หรือ (๕) ถึงแก่ความตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมฤดกก่อนเจ้ามฤดกตาย ถ้ามีทายาทในลำดับเดียวกันยังมีชีวิตอยู่ก็ให้ส่วนแบ่งทั้งหมดตกได้แก่ทายาทนั้นเท่านั้น ห้ามมิให้มีการรับมฤดกแทนที่กันต่อไป

มาตรา ๑๖๔๒ การรับมฤดกแทนที่กันนั้น ให้ใช้บังคับแต่ในระหว่างทายาทโดยธรรม

มาตรา ๑๖๔๓ สิทธิที่จะรับมฤดกแทนที่กันนั้นได้เฉพาะแก่ผู้สืบสันดานโดยตรง ผู้บุพพการีหามีสิทธิดั่งนั้นไม่

มาตรา ๑๖๔๔ ผู้สืบสันดานจะรับมฤดกแทนที่ได้ต่อเมื่อมีสิทธิบริบูรณ์ในการรับมฤดก

มาตรา ๑๖๔๕ การที่บุคคลใดสละมฤดกของบุคคลอีกคนหนึ่งนั้นไม่ตัดสิทธิของผู้สละที่จะรับมฤดกแทนที่บุคคลอีกคนหนึ่งนั้นในการสืบมฤดกบุคคลอื่น

ลักษณะ ๓

พินัยกรรม์

หมวด ๑

บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

มาตรา ๑๖๔๖ บุคคลใดจะแสดงเจตนาโดยพินัยกรรม์ กำหนดการเผื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของตนเอง หรือในการต่าง ๆ อันจะให้เกิดเป็นผลบังคับได้ตามกฎหมายเมื่อตนตายก็ได้

มาตรา ๑๖๔๗ การแสดงเจตนากำหนดการเผื่อตายนั้นย่อมทำได้ด้วยคำสั่งครั้งสุด ท้ายกำหนดไว้ในพินัยกรรม

มาตรา ๑๖๔๘ พินัยกรรมนั้นต้องทำตามแบบซึ่งระบุไว้ในหมวด ๒ แห่งลักษณะนี้

มาตรา ๑๖๔๙ ผู้จัดการมรดกซึ่งผู้ตายตั้งไว้ย่อมมีอำนาจและหน้าที่ในอันจะจัด การทำศพของผู้ตาย เว้นแต่ผู้ตายจะได้ตั้งบุคคลอื่นไว้โดยเฉพาะให้จัดการดั่งว่านั้น

ถ้าผู้ตายมิได้ตั้งผู้จัดการมรดกหรือบุคคลใดไว้ให้เป็นผู้จัดการทำศพ หรือทายาทมิ ได้มอบหมายตั้งให้บุคคลใดเป็นผู้จัดการทำศพ บุคคลผู้ได้รับทรัพย์มรดกโดยพินัยกรรมหรือ โดยสิทธิโดยธรรมเป็นจำนวนมากที่สุด เป็นผู้มีอำนาจและตกอยู่ในหน้าที่ต้องจัดการทำศพ เว้นแต่ศาลจะเห็นเป็นการสมควรตั้งบุคคลอื่นให้จัดการเช่นนั้น ในเมื่อบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย คนใดคนหนึ่งร้องขอขึ้น

มาตรา ๑๖๕๐ ค่าใช้จ่ายเกิดมีหนี้เป็นคุณแก่บุคคลใดในการจัดการทำศพนั้น ให้ เรียกเอาได้ตามบุริมะสิทธิที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๕๓ (๒) แห่งประมวลกฎหมายนี้

ถ้าการจัดการทำศพ ต้องชักช้าไปด้วยประการใด ๆ ให้บุคคลผู้มีอำนาจตามความ ในมาตราก่อนกันเงินเป็นจำนวนอันสมควรจากสินทรัพย์แห่งกองมรดกเพื่อใช้ในการนี้ โดยให้ บุคคลที่มีส่วนได้เสียคนใดคนหนึ่งร้องต่อศาลได้ในกรณีที่ไม่ตกลงหรือคัดค้านการกันเงินจำนวน นั้น

กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตามเงินค่าใช้จ่าย หรือเงินที่กันไว้อันเกี่ยวกับการจัดการทำ ศพนั้น ให้กันไว้ได้แต่เพียงจำนวนตามสมควรแก่ฐานะในสมาคมของผู้ตาย แต่จะต้องไม่เป็น การเสื่อมเสียต่อสิทธิของเจ้าหนี้ของผู้ตาย

มาตรา ๑๖๕๑ ภายใต้บังคับบทบัญญัติลักษณะ ๔

(๑) เมื่อตามข้อกำหนดพินัยกรรม บุคคลใดมีสิทธิที่จะได้รับทรัพย์มรดกทั้งหมด ของเจ้ามรดก หรือตามเศษส่วน หรือตามส่วนที่เหลือแห่งทรัพย์มรดก ซึ่งมิได้แยกไว้ต่าง

หากเป็นพิเศษจากกองมฤดก บุคคลนั้นเรียกว่าผู้รับพินัยกรรม์ลักษณะทั่วไป และมีสิทธิและความรับผิดเช่นเดียวกับทายาทโดยธรรม

(๒) เมื่อตามข้อกำหนดพินัยกรรม์ บุคคลใดมีสิทธิที่จะได้รับทรัพย์สินเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง ซึ่งเจาะจงไว้โดยเฉพาะ หรือแยกไว้ต่างหากเป็นพิเศษจากกองมฤดกบุคคลนั้นเรียกว่า ผู้รับพินัยกรรม์ ลักษณะเฉพาะและมีสิทธิและความรับผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์สินเท่านั้น

ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้รับพินัยกรรม์เป็นผู้รับพินัยกรรม์ลักษณะเฉพาะ

มาตรา ๑๖๕๒ บุคคลผู้อยู่ในความปกครองนั้น จะทำพินัยกรรม์ยกทรัพย์มฤดกของตนให้แก่ผู้ปกครอง หรือคู่สมรส บุพพการี หรือผู้สืบสันดานหรือพี่น้องของผู้ปกครองไม่ได้ จนกว่าผู้ปกครองจะได้ทำคำแถลงการณ์ปกครองตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๗๗ และมาตราต่อ ๆ ไปแห่งประมวลกฎหมายนี้เสร็จสิ้นแล้ว

มาตรา ๑๖๕๓ ผู้เขียนหรือพยานในพินัยกรรม์ จะเป็นผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรม์นั้นไม่ได้

ให้ใช้บทบัญญัติ ในวรรคก่อนบังคับแก่คู่สมรส ของผู้เขียน หรือพยานใน พินัยกรรม์ด้วย

พนักงาน เจ้าหน้าที่ ซึ่งได้จด ข้อความ แห่ง พินัยกรรม์ ที่พยาน นำมาแจ้ง ตามมาตรา ๑๖๖๓ ให้ถือว่าเป็นผู้เขียนพินัยกรรม์ตามความหมายแห่งมาตรานี้

มาตรา ๑๖๕๔ ความสามารถของผู้ทำพินัยกรรม์นั้น ให้พิจารณาแต่ในเวลาที่ทำพินัยกรรม์เท่านั้น

ความสามารถของผู้รับพินัยกรรม์นั้น ให้พิจารณาแต่ในเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรม์ตายเท่านั้น

หมวด ๒

แบบพินัยกรรม์

มาตรา ๑๖๕๕ พินัยกรรม์นั้นจะทำได้ก็แต่ตามแบบใดแบบหนึ่งดั่งที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้

มาตรา ๑๖๕๖ พินัยกรรม์นั้น จะทำตามแบบดั่งนี้ก็ได้ กล่าวคือ ต้องทำเป็นหนังสือ ลงวัน เดือน ปี ในขณะที่ทำขึ้น และผู้ทำพินัยกรรม์ต้องลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนพร้อมกัน ซึ่งพยานสองคนนั้นต้องลงลายมือชื่อรับรองลายมือชื่อ ของผู้ทำพินัยกรรม์ไว้ในขณะนั้น

การขูดลบ ตก เติม หรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น ซึ่งพินัยกรรม์นั้นย่อมไม่สมบูรณ์ เว้นแต่จะได้ปฏิบัติตามแบบอย่างเดียวกับการทำพินัยกรรม์ตามมาตรานี้

มาตรา ๑๖๕๗ พินัยกรรม์นั้น จะทำเป็นเอกสารเขียนเองทั้งฉบับก็ได้ กล่าวคือ ผู้ทำพินัยกรรม์ ต้องเขียน ด้วยมือตนเอง ซึ่งข้อความ ทั้งหมด วัน เดือน ปี และลายมือชื่อของตน

การขูดลบ ตก เติม หรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น ซึ่งพินัยกรรม์นั้นย่อมไม่สมบูรณ์ เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรม์จะได้ทำด้วยมือตนเอง และลงลายมือชื่อกำกับไว้

บทบัญญัติมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายนี้ มิให้ใช้บังคับแก่พินัยกรรม์ที่ทำขึ้นตามมาตรานี้

มาตรา ๑๖๕๘ พินัยกรรม์นั้น จะทำเป็นเอกสารฝ่ายเมืองก็ได้ กล่าวคือ

(๑) ผู้ทำพินัยกรรม์ต้องไปแจ้งข้อความที่ตนประสงค์ จะให้ใส่ไว้ในพินัยกรรม์ของตนแก่กรมการอำเภอต่อหน้าพยานอีกอย่างน้อยสองคนพร้อมกัน

(๒) กรมการอำเภอต้องจดข้อความที่ผู้ทำพินัยกรรม์แจ้งให้ทราบนั้นลงไว้ และอ่านข้อความนั้นให้ผู้ทำพินัยกรรม์และพยานฟัง

(๓) เมื่อผู้ทำพินัยกรรม์ และพยานทราบแน่ชัดว่า ข้อความที่กรมการ อำเภอจดนั้นเป็นการถูกต้องตรงกันกับที่ผู้ทำพินัยกรรม์แจ้งไว้แล้ว ให้ผู้ทำพินัยกรรม์และพยานลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

(๔) ข้อความที่กรมการอำเภอจัดไว้นั้น ให้กรมการอำเภอลงลายมือชื่อ และลงวัน เดือน ปี ทั้งจดลงไว้ด้วยตนเองเป็นสำคัญว่า พินัยกรรม์นั้นได้ทำขึ้นถูกต้องตามบทบัญญัติอนุมาตรา ๑ ถึง ๓ ข้างต้น แล้วประทับตราตำแหน่งไว้เป็นสำคัญ

การขูด ลบ ตก เติม หรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น ซึ่งพินัยกรรม์นั้นย่อมไม่สมบูรณ์ เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรม์ พยาน และกรมการอำเภอจะได้ลงลายมือชื่อกำกับไว้

มาตรา ๑๖๕๙ การทำพินัยกรรม์แบบเอกสารฝ่ายเมืองนั้น จะทำนอกที่ว่าการอำเภอก็ได้ เมื่อมีการร้องขอเช่นนั้น

มาตรา ๑๖๖๐ พินัยกรรม์นั้น จะทำเป็นเอกสารลับก็ได้ กล่าวคือ

(๑) ผู้ทำพินัยกรรม์ต้องลงลายมือชื่อในพินัยกรรม์

(๒) ผู้ทำพินัยกรรม์ต้องผนึกพินัยกรรม์นั้น แล้วลงลายมือชื่อคาบรอยผนึกนั้น

(๓) ผู้ทำพินัยกรรม์ต้องนำพินัยกรรม์ที่ผนึกนั้นไปแสดงต่อกรมการอำเภอ และพยานอีกอย่างน้อยสองคน และให้ถ้อยคำต่อบุคคลทั้งหมดเหล่านั้นว่า เป็นพินัยกรรม์ของตน ถ้าพินัยกรรม์นั้นผู้ทำพินัยกรรม์มิได้เป็นผู้เขียนเองโดยตลอด ผู้ทำพินัยกรรม์จะต้องแจ้งนามและภูมิลำเนาของผู้เขียนให้ทราบด้วย

(๔) เมื่อกรมการอำเภอจดถ้อยคำของผู้ทำพินัยกรรม์ และวัน เดือน ปี ที่นำพินัยกรรม์มาแสดงไว้บนซองนั้น และประทับตราตำแหน่งแล้วให้กรมการอำเภอผู้ทำพินัยกรรม์และพยานลงลายมือชื่อบนซองนั้น

การขูด ลบ ตก เติม หรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น ซึ่งพินัยกรรม์นั้นย่อมไม่สมบูรณ์ เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรม์จะได้ลงลายมือชื่อกำกับไว้

มาตรา ๑๖๖๑ ถ้าบุคคลผู้เป็นทั้งใบ้ และหูหนวก หรือผู้ที่พูดไม่ได้มีความประสงค์จะทำพินัยกรรม์เป็นแบบเอกสารลับ ให้ผู้นั้นเขียนด้วยตนเองบนซองพินัยกรรม์ต่อหน้ากรมการอำเภอและพยาน ซึ่งข้อความว่าพินัยกรรม์ที่ผนึกนั้น เป็นของตนแทนการให้ถ้อยคำ ดั่งที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๖๖๐ (๓) และถ้าหากมีผู้เขียนก็ให้เขียนชื่อกับภูมิลำเนาของผู้เขียนพินัยกรรม์นั้นไว้ด้วย

ให้กรมการอำเภอจดลงไว้บนซองเป็นสำคัญว่า ผู้ทำพินัยกรรม์ได้ปฏิบัติตามข้อความในวรรคก่อนแล้ว แทนการจดถ้อยคำของผู้ทำพินัยกรรม์

มาตรา ๑๖๖๒ พินัยกรรม์ซึ่งได้ทำเป็นแบบเอกสารฝ่ายเมืองหรือเอกสารลับนั้น กรมการอำเภอจะเปิดเผยแก่บุคคลอื่นใดไม่ได้ในระหว่างที่ผู้ทำพินัยกรรม์ยังมีชีวิตอยู่ และผู้ทำพินัยกรรม์จะเรียกให้กรมการอำเภอส่งมอบพินัยกรรม์นั้นแก่ตนในเวลาใด ๆ กรมการอำเภอจำต้องส่งมอบให้

ถ้าพินัยกรรม์นั้นทำเป็นแบบเอกสารฝ่ายเมือง ก่อนส่งมอบพินัยกรรม์ให้กรมการอำเภอคัดสำเนาพินัยกรรม์ไว้ แล้วลงลายมือชื่อประทับตราตำแหน่งเป็นสำคัญ สำเนาพินัยกรรม์นั้นจะเปิดเผยแก่บุคคลอื่นใดไม่ได้ในระหว่างที่ผู้ทำพินัยกรรม์ยังมีชีวิตอยู่

มาตรา ๑๖๖๓ เมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ ซึ่งบุคคลใดไม่สามารถจะทำพินัยกรรม์ตามแบบอื่นที่กำหนดไว้ได้ เช่น ตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย หรือเวลามีโรคระบาด หรือสงคราม บุคคลนั้นจะทำพินัยกรรม์ด้วยวาจาก็ได้

เพื่อการนี้ ผู้ทำพินัยกรรม์ต้องแสดงเจตนา กำหนดข้อพินัยกรรม์ ต่อหน้าพยาน อย่างน้อยสองคนซึ่งอยู่พร้อมกัน ณ ที่นั้น

พยานสองคนนั้นต้องไปแสดงตนต่อกรมการอำเภอโดยมิชักช้า และแจ้งข้อความที่ผู้ทำพินัยกรรม์ได้สั่งไว้ด้วยวาจานั้น ทั้งต้องแจ้ง วัน เดือน ปี สถานที่ที่ทำพินัยกรรม์และพฤติการณ์พิเศษนั้นไว้ด้วย

ให้กรมการอำเภอจดข้อความที่พยานแจ้งนั้นไว้ และพยานสองคนนั้นต้องลงลายมือชื่อไว้ หรือมิฉะนั้น จะให้เสมอกับการลงลายมือชื่อได้ก็แต่ด้วยลงลายพิมพ์นิ้วมือ โดยมีพยานลงลายมือชื่อรับรองสองคน

มาตรา ๑๖๖๔ ความสมบูรณ์แห่งพินัยกรรม์ซึ่งทำขึ้นตามมาตราก่อนนั้นย่อมสิ้นไปเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่เวลาผู้ทำพินัยกรรม์กลับมาสู่ฐานะ ที่จะทำพินัยกรรม์ตามแบบอื่นที่กำหนดไว้ได้

มาตรา ๑๖๖๕ เมื่อผู้ทำพินัยกรรม์จะต้องลงลายมือชื่อตามมาตรา ๑๖๕๖, ๑๖๕๘, ๑๖๖๐ จะให้เสมอกับลงลายมือชื่อได้ ก็แต่ด้วยลงลายพิมพ์นิ้วมือโดยมีพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วยสองคนในขณะนั้น

มาตรา ๑๖๖๖ บทบัญญัติมาตรา ๙ วรรค ๒ และ ๓ แห่งประมวลกฎหมายนี้ มิให้ใช้บังคับแก่พยานผู้ที่จะต้องลงลายมือชื่อตามมาตรา ๑๖๕๖, ๑๖๕๘, ๑๖๖๐

มาตรา ๑๖๖๗ เมื่อคนในบังคับไทยจะทำพินัยกรรม์ในต่างประเทศ พินัยกรรม์นั้นอาจ ทำตามแบบ ซึ่งกฎหมาย ของประเทศ ที่ทำพินัยกรรม์บัญญัติไว้ หรือตามที่ กฎหมายบัญญัติไว้ก็ได้

เมื่อทำพินัยกรรม์ตามแบบที่กฎหมายไทยบัญญัติไว้ อำนาจและหน้าที่ของกรมการอำเภอตามมาตรา ๑๖๕๘, ๑๖๖๐, ๑๖๖๒, ๑๖๖๓ ให้ตกแก่บุคคลดั่งต่อไปนี้ คือ

(๑) พนักงานทูต หรือกงสุลฝ่ายไทย กระทำตามขอบอำนาจของตน หรือ

(๒) พนักงานใด ๆ ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายของต่างประเทศนั้น ๆ ที่จะรับบันทึกข้อแจ้งความไว้เป็นหลักฐานได้

มาตรา ๑๖๖๘ ผู้ทำพินัยกรรม์ ไม่จำเป็นต้องเปิดเผย ข้อความในพินัยกรรม์นั้นให้พยานทราบ เว้นแต่กฎหมายจะได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๖๖๙ ในระหว่างสงคราม บุคคลที่รับราชการทหารบก หรือทหารเรือ หรือทำการเกี่ยวข้องกับกรมกองทหารบก หรือทหารเรือนั้นจะทำพินัยกรรม์ตามแบบที่บัญญัติ

ไว้ในมาตรา ๑๖๕๘, ๑๖๖๐ หรือ ๑๖๖๓ ก็ได้ และในกรณีเช่นนั้น อำนาจและหน้าที่ของกรมการอำเภอ ให้ตกแก่นายทหารหรือข้าราชการฝ่ายทหารบกหรือทหารเรือ ซึ่งมียศชั้นสัญญาบัตร

ถ้าผู้ทำพินัยกรรม์ตามวรรคก่อนนั้นป่วยเจ็บ หรือต้องบาดเจ็บ และอยู่ในโรงพยาบาล อำนาจและหน้าที่ของกรมการอำเภอ ให้ตกแก่แพทย์แห่งโรงพยาบาลนั้น

พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๔๙๕ มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๖๖๙ เดิม และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๑๖๖๙ ในระหว่างเวลาที่ประเทศตกอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม บุคคลที่รับราชการทหารหรือทำการเกี่ยวข้องอยู่กับราชการทหารจะทำพินัยกรรม์ตามแบบที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖๕๘ มาตรา ๑๖๖๐ หรือมาตรา ๑๖๖๓ ก็ได้ในกรณีเช่นว่านั้น ให้นายทหารหรือข้าราชการฝ่ายทหารชั้นสัญญาบัตรมีอำนาจ และหน้าที่เช่นเดียวกับกรมการอำเภอ

บทบัญญัติวรรคก่อนให้นำมาใช้บังคับแก่กรณีที่บุคคลที่รับราชการทหารหรือทำการเกี่ยวข้องอยู่กับราชการทหารทำพินัยกรรม์ในต่างประเทศ ในระหว่างที่ปฏิบัติการเพื่อประเทศในภาวะการรบหรือการสงครามในต่างประเทศโดยอนุโลม และในกรณีเช่นว่านี้ให้นายทหารหรือข้าราชการ ฝ่ายทหาร ชั้นสัญญาบัตร มีอำนาจ และหน้าที่เช่นเดียวกับ พนักงานทูต หรือกงสุลฝ่ายไทย

ถ้าผู้ทำพินัยกรรม์ตามความในสองวรรคก่อนนั้น ป่วยเจ็บ หรือต้องบาดเจ็บและอยู่ในโรงพยาบาล ให้แพทย์แห่งโรงพยาบาลนั้น มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับกรมการอำเภอหรือพนักงานทูตหรือกงสุลฝ่ายไทย แล้วแต่กรณีด้วย

มาตรา ๑๖๗๐ บุคคลต่อไปนี้จะเป็นพยานในการทำพินัยกรรม์ไม่ได้

(๑) ผู้ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ

(๒) บุคคลวิกลจริต หรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

(๓) บุคคลที่หูหนวก เป็นใบ้ หรือจักษุบอดทั้งสองข้าง

มาตรา ๑๖๗๑ เมื่อบุคคลใดนอกจากผู้ทำพินัยกรรม์ เป็นผู้เขียนข้อความแห่งพินัยกรรม์ บุคคลนั้นต้องลงลายมือชื่อของตนทั้งระบุว่าเป็นผู้เขียน

ถ้าบุคคลนั้นเป็นพยานด้วย ให้เขียนข้อความระบุว่าตนเป็นพยานไว้ต่อท้ายลายมือชื่อของตนเช่นเดียวกับพยานอื่น ๆ

มาตรา ๑๖๗๒ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กลาโหม และต่างประเทศมีอำนาจและหน้าที่เท่าที่ เกี่ยวกับกระทรวงนั้น ๆ ที่จะออก กฎกระทรวงเพื่อให้ การเป็นไป ตามประมวลกฎหมายบรรพนี้

มาตรานี้ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๕ แห่ง พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๗๙ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

มาตรา "๑๖๗๒ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กลาโหม และต่างประเทศมีอำนาจและหน้าที่เท่าที่เกี่ยวกับกระทรวงนั้น ๆ ที่จะออกกฎกระทรวงเพื่อให้การเป็นไปตามประมวลกฎหมายบรรพนี้ รวมทั้งกำหนดอัตราฤชาธรรมเนียม อันเกี่ยวกับการนั้น"

หมวด ๓
ผลและการตีความแห่งพินัยกรรม์

มาตรา ๑๖๗๓ สิทธิและหน้าที่ใด ๆ อันเกิดขึ้นตามพินัยกรรม์ให้มี ผลบังคับเรียกร้องกันได้ตั้งแต่ผู้ทำพินัยกรรม์ตายเป็นต้นไป เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรม์จะได้กำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาให้มีผลบังคับเรียกร้องกันได้ภายหลัง

มาตรา ๑๖๗๔ ถ้าข้อกำหนดพินัยกรรม์มีเงื่อนไข และเงื่อนไขนั้นสำเร็จเสียก่อนเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรม์ตาย หากว่าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนข้อกำหนดพินัยกรรม์นั้น มีผลเมื่อผู้ทำพินัยกรรม์ตาย หากว่าเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง ข้อกำหนดพินัยกรรม์นั้นเป็นอันไร้ผล

ถ้าเงื่อนไขบังคับก่อนสำเร็จภายหลังที่ผู้ทำพินัยกรรม์ตาย ข้อกำหนดพินัยกรรม์มีผลตั้งแต่เวลาที่ผู้ทำพินัยกรรม์ตาย แต่ตกเป็นอันไร้ผลในเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จ

แต่ถ้าผู้ทำพินัยกรรม์ได้กำหนดไว้ในพินัยกรรม์ว่า ในกรณีที่กล่าวมาในสองวรรค ก่อนนั้น ให้ความสำเร็จแห่งเงื่อนไขมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรม์ตาย ก็ให้เป็นไป ตามเจตนาของผู้ทำพินัยกรรม์นั้น

มาตรา ๑๖๗๕ เมื่อพินัยกรรม์มีเงื่อนไขบังคับก่อน ผู้รับประโยชน์ตามข้อความ แห่งพินัยกรรม์นั้นจะร้องต่อศาลขอให้ตั้งผู้จัดการทรัพย์สินที่ยกให้โดยพินัยกรรม์นั้นจนกว่าจะถึง เวลาที่เงื่อนไขสำเร็จหรือจนกว่าความสำเร็จแห่งเงื่อนไขตกเป็นอันพ้นวิสัยก็ได้

ถ้าศาลเห็นเป็นการสมควร จะตั้งผู้ร้องนั้นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินเสียเอง และเรียก ให้ผู้ร้องนั้นวางประกันตามที่สมควรก็ได้

มาตรา ๑๖๗๖ พินัยกรรม์ จะทำขึ้นโดยให้บุคคลใด ตกอยู่ในภาวะติดพัน ที่จะต้อง ก่อตั้งมูลนิธิ หรือจะสั่งจัดสรรทรัพย์สินไว้โดยตรงเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง ตามบท บัญญัติมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายนี้ก็ได้

มาตรา ๑๖๗๗ เมื่อมีพินัยกรรม์ก่อตั้งมูลนิธิขึ้นตามมาตราก่อน ให้เป็นหน้าที่ของ ทายาทหรือผู้จัดการมฤดกแล้วแต่กรณี ที่จะต้องร้องขอให้รัฐบาลให้อำนาจจัดตั้งขึ้นเป็นนิติ บุคคลตามมาตรา ๘๕ แห่งประมวลกฎหมายนี้ เว้นแต่จะได้มี ข้อกำหนดไว้ในพินัยกรรม์ เป็น อย่างอื่น

ถ้าบุคคลดั่งกล่าวแล้วมิได้ร้องขอให้รัฐบาลให้อำนาจ บุคคลผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่ง คนใดหรือพนักงานอัยการจะเป็นผู้ร้องขอก็ได้

มาตรา ๑๖๗๘ เมื่อมูลนิธิใดซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยพินัยกรรม์ได้ตั้งขึ้นเป็นนิติบุคคลแล้ว ให้ถือว่าทรัพย์สินซึ่งผู้ทำพินัยกรรม์จัดสรรไว้เพื่อการนั้น ตกเป็นของนิติบุคคลนั้นตั้งแต่เวลา ซึ่งพินัยกรรม์มีผล เว้นแต่จะมีข้อกำหนดไว้ในพินัยกรรม์เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๖๗๙ ถ้าจัดตั้งมูลนิธิขึ้นไม่ได้ตามวัตถุที่ประสงค์ให้ทรัพย์สินตกทอดไป ตามที่ระบุไว้ในพินัยกรรม์

ถ้าพินัยกรรม์ไม่ได้ระบุไว้ เมื่อทายาทหรือผู้จัดการมฤดกหรือพนักงานอัยการ หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียคนใดคนหนึ่งร้องขอให้ศาลจัดสรรทรัพย์สินนั้นให้แก่นิติบุคคลอื่น ซึ่งปรากฏว่ามีวัตถุประสงค์ใกล้ชิดที่สุดกับความประสงค์ของผู้ทำพินัยกรรม์

ถ้าหากว่าจัดสรรทรัพย์สินอย่างนี้ไม่ได้ก็ดี หรือว่ามูลนิธินั้นตั้งขึ้นไม่ได้ เพราะเป็นการขัดต่อกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ดี ข้อกำหนดพินัยกรรม์ในการจัดตั้งมูลนิธินั้นเป็นอันไร้ผล

มาตรา ๑๖๘๐ เจ้าหนี้ของผู้ทำพินัยกรรม์มีสิทธิที่จะร้องขอให้เพิกถอนข้อกำหนดพินัยกรรม์ซึ่งก่อตั้งมูลนิธินั้นได้เพียงเท่าที่ตนต้องเสียประโยชน์เนื่องแต่การนั้น

มาตรา ๑๖๘๑ ถ้าทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งพินัยกรรม์นั้นได้สูญหายทำลาย หรือบุบสลายไป และพฤติการณ์ทั้งนี้เป็นผลให้ได้ทรัพย์สินอื่นมาแทน หรือได้สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนทรัพย์สินนั้น ผู้รับพินัยกรรม์จะเรียกให้ส่งมอบของแทนซึ่งได้รับมานั้น หรือจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเสียเองก็ได้แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๖๘๒ เมื่อพินัยกรรม์ทำขึ้นเป็นการปลดหนี้ หรือโอนสิทธิเรียกร้อง พินัยกรรม์นั้นมีผลเพียงจำนวนซึ่งคงค้างชำระอยู่ในเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรม์ตาย เว้นแต่ผู้ทำพินัย-กรรม์จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ถ้ามีเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ที่ปลดให้หรือสิทธิเรียกร้องที่โอนไปนั้น ก็ให้ส่งมอบแก่ผู้รับพินัยกรรม์ และให้ใช้มาตรา ๓๐๓ ถึง ๓๑๓, ๓๔๐ แห่งประมวลกฎหมายนี้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้าผู้ทำพินัยกรรม์จะต้องกระทำการหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรานั้น ๆ แล้ว บุคคลผู้ต้องจัดการตามพินัยกรรม์หรือผู้รับพินัยกรรม์จะกระทำการหรือดำเนินการนั้น ๆ แทนผู้ทำพินัยกรรม์ก็ได้

มาตรา ๑๖๘๓ พินัยกรรม์ที่บุคคลทำให้แก่เจ้าหนี้คนใดของตนนั้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า มิได้ทำขึ้นเพื่อชำระหนี้อันค้างชำระแก่เจ้าหนี้คนนั้น

มาตรา ๑๖๘๔ เมื่อความข้อใดข้อหนึ่ง ในพินัยกรรม อาจตีความได้ เป็นหลายนัย ให้ถือเอาตามนัยที่จะสำเร็จผลตามความประสงค์ของผู้ทำพินัยกรรมนั้นได้ดีที่สุด

มาตรา ๑๖๘๕ ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมได้กำหนดผู้รับพินัยกรรมไว้โดยคุณสมบัติที่ทราบตัวแน่นอนได้ ถ้ามีบุคคลหลายคนทรงไว้ซึ่งคุณสมบัติที่จะเป็นผู้รับพินัยกรรมตามที่ผู้ทำพินัยกรรมกำหนดไว้ดั่งนั้นได้ ในกรณีที่มีข้อสงสัยให้ถือว่าทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับส่วนปันเท่า ๆ กัน

หมวด ๔
พินัยกรรมที่ตั้งผู้ปกครองทรัพย์

มาตรา ๑๖๘๖ อันว่าทรัพย์นั้น จะก่อขึ้นโดยตรงหรือโดยทางอ้อม ด้วยพินัยกรรม์หรือด้วยนิติกรรมใด ๆ ที่มีผลในระหว่างชีวิตก็ดี หรือเมื่อตายแล้วก็ดี หามีผลไม่

มาตรา ๑๖๘๗ ถ้าผู้ทำ พินัยกรรม ประสงค์จะยกทรัพย์สินให้ แก่ผู้เยาว์ หรือผู้ซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถหรือแก่ผู้ซึ่งต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลเพราะเหตุวิกลจริต แต่ต้องการมอบการเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินนั้นแก่บุคคลอื่นนอกจากบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ของบุคคลเช่นนั้น ผู้ทำพินัยกรรมต้องตั้งผู้ปกครองทรัพย์ขึ้น

การตั้งผู้ปกครองทรัพย์นี้ ห้ามมิให้ตั้งขึ้นเป็นเวลาเกินกว่ากำหนดแห่งการเป็นผู้เยาว์ หรือกำหนดที่ศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือกำหนดที่ต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๖๘๘ การตั้งผู้ปกครองทรัพย์นั้นในส่วนที่เกี่ยวด้วยอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สิทธิใด ๆ อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ย่อมไม่บริบูรณ์เว้นแต่จะได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

บทบัญญัติที่กล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ให้ใช้บังคับแก่เรือกำปั่นหรือเรือมีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไปทั้งแพ และสัตว์พาหนะด้วย

มาตรา ๑๖๘๙ นอกจากบุคคลที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๕๕๗ แห่งประมวลกฎหมายนี้ นิติบุคคล หรือบุคคลธรรมดาที่มีความสามารถบริบูรณ์ จะรับตั้งเป็นผู้ปกครองทรัพย์ก็ได้

มาตรา ๑๖๙๐ ผู้ปกครองทรัพย์นั้น ย่อมตั้งขึ้นได้โดย

(๑) ผู้ทำพินัยกรรม์

(๒) บุคคลซึ่งระบุไว้ในพินัยกรรม์ให้เป็นผู้ตั้ง

มาตรา ๑๖๙๑ เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรม์ จะได้กำหนดไว้ เป็นอย่างอื่นในพินัยกรรม์ ผู้ปกครองทรัพย์จะทำพินัยกรรม์ตั้งบุคคลอื่นให้ทำการสืบแทนตนก็ได้

มาตรา ๑๖๙๒ เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรม์จะได้กำหนดไว้ในพินัยกรรม์เป็นอย่างอื่นในส่วนที่เกี่ยวด้วยทรัพย์สินที่ได้รับมอบไว้ ผู้ปกครองทรัพย์มีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ปกครองตามความหมายในบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายนี้

หมวด ๕
การเพิกถอนและการตกไปแห่งพินัยกรรม์ หรือข้อกำหนดพินัยกรรม์

มาตรา ๑๖๙๓ ผู้ทำพินัยกรรม์ จะเพิกถอน พินัยกรรม์ ของตนเสีย ทั้งหมด หรือแต่บางส่วนในเวลาใดก็ได้

มาตรา ๑๖๙๔ ถ้าจะเพิกถอนพินัยกรรม์ฉบับก่อนเสียทั้งหมด หรือแต่บางส่วนด้วยพินัยกรรม์ฉบับหลัง การเพิกถอนจะสมบูรณ์ต่อเมื่อพินัยกรรม์ฉบับหลังนั้นได้ทำตามแบบใดแบบหนึ่งที่กฎหมายบัญญัติไว้

มาตรา ๑๖๙๕ ถ้าพินัยกรรมได้ทำเป็นต้นฉบับแต่ฉบับเดียว ผู้ทำพินัยกรรมอาจเพิกถอนพินัยกรรมนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนได้โดยทำลายหรือขีดฆ่าเสียด้วยความตั้งใจ

ถ้าพินัยกรรมได้ทำเป็นต้นฉบับหลายฉบับ การเพิกถอนนั้นไม่บริบูรณ์เว้นแต่จะได้กระทำแก่ต้นฉบับเหล่านั้นทุกฉบับ

มาตรา ๑๖๙๖ ถ้าผู้ทำพินัยกรรมได้โอนไปโดยสมบูรณ์ซึ่งทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งข้อกำหนดพินัยกรรมใดด้วยความตั้งใจ ข้อกำหนดพินัยกรรมนั้นเป็นอันเพิกถอนไป

วิธีเดียวกันนี้ให้ใช้บังคับ เมื่อผู้ทำพินัยกรรมได้ทำลายทรัพย์สินนั้นด้วยความตั้งใจ

มาตรา ๑๖๙๗ ถ้าผู้ทำพินัยกรรมมิได้แสดงเจตนาไว้ในพินัยกรรมเป็นอย่างอื่น และปรากฏว่าพินัยกรรมฉบับก่อนกับฉบับหลังขัดกัน ให้ถือว่าพินัยกรรมฉบับก่อนเป็นอันเพิกถอนโดยพินัยกรรมฉบับหลัง เฉพาะในส่วนที่ข้อความขัดกันนั้นเท่านั้น

มาตรา ๑๖๙๘ ข้อกำหนดพินัยกรรมนั้น ย่อมตกไป

(๑) เมื่อผู้รับพินัยกรรมตายก่อนผู้ทำพินัยกรรม

(๒) เมื่อข้อกำหนดพินัยกรรมเป็นผลใช้ได้ต่อเมื่อเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งสำเร็จลง และผู้รับพินัยกรรมตายเสียก่อนเงื่อนไขสำเร็จหรือปรากฏเป็นที่แน่นอนอยู่แล้วว่าเงื่อนไขนั้นไม่อาจจะสำเร็จได้

(๓) เมื่อผู้รับพินัยกรรมบอกสละพินัยกรรม

(๔) เมื่อทรัพย์สินทั้งหมดที่ยกให้สูญหาย หรือถูกทำลายโดยผู้ทำพินัยกรรมมิได้ตั้งใจในระหว่างที่ผู้ทำพินัยกรรมยังมีชีวิตอยู่ และผู้ทำพินัยกรรมมิได้มาซึ่งของแทน หรือซึ่งสิทธิที่จะเรียกค่าทดแทนในการที่ทรัพย์สินนั้นสูญหายไป

มาตรา ๑๖๙๙ ถ้าพินัยกรรม หรือข้อกำหนดในพินัยกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินรายใดเป็นอันไร้ผลด้วยประการใด ๆ ทรัพย์สินรายนั้นตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม หรือได้แก่แผ่นดินแล้วแต่กรณี

หมวด ๖

ความเสียเปล่าแห่งพินัยกรรม์หรือข้อกำหนดพินัยกรรม์

มาตรา ๑๗๐๐ ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในหมวดนี้ บุคคลจะจำหน่ายทรัพย์สินใด ๆ โดยนิติกรรมที่มีผลในระหว่างชีวิต หรือเมื่อตายแล้ว โดยมีข้อกำหนดห้ามมิให้ผู้รับประโยชน์โอนทรัพย์สินนั้นก็ได้ แต่ต้องมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งนอกจากผู้รับประโยชน์กำหนดไว้สำหรับผู้จะได้รับทรัพย์สินนั้นเป็นสิทธิเด็ดขาดในเมื่อมีการละเมิดข้อกำหนดห้ามโอน

ผู้ซึ่งกำหนดขึ้นดั่งกล่าวนั้น ต้องเป็นผู้สามารถ จะมีสิทธิต่าง ๆ ได้ อยู่ในขณะที่ การจำหน่ายทรัพย์สินนั้นมีผลบังคับ

ถ้ามิได้กำหนดบุคคล ที่จะเป็นผู้รับทรัพย์สิน ในเมื่อมีการละเมิด ข้อกำหนด ห้ามโอนไว้ให้ถือว่าข้อกำหนดห้ามโอนนั้นเป็นอันไม่มีเลย

มาตรา ๑๗๐๑ ข้อกำหนดห้ามโอนตามมาตราก่อนนั้น จะให้มีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตของผู้รับประโยชน์ก็ได้

ถ้าไม่ได้กำหนดเวลาห้ามโอนไว้ ในกรณีที่ผู้รับประโยชน์เป็นบุคคลธรรมดา ให้ถือว่าข้อกำหนดห้ามโอนมีระยะเวลาอยู่ตลอดชีวิตของผู้รับประโยชน์แต่ในกรณีที่ผู้รับประโยชน์เป็นนิติบุคคล ให้มีระยะเวลาเพียงสามสิบปี

ถ้าได้กำหนดเวลาห้ามโอนไว้ กำหนดนั้นมิให้เกินสามสิบปี ถ้ากำหนดไว้นานกว่านั้นก็ให้ลดลงมาเป็นสามสิบปี

มาตรา ๑๗๐๒ ข้อกำหนดห้ามโอนอันเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ซึ่งไม่อาจจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ได้นั้น ให้ถือว่าเป็นอันไม่มีเลย

ข้อกำหนดห้ามโอน อันเกี่ยวกับ อสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สิทธิ อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์นั้น ไม่บริบูรณ์ เว้นแต่จะได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนการห้ามโอนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

บทบัญญัติในวรรคก่อนนี้ให้ใช้บังคับ แก่เรือกำปั่น หรือเรือมีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป ทั้งแพและสัตว์พาหนะด้วย

มาตรา ๑๗๐๓ พินัยกรรมซึ่งบุคคลที่มีอายุยังไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ทำขึ้นนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๗๐๔ พินัยกรรมซึ่งบุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นนั้นเป็นโมฆะ

พินัยกรรมซึ่งบุคคลผู้ถูกอ้างว่าเป็นคนวิกลจริต แต่ศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นนั้น จะเป็นอันเสียเปล่าก็แต่เมื่อพิสูจน์ได้ว่าในเวลาที่ทำพินัยกรรมนั้นผู้ทำจริตวิกลอยู่

มาตรา ๑๗๐๕ พินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรมนั้น ถ้าได้ทำขึ้นขัดต่อบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๖๕๒, ๑๖๕๓, ๑๖๕๖, ๑๖๕๗, ๑๖๕๘, ๑๖๖๐, ๑๖๖๑, หรือ ๑๖๖๓ ย่อมเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๗๐๖ ข้อกำหนดพินัยกรรมเป็นโมฆะ

(๑) ถ้าตั้งผู้รับพินัยกรรมไว้โดยมีเงื่อนไขว่า ให้ผู้รับพินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์สินของเขาเองโดยพินัยกรรมให้แก่ผู้ทำพินัยกรรม หรือแก่บุคคลภายนอก

(๒) ถ้ากำหนดบุคคลซึ่งไม่อาจจะทราบตัวแน่นอนได้ เป็นผู้รับพินัยกรรม แต่ผู้รับพินัยกรรมตามพินัยกรรมลักษณะเฉพาะนั้น อาจกำหนดโดยให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้ระบุเลือกเอาจากบุคคลอื่นหลายคน หรือจากบุคคลอื่นหมู่ใดหมู่หนึ่ง ซึ่งผู้ทำพินัยกรรมระบุไว้ก็ได้

(๓) ถ้าทรัพย์สินที่ยกให้ โดยพินัยกรรมระบุไว้ ไม่ชัดแจ้ง จนไม่อาจ ที่จะ ทราบแน่นอนได้ หรือถ้าให้บุคคลใดคนหนึ่งกำหนดให้มากน้อยเท่าใดตามแต่ใจ

มาตรา ๑๗๐๗ ถ้าข้อกำหนดพินัยกรรมตั้งผู้รับพินัยกรรมโดยมีเงื่อนไขว่าให้ผู้รับพินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์สินที่ยกให้โดยพินัยกรรมนั้นแก่บุคคลอื่น ให้ถือว่าเงื่อนไขนั้นเป็นอันไม่มีเลย

มาตรา ๑๗๐๘ เมื่อผู้ทำพินัยกรรม์ตายแล้ว บุคคลผู้มีส่วนได้เสียคนใดคนหนึ่งจะร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนพินัยกรรม์ ซึ่งได้ทำขึ้นเพราะเหตุข่มขู่ก็ได้ แต่หากผู้ทำพินัยกรรม์ยังมีชีวิตอยู่ต่อมาเกินหนึ่งปีนับแต่ผู้ทำพินัยกรรม์พ้นจากการข่มขู่แล้ว จะมีการร้องขอเช่นว่านั้นไม่ได้

มาตรา ๑๗๐๙ เมื่อผู้ทำพินัยกรรม์ตายแล้ว บุคคลผู้มีส่วนได้เสียคนใดคนหนึ่งจะร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนพินัยกรรม์ ซึ่งได้ทำขึ้น เพราะสำคัญผิด หรือกลฉ้อฉลได้ ก็ต่อเมื่อความสำคัญผิดหรือกลฉ้อฉลนั้นถึงขนาด ซึ่งถ้ามิได้มีความสำคัญผิดหรือกลฉ้อฉลเช่นนั้น พินัยกรรม์นั้นก็จะมิได้ทำขึ้น

ความในวรรคก่อนนี้ ให้ใช้บังคับ แม้ถึงว่ากลฉ้อฉลนั้นบุคคลซึ่งมิใช่เป็นผู้รับประโยชน์ตามพินัยกรรม์ได้ก่อขึ้น

แต่พินัยกรรม์ซึ่งได้ทำขึ้นโดยสำคัญผิดหรือกลฉ้อฉลย่อมมีผลบังคับได้ เมื่อผู้ทำพินัยกรรม์มิได้เพิกถอนพินัยกรรม์นั้นภายในหนึ่งปีนับแต่ที่ได้รู้ถึงการสำคัญผิดหรือกลฉ้อฉลนั้น

มาตรา ๑๗๑๐ คดีฟ้องขอให้ เพิกถอน ข้อกำหนดพินัยกรรม์นั้น มิให้ฟ้อง เมื่อพ้นกำหนดดั่งนี้

(๑) สามเดือนภายหลังที่ผู้ทำพินัยกรรม์ตาย ในกรณีที่โจทก์รู้เหตุแห่งการที่จะขอให้เพิกถอนได้ ในระหว่างที่ผู้ทำพินัยกรรม์มีชีวิตอยู่ หรือ

(๒) สามเดือนภายหลังที่โจทก์ได้รู้เหตุเช่นนั้นในกรณีอื่นใด

แต่ถ้าโจทก์ ไม่รู้ว่ามี ข้อกำหนด พินัยกรรม์ อันกระทบกระทั่ง ถึงส่วน ได้เสีย ของตน แม้ว่าโจทก์จะได้รู้เหตุแห่งการที่จะขอให้เพิกถอนได้ก็ดี อายุความสามเดือนให้เริ่มนับแต่ขณะที่โจทก์รู้หรือควรจะได้รู้ว่ามีข้อกำหนดพินัยกรรม์นั้น

แต่อย่างไรก็ดี ห้ามมิให้ฟ้องคดีเช่นนี้เมื่อพ้นสิบปีนับแต่ผู้ทำพินัยกรรม์ตาย

ลักษณะ ๔

วิธีจัดการและปันทรัพย์มฤดก

หมวด ๑

ผู้จัดการมฤดก

มาตรา ๑๗๑๑ ผู้จัดการมฤดกนั้นรวมตลอดทั้งบุคคลที่ตั้งขึ้นโดยพินัยกรรม์หรือโดยคำสั่งศาล

มาตรา ๑๗๑๒ ผู้จัดการมฤดกโดยพินัยกรรม์อาจตั้งขึ้นได้

(๑) โดยผู้ทำพินัยกรรม์เอง

(๒) โดยบุคคลซึ่งระบุไว้ในพินัยกรรม์ให้เป็นผู้ตั้ง

มาตรา ๑๗๑๓ ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะร้องต่อศาลขอให้ตั้งผู้จัดการมฤดกก็ได้ ในกรณีดั่งต่อไปนี้

(๑) เมื่อเจ้ามฤดกตาย ทายาท โดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม์ได้สูญหายไปหรืออยู่นอกราชอาณาเขต หรือเป็นผู้เยาว์

(๒) เมื่อผู้จัดการมฤดกหรือทายาทไม่สามารถ หรือไม่เต็มใจที่จะจัดการ หรือมีเหตุขัดข้องในการจัดการหรือในการแบ่งปันมฤดก

(๓) เมื่อข้อกำหนดพินัยกรรม์ซึ่งตั้งผู้จัดการมฤดกไว้ ไม่มีผลบังคับได้ด้วยประการใด ๆ

การตั้งผู้จัดการมฤดกนั้น ถ้ามีข้อกำหนดพินัยกรรม์ก็ให้ศาลตั้งตามข้อกำหนดพินัยกรรม์ และถ้าไม่มีข้อกำหนดพินัยกรรม์ก็ให้ศาลตั้งเพื่อประโยชน์แก่กองมฤดกตามพฤติการณ์และโดยคำนึงถึงเจตนาของเจ้ามฤดก แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร

มาตรา ๑๗๑๔ เมื่อศาลตั้งให้ผู้ใดเป็นผู้จัดการมฤดกเพื่อการใดโดยเฉพาะผู้นั้นไม่จำต้องทำบัญชีทรัพย์มฤดก เว้นแต่จะจำเป็นเพื่อการนั้น หรือศาลสั่งให้ทำ

มาตรา ๑๗๑๕ ผู้ทำพินัยกรรม์จะตั้งบุคคลคนเดียวหรือหลายคนให้เป็นผู้จัดการมฤดกก็ได้

เว้นแต่จะมีข้อกำหนดไว้ในพินัยกรรม์เป็นอย่างอื่น ถ้ามีผู้จัดการมฤดกหลายคน แต่ผู้จัดการเหล่านั้นบางคนไม่สามารถ หรือไม่เต็มใจที่จะจัดการ และยังมีผู้จัดการมฤดกเหลืออยู่แต่คนเดียว ผู้นั้นมีสิทธิที่จะจัดการมฤดกได้โดยลำพัง แต่ถ้ามีผู้จัดการมฤดกเหลืออยู่หลายคนให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้จัดการเหล่านั้นแต่ละคนจะจัดการโดยลำพังไม่ได้

มาตรา ๑๗๑๖ หน้าที่ผู้จัดการมฤดกที่ศาลตั้ง ให้เริ่มนับแต่วันที่ได้ฟังหรือถือว่าได้ฟังคำสั่งศาลแล้ว

มาตรา ๑๗๑๗ ในเวลาใด ๆ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่เจ้ามฤดกตาย แต่ต้องเป็นเวลาภายหลังที่เจ้ามฤดกตายแล้วสิบห้าวัน ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียคนใดคนหนึ่ง จะแจ้งความถามไปยังผู้ที่ถูกตั้งเป็นผู้จัดการมฤดกโดยพินัยกรรม์ว่าจะรับเป็นผู้จัดการมรดก หรือไม่ก็ได้

ถ้าผู้ที่ได้รับแจ้งความมิได้ตอบรับเป็นผู้จัดการมฤดก ภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันรับแจ้งความนั้น ให้ถือว่าผู้นั้นบฏิเสธ แต่การรับเป็นผู้จัดการมฤดกนั้นจะทำภายหลังหนึ่งปีนับแต่วันที่เจ้ามฤดกตายไม่ได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

มาตรา ๑๗๑๘ บุคคลต่อไปนี้จะเป็นผู้จัดการมฤดกไม่ได้

(๑) ผู้ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ

(๒) บุคคลวิกลจริต หรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

(๓) บุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนล้มละลาย

มาตรา ๑๗๑๙ ผู้จัดการมฤดกมีสิทธิและหน้าที่ที่จะทำการอันจำเป็นเพื่อให้การเป็นไปตามคำสั่งแจ้งชัดหรือโดยปริยายแห่งพินัยกรรม์ และเพื่อจัดการมฤดกโดยทั่วไป หรือเพื่อแบ่งปันทรัพย์มฤดก

มาตรา ๑๗๒๐ ผู้จัดการมฤดกต้องรับผิดชอบต่อทายาทตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๐๙ ถึง ๘๑๒, ๘๑๙, ๘๒๓ แห่งประมวลกฎหมายนี้โดยอนุโลม และเมื่อเกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้ใช้มาตรา ๘๓๑ บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๗๒๑ ผู้จัดการมฤดกไม่มีสิทธิที่จะได้รับบำเหน็จจากกองมฤดก เว้นแต่พินัยกรรม์หรือทายาทโดยจำนวนข้างมากจะได้กำหนดให้ไว้

มาตรา ๑๗๒๒ ผู้จัดการมฤดกจะทำนิติกรรมใด ๆ ซึ่งตนมีส่วนได้เสียเป็นปฏิปักษ์ต่อกองมฤดกหาได้ไม่ เว้นแต่พินัยกรรม์จะได้อนุญาตไว้ หรือได้รับอนุญาตจากศาล

มาตรา ๑๗๒๓ ผู้จัดการมฤดกต้องจัดการโดยตนเอง เว้นแต่จะทำการโดยตัวแทนได้ตามหน้าที่ให้ไว้ชัดแจ้ง หรือโดยปริยายในพินัยกรรม์ หรือโดยคำสั่งศาล หรือในพฤติการณ์เพื่อประโยชน์แก่กองมฤดก

มาตรา ๑๗๒๔ ทายาทย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลาย อันผู้จัดการมฤดกได้ทำไปในขอบอำนาจในฐานะที่เป็นผู้จัดการมฤดก

ถ้าผู้จัดการมฤดกเข้าทำนิติกรรมกับบุคคลภายนอก โดยเห็นแก่ทรัพย์สินอย่างใด ๆ หรือประโยชน์อย่างอื่นใด อันบุคคลภายนอกได้ให้หรือได้ให้คำมั่นว่าจะให้เป็นลาภส่วนตัว ทายาทหาต้องผูกพันไม่ เว้นแต่ทายาทจะได้ยินยอมด้วย

มาตรา ๑๗๒๕ ผู้จัดการมฤดกต้องสืบหาโดยสมควรซึ่งตัวผู้มีส่วนได้เสียและแจ้งไปให้ทราบถึงข้อกำหนดพินัยกรรม์ที่เกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสียนั้นภายในเวลาอันสมควร

มาตรา ๑๗๒๖ ถ้าผู้จัดการมฤดกมีหลายคน การทำการตามหน้าที่ของผู้จัดการมฤดกนั้นต้องถือเอาเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีข้อกำหนดพินัยกรรม์เป็นอย่างอื่น ถ้าเสียงเท่ากัน เมื่อผู้มีส่วนได้เสียร้องขอก็ให้ศาลเป็นผู้ชี้ขาด

มาตรา ๑๗๒๗ ผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่งคนใดจะร้องขอให้ศาลสั่งถอนผู้จัดการมฤดกเพราะเหตุผู้จัดการมฤดกละเลยไม่ทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุอย่างอื่นที่สมควรก็ได้ แต่ต้องร้องขอเสียก่อนที่การปันมฤดกเสร็จสิ้นลง

แม้ถึงว่าจะได้เข้ารับตำแหน่งแล้วก็ดี ผู้จัดการมฤดกจะลาออกจากตำแหน่งโดยมีเหตุอันสมควรก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากศาล

มาตรา ๑๗๒๘ ผู้จัดการมฤดกต้องลงมือจัดทำบัญชีทรัพย์มฤดกภายในสิบห้าวัน

(๑) นับแต่เจ้ามฤดกตาย ถ้าในขณะนั้นผู้จัดการมฤดกได้รู้ถึงการตั้งแต่ตามพินัยกรรม์ที่มอบหมายไว้แก่ตน หรือ

(๒) นับแต่วันที่เริ่มหน้าที่ผู้จัดการมฤดกตามมาตรา ๑๗๑๖ ในกรณีที่ศาลตั้งเป็นผู้จัดการมฤดก หรือ

(๓) นับแต่วันที่ผู้จัดการมฤดกรับเป็นผู้จัดการมฤกในกรณีอื่น

มาตรา ๑๗๒๙ ผู้จัดการมฤดกต้องจัดทำบัญชีทรัพย์มฤดก ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งเดือน นับแต่เวลาที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๗๒๘ แต่กำหนดเวลานี้ เมื่อผู้จัดการมฤดกร้องขอก่อนสิ้นกำหนดเวลาหนึ่งเดือน ศาลจะอนุญาตให้ขยายต่อไปอีกก็ได้

บัญชีนั้นต้องทำต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน ซึ่งต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกองมฤดกนั้นด้วย

บุคคลซึ่งจะเป็นพยานในการทำพินัยกรรม์ไม่ได้ตามมาตรา ๑๖๗๐ จะเป็นพยานในการทำบัญชีใด ๆ ที่ต้องทำขึ้นตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายนี้ไม่ได้

มาตรา ๑๗๓๐ ให้นำมาตรา ๑๕๖๓, ๑๕๖๔ วรรค ๑ และ ๒ และ ๑๕๖๕ แห่ง ประมวลกฎหมายนี้ มาใช้บังคับ โดยอนุโลม ในระหว่างทายาท กับผู้ จัดการมฤดก โดยพินัยกรรม์และในระหว่างศาลกับผู้จัดการมฤดกที่ศาลตั้ง

มาตรา ๑๗๓๑ ถ้าผู้จัดการมฤดกมิได้จัดทำบัญชีภายในเวลาและตามแบบที่กำหนดไว้ หรือถ้าบัญชีนั้นไม่เป็นที่พอใจแก่ศาล เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือการทุจริตหรือความไม่สามารถอันเห็นประจักษ์ของผู้จัดการมฤดก ศาลจะถอนผู้จัดการมฤดกเสียก็ได้

มาตรา ๑๗๓๒ ผู้จัดการมฤดกต้องจัดการตามหน้าที่และทำรายงานแสดงบัญชีการจัดการและแบ่งปันมฤดกให้เสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๗๒๘ เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรม์ ทายาทโดยจำนวนข้างมาก หรือศาลจะได้กำหนดเวลาให้ไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๗๓๓ การให้อนุมัติ การปลดเปลื้องความรับผิด หรือข้อตกลงอื่น ๆ อันเกี่ยวกับรายงานแสดงบัญชีการมฤดกดั่งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗๓๒ นั้น จะสมบูรณ์ต่อเมื่อรายงานแสดงบัญชีนั้นได้ส่งมอบล่วงหน้าแก่ทายาท พร้อมด้วยเอกสาร อันเกี่ยวกับการนั้นไม่น้อยกว่าสิบวันก่อนแล้ว

คดีเกี่ยวกับการจัดการมฤดกนั้น มิให้ทายาทฟ้องเกินกว่าห้าปีนับแต่การจัดการมฤดกสิ้นสุดลง

หมวด ๒
การรวบรวมจำหน่ายทรัพย์มฤดกเป็นตัวเงินและการชำระหนี้กับแบ่งปันทรัพย์มฤดก

มาตรา ๑๗๓๔ เจ้าหนี้กองมฤดกชอบแต่จะได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินในกองมฤดกเท่านั้น

มาตรา ๑๗๓๕ ทายาทจำต้องบอกทรัพย์มฤดก และหนี้สินของผู้ตายตามที่ตนรู้ทั้งหมดแก่ผู้จัดการมฤดก

มาตรา ๑๗๓๖ ตราบใดที่เจ้าหนี้กองมฤดก หรือผู้รับพินัยกรรม์ที่ปรากฏตัว ยังไม่ได้รับชำระหนี้ หรือส่วนได้ตามพินัยกรรม์แล้วทุกคน ให้ถือว่าทรัพย์มฤดกยังคงอยู่ในระหว่างจัดการ

ในระหว่างเวลาเช่นว่านั้น ผู้จัดการมฤดกชอบที่จะทำการใด ๆ ในทางจัดการตามที่จำเป็นได้ เช่นฟ้องคดีหรือแก้ฟ้องในศาลและอื่น ๆ อนึ่งผู้จัดการมฤดกต้องทำการทุกอย่างตามที่จำเป็น เพื่อเรียกเก็บหนี้สินซึ่งค้างชำระอยู่แก่กองมฤดกภายในเวลาอันเร็วที่สุดที่จะทำได้ และเมื่อเจ้าหนี้กองมฤดกได้รับชำระหนี้แล้ว ผู้จัดการมฤดกต้องทำการแบ่งปันมฤดก

มาตรา ๑๗๓๗ เจ้าหนี้กองมฤดกจะบังคับสิทธิเรียกร้องต่อทายาทคนใดก็ได้ แต่ถ้ามีผู้จัดการมฤดก ให้เจ้าหนี้เรียกเข้ามาในคดีด้วย

มาตรา ๑๗๓๘ ก่อนแบ่งมฤดก เจ้าหนี้กองมฤดกจะบังคับชำระหนี้เต็มจำนวนจากกองมฤดกก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ทายาทคนหนึ่ง ๆ อาจเรียกให้ชำระหนี้จากทรัพย์มฤดกของเจ้ามฤดก หรือให้เอาเป็นประกันก็ได้จนถึงเวลาแบ่งมฤดก

เมื่อแบ่งมฤดกแล้ว เจ้าหนี้อาจเรียกให้ทายาทคนใดคนหนึ่งชำระหนี้ได้เพียงไม่เกินทรัพย์มฤดกที่ทายาทคนนั้นได้รับไป ในกรณีเช่นนี้ทายาทคนใดซึ่งได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้กองมฤดกเกินกว่าส่วนที่ตนจะต้องเฉลี่ยใช้หนี้ ทายาทคนนั้นมีสิทธิไล่เบี้ยจากทายาทคนอื่นได้

มาตรา ๑๗๓๙ ให้ชำระหนี้ที่กองมฤดกค้างชำระตามลำดับต่อไปนี้ และตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยบุริมะสิทธิ โดยต้องไม่เป็นที่เสื่อมเสียแก่บรรดาเจ้าหนี้ผู้มีบุริมะสิทธิพิเศษตาม ประมวลกฎหมายนี้ หรือ กฎหมายอื่น และบรรดา เจ้าหนี้ ที่มีประกันโดยการจำนำหรือการจำนอง

(๑) ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันของกองมฤดก

(๒) ค่าใช้จ่ายในการทำศพเจ้ามฤดก

(๓) ค่าภาษีอากรซึ่งกองมฤดกค้างชำระอยู่

(๔) ค่าจ้างซึ่งเจ้ามฤดกค้างชำระแก่เสมียน คนใช้และคนงาน

(๕) ค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวันซึ่งส่งให้แก่เจ้ามฤดก

(๖) หนี้สินสามัญของเจ้ามฤดก

(๗) บำเหน็จของผู้จัดการมฤดก

มาตรา ๑๗๔๐ เว้นแต่เจ้ามฤดกหรือกฎหมายจะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้จัดสรรทรัพย์สินของเจ้ามฤดกเพื่อชำระหนี้ตามลำดับต่อไปนี้

(๑) ทรัพย์สินนอกจากอสังหาริมทรัพย์

(๒) อสังหาริมทรัพย์ซึ่งจัดสรรไว้ชัดแจ้งในพินัยกรรม์ ว่าสำหรับชำระหนี้ถ้าหากว่ามีทรัพย์สินเช่นนั้น

(๓) อสังหาริมทรัพย์ซึ่งทายาทโดยธรรมชอบที่จะได้รับในฐานะเช่นนั้น

(๔) อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเจ้ามฤดก ทำพินัยกรรม์ ให้แก่ผู้ใด ผู้หนึ่ง โดยมีเงื่อนไขว่าผู้นั้นต้องชำระหนี้ของเจ้ามฤดก

(๕) อสังหาริมทรัพย์ซึ่งเจ้ามฤดก ทำพินัยกรรม์ให้ โดยลักษณะทั่วไป ดั่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖๕๑

(๖) ทรัพย์สินเฉพาะอย่างซึ่งเจ้ามฤดก ทำพินัยกรรม์ โดยลักษณะเฉพาะ ดั่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖๕๑

ทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งได้จัดสรรไว้ตามความที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ให้เอาออกขายทอดตลาด แต่ทายาทคนใดคนหนึ่งอาจมิให้มีการขายเช่นว่านั้นได้ โดยชำระราคาทรัพย์สินนั้นทั้งหมด หรือแต่บางส่วนตามที่ผู้ตีราคาซึ่งศาลตั้งขึ้นได้กำหนดให้จนพอแก่จำนวนที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้

มาตรา ๑๗๔๑ เจ้าหนี้กองมฤดกคนใดคนหนึ่ง จะคัดค้านการขายทอดตลาดหรือการตีราคาทรัพย์สินดั่งระบุไว้ในมาตราก่อน โดยเสียค่าใช้จ่ายของตนเองก็ได้ ถ้าเจ้าหนี้ได้ร้องคัดค้านแล้ว ยังได้กระทำการขายทอดตลาดหรือตีราคาไป จะยกการขายทอดตลาดหรือตีราคานั้นขึ้นยันต่อเจ้าหนี้ผู้ร้องคัดค้านแล้วนั้นหาได้ไม่

มาตรา ๑๗๔๒ ถ้าในการชำระหนี้ซึ่งค้างชำระอยู่แก่ตนเจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งได้รับตั้งในระหว่างที่ผู้ตายมีชีวิตอยู่ ให้เป็นผู้รับประโยชน์ในการประกันชีวิต เจ้าหนี้คนนั้นชอบที่จะได้รับเงินทั้งหมดซึ่งได้ตกลงไว้กับผู้รับประกัน อนึ่งเจ้าหนี้เช่นว่านั้นจำต้องส่งเบี้ยประกันภัยคืนเข้ากองมฤดก ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้คนอื่น ๆ พิสูจน์ได้ว่า

(๑) การที่ผู้ ตาย ชำระหนี้ ให้แก่เจ้าหนี้ โดยวิธีดังกล่าว มานั้น เป็น การ ขัดต่อ บทบัญญัติมาตรา ๒๓๗ แห่งประมวลกฎหมายนี้ และ

(๒) เบี้ยประกันภัยเช่นว่านั้น เป็นจำนวนสูงเกินส่วนเมื่อเทียบกับรายได้หรือฐานะของผู้ ตาย

ถึงอย่างไรก็ดี เบี้ยประกันภัยซึ่งจะพึงส่งคืนเข้ากองมฤดกนั้นต้องไม่เกินกว่าจำนวนเงินที่ผู้ รับประกันชำระให้

มาตรา ๑๗๔๓ ทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรมโดยลักษณะทั่วไปไม่จำต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในพินัยกรรมลักษณะเฉพาะเกินกว่าจำนวนทรัพย์มฤดกที่ตนได้รับ

มาตรา ๑๗๔๔ ผู้จัดการมฤดกไม่จำต้องส่งมอบทรัพย์มฤดกหรือส่วนใดส่วนหนึ่งแห่งทรัพย์มฤดกให้แก่ทายาทก่อนปีหนึ่งนับแต่วันที่เจ้ามฤดกถึงแก่ความตาย เว้นแต่เจ้าหนี้กองมฤดก และผู้รับพินัยกรรมที่ปรากฏตัวได้รับชำระหนี้และส่วนได้ตามพินัยกรรมแล้วทุกคน

หมวด ๓

การแบ่งมฤดก

มาตรา ๑๗๔๕ ถ้ามีทายาทหลายคน ทายาทเหล่านั้นมีสิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์มฤดกร่วมกันจนกว่าจะได้แบ่งมฤดกกันเสร็จแล้ว และให้ใช้มาตรา ๑๓๕๖ ถึงมาตรา ๑๓๖๖ แห่งประมวลกฎหมายนี้บังคับเพียงเท่าที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติแห่งบรรพนี้

มาตรา ๑๗๔๖ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย หรือข้อความในพินัยกรรมถ้าหากมีให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้เป็นทายาทด้วยกันมีส่วนเท่ากันในกองมฤดกที่ยังไม่ได้แบ่ง

มาตรา ๑๗๔๗ การที่ทายาทคนใดได้รับทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดหรือประโยชน์อย่างอื่นใดจากเจ้ามฤดกโดยการให้หรือโดยการอย่างอื่นใดซึ่งทำให้โดยเสน่หาในระหว่างเวลาที่เจ้ามฤดกยังมีชีวิตอยู่นั้น หาทำให้สิทธิในการแบ่งปันทรัพย์มฤดกของทายาทคนนั้นเสื่อมเสียไปแต่โดยประการใดไม่

มาตรา ๑๗๔๘ ทายาทคนใดครอบครองทรัพย์มฤดกซึ่งยังมิได้แบ่งปันกัน ทายาทคนนั้นมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้แบ่งทรัพย์มฤดกนั้นได้ แม้ว่าจะล่วงพ้นกำหนดอายุความตามมาตรา ๑๗๕๔ แล้วก็ดี

สิทธิที่จะเรียกให้แบ่งทรัพย์มฤดกตามวรรคก่อน จะตัดโดยนิติกรรมเกินคราวละสิบปีไม่ได้

มาตรา ๑๗๔๙ ถ้ามีคดีฟ้องเรียกทรัพย์มฤดก ผู้ซึ่งอ้างว่าตนเป็นทายาทมีสิทธิในทรัพย์มฤดกนั้น จะร้องสอดเข้ามาในคดีก็ได้

แต่ศาลจะเรียกทายาทอื่น นอกจากคู่ความ หรือผู้ร้องสอดให้เข้ามารับส่วนแบ่งหรือกันส่วนแห่งทรัพย์มฤดกไว้เพื่อทายาทอื่นนั้นไม่ได้

มาตรา ๑๗๕๐ การแบ่งปันทรัพย์มฤดกนั้น อาจทำได้โดยทายาทต่างเข้าครอบครองทรัพย์สินเป็นส่วนสัด หรือโดยการขายทรัพย์มฤดกแล้วเอาเงินที่ขายได้มาแบ่งปันกันระหว่างทายาท

ถ้าการแบ่งปันมิได้เป็นไปตามวรรคก่อน แต่ได้ทำโดยสัญญาจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่ เว้นแต่จะมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดหรือตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ในกรณีเช่นนี้ให้นำมาตรา ๘๕๐, ๘๕๒ แห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยประนีประนอมยอมความมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๗๕๑ ภายหลังที่ได้แบ่งมฤดกกันแล้ว ถ้าทรัพย์สินทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งทายาทคนใดคนหนึ่งได้รับตามส่วนแบ่งปันนั้นหลุดมือไปจากทายาทคนนั้น เนื่องจากการรอนสิทธิ ทายาทคนอื่น ๆ จำต้องใช้ค่าทดแทน

หนี้เช่นว่านั้น เป็นอันระงับเมื่อมีการตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น หรือการรอนสิทธิเป็นผล เนื่องมา จากความผิด ของทายาท ผู้ ถูกรอนสิทธิ หรือเนื่องมาจากเหตุ ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังการแบ่งปัน

ทายาทคนอื่น ๆ ต้องใช้ ค่าทดแทน ให้แก่ทายาทผู้ ถูกรอนสิทธิ ตาม ส่วนแห่ง ส่วนแบ่งของตน แต่ให้หักจำนวนที่เป็นส่วนเฉลี่ย ซึ่งทายาทผู้ถูกรอนสิทธิจะต้องออกกับเขาด้วยนั้นออกเสีย แต่ถ้าทายาทคนใดคนหนึ่งเป็นคนหนี้สินล้นพ้นตัว ทายาทคนอื่น ๆ ต้องรับผิดในส่วนของทายาทคนอื่นตามส่วนเฉลี่ยเช่นเดียวกัน แต่ให้หักจำนวนที่เป็นส่วนเฉลี่ยซึ่งทายาทผู้ที่จะได้รับค่าทดแทนจะต้องออกแทนทายาทผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้นออกเสีย

บทบัญญัติในวรรคก่อน ๆ มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ รับพินัยกรรม์ลักษณะเฉพาะ

มาตรา ๑๗๕๒ คดีฟ้องให้รับผิดเนื่องจากการรอนสิทธิตามมาตรา ๑๗๕๑ นั้น มิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดสามเดือน นับแต่เมื่อถูกรอนสิทธิ

ลักษณะ ๕

มฤดกที่ไม่มีผู้รับ

มาตรา ๑๗๕๓ ภายใต้บังคับแห่งสิทธิของเจ้าหนี้กองมฤดกเมื่อบุคคลใดถึงแก่ความตายโดยไม่มีทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรม์ หรือการตั้งมูลนิธิตามพินัยกรรม์ มฤดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่แผ่นดิน

ลักษณะ ๖

อายุความ

มาตรา ๑๗๕๔ ห้ามมิให้ฟ้องคดีมฤดกเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อเจ้ามฤดกตาย หรือนับแต่ทายาทโดยธรรมได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามฤดก

คดีฟ้องเรียกตามข้อกำหนดพินัยกรรม์ มิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อผู้รับพินัยกรรม์ได้รู้หรือควรได้รู้ถึงสิทธิซึ่งตนมีอยู่ตามพินัยกรรม์

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๑๘๙ แห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้อันมีต่อเจ้ามฤดกมีกำหนดอายุความยาวกว่าหนึ่งปี มิให้เจ้าหนี้นั้นฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่เมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามฤดก

ถึงอย่างไรก็ดี สิทธิเรียกร้องตามที่ว่ามาในวรรคก่อน ๆ นั้น มิให้ฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดสิบปี นับแต่เมื่อเจ้ามฤดกตาย

มาตรา ๑๗๕๕ อายุความหนึ่งปีนั้น จะยกขึ้นต่อสู้ได้ก็แต่โดยบุคคลซึ่งเป็นทายาทหรือบุคคลซึ่งชอบที่จะใช้สิทธิของทายาทหรือโดยผู้จัดการมฤดก.

ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายประจำวัน

คนเกิด ต้องแจ้งต่อนายทะเบียนท้องถิ่นภายใน ๑๕ วัน

คนป่วยเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรง เช่น กาฬโรค อหิวาตกโรค ไข้ทรพิษ ไข้กาฬนกนางแอ่น ไข้เหลือง ต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ภายใน ๒๔ ชั่วโมง

คนตาย ต้องแจ้งต่อนายทะเบียนท้องถิ่นภายใน ๒๔ ชั่วโมง

ชื่อบุตร บิดาต้องแจ้งชื่อตัวของบุตรต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งภายใน ๖ เดือน นับแต่วันเกิด

การรับราชการทหาร ชายไทยอายุครบ ๑๘ ปีในปีใด ต้องไปแสดงตนลงบัญชีทหารกองเกิน ภายในเดือนพฤศจิกายนของปีนั้น

ภาษีเงินได้ ยื่นประเมินต่ออำเภอท้องที่หรือกรมสรรพากรภายในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี

ภาษีบำรุงท้องที่ ยื่นประเมินภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่นายกเทศมนตรี หรือนายอำเภอประกาศ (๔ ปี ประกาศครั้งหนึ่ง)

ภาษีโรงเรือน ฯลฯ ยื่นประเมินต่อพนักงานภาษีของเทศบาล ภายในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี

ภาษีการค้า ยื่นรายการ และชำระภาษี ต่อเจ้าพนักงานภาษีท้องที่ ภายในวันที่ ๑๕ ของเดือน

การยื่นบัญชีงบดุลของบริษัทจำกัด ยื่นต่อนายทะเบียนห้างหุ้นส่วนบริษัท ภายใน ๑ เดือน นับแต่วันที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ประจำปี และต้องยื่นต่อกรมสรรพากรภายใน ๑๕๐ วัน หลังจากปิดบัญชีงบดุล

การสมรส จะสมบูรณ์เมื่อได้จดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่

ชายอายุครบ ๑๗ ปี หญิงอายุครบ ๑๕ ปี อาจทำการสมรสโดยได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองและต้องจดทะเบียนเช่นเดียวกัน

การรับบุตรบุญธรรม จะสมบูรณ์เมื่อได้จดทะเบียน โดยผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๐ ปี และแก่กว่าบุตรบุญธรรมอย่างน้อย ๑๕ ปี

พินัยกรรม์ จะสมบูรณ์ตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ แบบใดแบบหนึ่งใน ๕ แบบ คือ แบบธรรมดา แบบเขียนเองทั้งฉบับ เอกสารฝ่ายเมือง เอกสารลับแบบพฤติการณ์พิเศษ โดยผู้ทำต้องมีอายุครบ ๑๕ ปี และมีสติสมบูรณ์ อาจทำด้วยวาจาเมื่ออยู่ในอันตรายใกล้ตายต่อหน้าพยาน ๒ คน

บัญชีทรัพย์ ผู้ปกครองต้องทำบัญชีทรัพย์ของผู้เยาว์ภายใน ๑ เดือน นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และยื่นสำเนาต่อศาลภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันทำเสร็จ ผู้จัดการมรดกต้องทำบัญชีทรัพย์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันเจ้าของมรดกตาย และต้องทำให้เสร็จภายใน ๑ เดือน เมื่อทำเสร็จแล้วต้องเสนอสำเนาต่อศาล

การออกสลากกินแบ่งและกินรวบ จะทำได้เมื่อได้รับอนุญาต หรือรัฐบาลให้สัตยาบันเฉพาะราย

การเช่าทรัพย์ การเช่าบ้านหรือที่ดิน ต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือ ถ้าเช่าเกิน ๓ ปี ต้องจดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่ ปิดอากรแสตมป์ทุกจำนวน ๑๐๐ บาท หรือเศษของ ๑๐๐ บาท แห่งค่าเช่าหรือเงินกินเปล่า หรือทั้งสองอย่างรวมกันตลอดอายุการเช่าต่อ ๑๐ สตางค์

การกู้ยืมเงิน เกินกว่า ๕๐ บาท ต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมหรือผู้ให้ยืมเป็นสำคัญ ปิดอากรแสตมป์ทุก ๒๐๐ บาท หรือเศษของ ๒๐๐ บาท ต่อ ๑๐ สตางค์

การค้ำประกัน ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกันเป็นสำคัญ ไม่จำกัดจำนวนหรือไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท ปิดอากรแสตมป์ ๑ บาท ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท ปิด ๕ บาท เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท ปิด ๑๐ บาท

การศึกษา เด็กที่มีอายุย่างปีที่ ๘ ต้องเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา จนมีอายุย่างปีที่ ๑๕ และภายในเดือนธันวาคมของทุกปี นายอำเภอท้องที่จะประกาศให้บิดามารดาของเด็กที่มีอายุถึง ๘ ปี แจ้งรายการสำรวจเด็ก

การเรี่ยไร ผู้ทำการเรี่ยไรต้องมีใบอนุญาตของเจ้าหน้าที่ติดตัว และต้องออกใบรับให้แก่ผู้บริจาค

อาวุธปืน ผู้ใดมีอาวุธปืน กระสุนปืน โดยไม่ได้รับอนุญาต มีความผิดทางอาญา

การซื้อขายหรือให้ บ้าน ที่ดิน เรือกำปั่น เรือระวาง ตั้งแต่ ๖ ตันขึ้นไป เรือกลไฟ เรือยนต์ตั้งแต่ ๕ ตันขึ้นไป ต้องจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงาน

สัญญาเกี่ยวกับการจะซื้อจะขาย วางมัดจำทรัพย์ดังกล่าวมาต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ

การโอนหุ้นในบริษัทจำกัด ชนิดระบุชื่อผู้ถือหุ้น ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอน ผู้รับโอน และมีพยานรับรองลายมือชื่อมิฉะนั้นเป็นโมฆะ

การโอนลิขสิทธิ์ สมบูรณ์ต่อเมื่อทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อเจ้าของลิขสิทธิ์

การโอนใบตราส่ง ทำได้โดยการสลักหลัง เว้นแต่มีข้อห้าม

การโอนสินค้าในคลังสินค้า ทำได้โดยสลักหลังใบรับของคลังสินค้าแต่จะสลักหลังแก่ผู้ถือไม่ได้

การโอนตราสารเปลี่ยนมือและตั๋วเงิน (ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค) โดยสลักทั่วไป เพียงแต่สลักหลังและส่งมอบตราสารก็ใช้ได้

เช่าซื้อทรัพย์ ไม่ว่าประเภทใดต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ ทุก ๑๐๐ บาท หรือเศษของ ๑๐๐ บาท ปิดอากรแสตมป์ ๑๐ สตางค์

การจำนอง จะสมบูรณ์เมื่อทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน

สัญญาจะขายฝาก ถ้ามีหลักฐานเป็นหนังสือฟ้องร้องบังคับได้

อายุความเกี่ยวกับเช็ค เช็คจะต้องนำไปขึ้นเงินภายใน ๖ เดือนนับแต่วันที่สั่งจ่ายในเช็ค เมื่อขึ้นเงินไม่ได้ต้องแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือฟ้องคดีอาญาเองภายใน ๓ เดือน นับแต่วันขึ้นเงิน เมื่อแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว สิทธิการดำเนินคดีอาญาขยายไปถึง ๕ ปี สิทธิทางแพ่งต้องฟ้องคดีภายใน ๑ ปี นับแต่วันสั่งจ่ายในเช็ค หากจะฟ้องผู้สลักหลังทางแพ่งด้วยต้องนำเช็คไปขึ้นเงินภายใน ๑ เดือน นับแต่วันที่สั่งจ่ายในเช็คก่อน

สัญญาจ้างทำของ ปิดอากรแสตมป์ทุก ๑๐๐ บาท หรือเศษของ ๑๐๐ บาท ต่อ ๑๐ สตางค์

หนังสือมอบอำนาจ มอบคนเดียวหรือหลายคน กระทำการครั้งเดียว ปิดอากรแสตมป์ ๕ บาท มอบคนเดียว หรือหลายคน ให้กระทำการหลายครั้ง จะแยกกันกระทำหรือไม่ก็ตาม ปิด ๑๐ บาท

การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา เกินกว่าร้อยละ ๑๕ ต่อปี หรือชั่งละ ๑ บาทต่อเดือน ผิดทางอาญา

สิทธิการใช้ชื่อสกุล บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา

หญิงมีสามี มีสิทธิใช้ชื่อสกุลของสามี

หญิงหม้ายโดยการหย่า ให้กลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน

หญิงหม้ายโดยการตายของสามี ให้ใช้ชื่อสกุลของสามี

สถานบริการ ตามพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙

คือสถานที่ตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ในทางการค้า เช่น สถานเต้นรำ ไนท์คลับ สถานอบ อาบ นวด ฯลฯ ห้ามไม่ให้ผู้เยาว์อายุต่ำกว่า ๑๘ ปีเข้าไปในสถานที่ดังกล่าวระหว่างเวลาทำการ

สถานการค้าประเวณี ผู้ใดเป็นเจ้าของ ผู้ดูแล หรือผู้จัดการสถานการค้าประเวณี ซึ่งหมายความถึงสถานที่ใด ๆ ที่จัดไว้ เพื่อให้บุคคลอื่นกระทำการค้าประเวณี โดยจัดให้มีผู้ทำการค้าประเวณีไว้เพื่อการนั้นด้วย มีโทษทางอาญา จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การค้าประเวณี คือการยอมรับการกระทำชำเรา หรือการยอมรับการกระทำอื่นใด หรือการกระทำอื่นใดเพื่อสำเร็จความใคร่ในทางกามารมย์ของผู้อื่น อันเป็นการสำส่อนเพื่อสินจ้าง ทั้งนี้ไม่ว่าผู้ยอมรับการกระทำ และผู้กระทำจะเป็นบุคคลเพศเดียวกันหรือคนละเพศ

ผู้ใดกระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี มีโทษทางอาญา จำคุกไม่เกินหกเดือน ปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และอาจถูกส่งตัวไปรับการอบรมฝึกอาชีพในสถานสงเคราะห์ เมื่อพ้นโทษอีกไม่เกิน ๑ ปี

การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

เจ้าของอาคารริมถนนมีหน้าที่รักษาความสะอาดทางเท้าถาวรหน้าอาคาร ฝ่าฝืนปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท

ผู้ใดอาบน้ำ ซักผ้าบนถนน ในทางสาธารณะ หรือในแม่น้ำลำคลองหรือในที่ใด ๆ ที่ห้ามไว้ ปรับไม่เกินสองร้อยบาท

ผู้ใดปิดโฆษณาในที่สาธารณะ หรือในรั้วกำแพงหน้าอาคารต้นไม้ติดกับที่สาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต ปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

ผู้ใด บ้วน สั่ง ถ่ม น้ำลาย น้ำมูก น้ำหมาก เสมหะ ทิ้งสิ่งใด ๆ ลงบนถนน บนพื้นรถ เรือ สาธารณะ โรงมหรสพ ร้านค้า หรือสถานที่ใด ๆ ที่ประชาชนมีสิทธิเข้าไป หรือในสถานที่สาธารณะ กระทำการใด ๆ ให้ถนนสถานสาธารณะเปรอะเปื้อนสกปรก ปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท

ผู้ใดถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ ลงบนถนน หรือ ณ ที่ใด ๆ ในสถานสาธารณะ หรือที่ซึ่งเห็นได้จากถนน หรือสถานสาธารณะ หรือลงในแม่น้ำ คลอง ในบริเวณที่ประกาศห้ามปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

พระราชบัญญัติ

ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๔๙๗

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๗

เป็นปีที่ ๙ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

จึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำ และยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๔๙๗"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ผู้ใด

(๑) ออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น

(๒) ออกเช็คโดยในขณะที่ออกไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้

(๓) ออกเช็คให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ออกเช็คนั้น

(๔) ถอนเงินทั้งหมด หรือแต่บางส่วนออกจากบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินตามเช็คจนจำนวนเงินเหลือไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คนั้นได้ หรือ

(๕) ห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คนั้นโดยเจตนาทุจริต

ถ้าธนาคารปฏิเสธไม่จ่ายเงินตามเช็คนั้น มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองเท่าของจำนวนเงินที่ระบุในเช็ค แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา ๔ ความผิดตามมาตรา ๓ ให้ถือว่าเป็นความผิดต่อส่วนตัว

มาตรา ๕ ถ้าผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๓ ได้นำเงินตามจำนวนในเช็คไปชำระแก่ผู้ทรงเช็ค หรือแก่ธนาคารเพื่อจ่ายเงินตามเช็คภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ธนาคารที่มีชื่อในเช็คบอกกล่าวให้เป็นผู้ออกเช็ค ได้รับทราบว่าธนาคารปฏิเสธไม่จ่ายเงิน ให้คดีเป็นอันเลิกกันตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

(๗๑ ร.จ. ๑๔๖๗ ตอนที่ ๖๔ ลงวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๔๙๗)

หมายเหตุ :– เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ในปัจจุบันนี้ธุรกิจการค้าของประเทศไทยได้เจริญขึ้นเป็นอันมาก สมควรจะมีวิธีการสนับสนุนให้มีการใช้เช็คโดยแพร่หลาย เพื่อให้สะดวกแก่การประกอบธุรกิจการค้า ในการนี้เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะมีกฎหมายเอาโทษผู้ที่คิดทุจริตใช้เช็ค โดยไม่มีเงินที่จะพึงชำระตามจำนวนที่สั่งจ่าย

(สำเนา)

ฉบับพิเศษ หน้าที่ ๔
เล่มที่ ๘๒ ตอนที่ ๑๐๕ ราชกิจจานุเบกษา ๓ ธันวาคม ๒๕๐๘

พระราชบัญญัติ

ยกเว้นค่าธรรมเนียมบางประเภทให้แก่ผู้ได้รับพระราชทานเหรียญชัยสมรภูมิ (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๐๘

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๘
เป็นปีที่ ๒๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการยกเว้นค่าธรรมเนียมบางประเภทให้แก่ผู้ได้รับพระราชทานเหรียญชัยสมรภูมิ

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติยกเว้นค่าธรรมเนียมบางประเภทให้แก่ผู้ได้รับพระราชทานเหรียญชัยสมรภูมิ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๘"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบัญชีท้ายพระราชบัญญัติยกเว้นค่าธรรมเนียมบางประเภทให้แก่ผู้ได้รับพระราชทานเหรียญชัยสมรภูมิ พ.ศ. ๒๕๐๗ และให้ใช้บัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้แทน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

(ลงชื่อ) จอมพล ถ. กิตติขจร

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ:— เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติยกเว้นค่าธรรมเนียมบางประเภทให้แก่ผู้ได้รับพระราชทานเหรียญชัยสมรภูมิ พ.ศ. ๒๕๐๗ มิได้กำหนดยกเว้นค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขับรถยนต์ตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่ง และค่าธรรมเนียมการสอบแข่งขันหรือคัดเลือกเข้ารับราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยและตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัดไว้ จึงเป็นเหตุให้ผู้ได้รับพระราชทานเหรียญชัยสมรภูมิไม่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมเช่นว่านั้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องแก้ไขพระราชบัญญัตินี้เสียใหม่ เพื่อให้ผู้ได้รับพระราชทานเหรียญชัยสมรภูมิได้รับสิทธิดังกล่าวนั้น.

บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

ลำดับที่	ค่าธรรมเนียม	การยกเว้น
๑	ตามกฎหมาย ระเบียบ กฎ หรือข้อบังคับของเทศบาล หรือรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ	ยกเว้นให้เฉพาะค่าธรรมเนียมการสอบแข่งขันหรือสอบคัดเลือกเข้าทำงาน
๒	ตาม กฎหมาย ว่าด้วย การ เดินเรือ ในน่านน้ำไทย	ยกเว้นให้ เฉพาะค่าธรรมเนียม สำหรับการสอบความรู้ผู้ควบคุมเรือ และผู้ควบคุมเครื่องจักรเรือทุกชั้น
๓	ตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่ง	ยกเว้นให้เฉพาะ ค่าธรรมเนียม ใบอนุญาตขับ หรือควบคุม เครื่องอุปกรณ์การขนส่งและใบอนุญาตควบคุมเครื่องจักรกลของเครื่องอุปกรณ์การขนส่ง
๔	ตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์	ยกเว้นให้ เฉพาะค่า ธรรมเนียมใบ อนุญาตขับรถยนต์ทุกชนิด
๕	ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	ยกเว้นให้เฉพาะค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับทำพินัยกรรมทั้งหมด เว้นแต่ที่ทำนอกที่ว่าการอำเภอ
๖	ตามกฎหมายว่าด้วยล้อเลื่อน	ยกเว้นให้เฉพาะค่าธรรมเนียม ดังนี้

ลำดับที่	ค่าธรรมเนียม	การยกเว้น
		(๑) ใบอนุญาตขับขี่ รถจักรยาน ๒ ล้อ (๒) ใบอนุญาตขับขี่ล้อเลื่อนอื่น นอกจากเกวียน
๗	ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ	ยกเว้นให้ เฉพาะ ค่าจดทะเบียน ทำตั๋วรูปพรรณ โค กระบือ ไม่เกินสี่ตัวรวม ตลอดถึง ค่าสลักหลังตั๋ว รูปพรรณโอน กรรมสิทธิ์ หรือการ จำนอง ค่ารับขึ้นทะเบียนการย้าย และค่าแก้ตำหนิในตั๋วรูปพรรณนั้นด้วย ทั้งนี้จะได้รับยกเว้นเฉพาะในท้องที่อำเภอที่ผู้ได้รับยกเว้นมีภูมิลำเนาอยู่
๘	ตาม กฎหมาย ว่าด้วยการ ชลประทานหลวง	ยกเว้นให้เฉพาะค่าบำรุงทางน้ำชลประทานสำหรับเรือขนาดกว้างไม่ เกินกว่า ๒ เมตรที่ มิใช่เรือยนต์ หรือ เรือกลไฟ ทั้งนี้จะได้รับยกเว้นเฉพาะเรือ ซึ่งเป็นของตนเอง และนำผ่านเอง
๙	ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน	ยกเว้นให้เฉพาะค่าธรรมเนียม ดังนี้ (๑) ใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน

ลำดับที่	ค่าธรรมเนียม	การยกเว้น
		(๒) ใบอนุญาตให้สั่งหรือนำเข้าซึ่งอาวุธปืน (๓) ใบอนุญาตให้ซื้ออาวุธปืน ทั้งนี้ จะได้รับ ยกเว้น เฉพาะ อาวุธปืนหนึ่งกระบอก
๑๐	ตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์	ยกเว้นให้เฉพาะค่าธรรมเนียม ดังนี้ (๑) ใบอนุญาตให้เป็นเจ้าของ (๒) ใบอนุญาตให้เป็นผู้จัดการ (๓) ใบอนุญาตให้เป็นครูใหญ่ (๔) ใบอนุญาตให้เป็นครู (๕) ใบอนุญาตอื่น ทั้งนี้ จะได้รับ ยกเว้น เพียงอย่างละ ๑ ฉบับ
๑๑	ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน	ยกเว้นให้เฉพาะค่าธรรมเนียมการสอบแข่งขัน หรือสอบ คัดเลือก เข้ารับราชการ
๑๒	ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย	ยกเว้นให้เฉพาะค่าธรรมเนียมการสอบแข่งขัน หรือสอบคัดเลือกเข้ารับราชการ

ลำดับที่	ค่าธรรมเนียม	การยกเว้น
๑๓	ตามกฎหมาย ว่าด้วย ระเบียบ บริหารราชการส่วนจังหวัด	ยกเว้นให้เฉพาะค่าธรรมเนียมการสอบแข่งขันหรือสอบคัดเลือกเข้ารับราชการ
๑๔	ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ	ยกเว้นให้เฉพาะค่าธรรมเนียมการสอบแข่งขัน หรือ สอบ คัด เลือก เข้า รับราชการ
๑๕	ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ	ยกเว้นให้เฉพาะค่าธรรมเนียมการสอบ
๑๖	ตามกฎหมายว่าด้วยการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมอำเภอ	ยกเว้นให้เฉพาะ (๑) ค่าธรรมเนียมตราสิน(ไม่ใช่คดีอาญา) (ก) ค่าทำตราสิน (ข) ค่าคัดสำเนาตราสิน (๒) ค่าธรรมเนียมชันสูตร (ไม่ใช่คดีอาญา) (ก) ค่าทำชันสูตร (ข) ค่าคัดสำเนาชันสูตร (๓) ค่า ธรรมเนียม อายัด ทรัพย์ (ไม่ใช่คดีอาญา) (ก) ค่าอายัดทรัพย์ (ข) ค่า คัด สำ เนา อา ยัด ทรัพย์
๑๗	ตามกฎหมายว่าด้วยชื่อบุคคล	ยกเว้นให้ทั้งหมด

พิมพ์ที่ บริษัท บพิธ จำกัด (แผนกการพิมพ์) นายยอดยิ่ง โสภณ ผู้พิมพ์โฆษณา ๒๕๑๓ โทร. ๒๕๕๕๕